kırda yoksulluk ve direniş



ekoloji kolektifi • çoktan gençeylem • yücel çapkın
abdullah aysu • vuslat canpeyisan • kenger ece
mahsuni y. mahsuni • ugur ece ekspedia ve pulur ekspedia

KÜL politika

ekolojik politika kitaplığı 1

kırda yoksulluk ve direniş

ekolojik politika kitaplığı:1

kırda yoksulluk ve direniş

ekolojik politika kitaplığı:1

genel yayın yönetmeni: bilal kolbüken
yayına hazırlayan: fevzi özlüer, sanem yardımcı, ılgın özkaya
kapak tasarımı: a.görkem pabuççuoğlu, fethi gürcan
mizanpaj-ofset-hazırlık: ekoloji kolektifi
renk ayrım: repro karizma
baskı: ideal ofset
cilt: ideal ofset

bu kitabın 1. baskısının türkçe yayın hakkı kül sanat yayıncılığa aittir.

kül sanat yayıncılık, eylül 2005
ISBN 975-8996-25-8

kül sanat yayıncılık
meşrutiyet cd. 48/19 kızılay / ankara
tel: (312) 431 34 26

www.ekolojikpolitika.net
ekolojistler@yahoo.com.tr

İÇİNDEKİLER

Ekoloji Kolektifi • Emeğin Ekolojisini Yaratmak 7

Gökhan GÜNAYDIN • Tarımda Ve Köylülükte Yeni Bir Düzen..... 13

Yücel ÇAĞLAR • Kırsal Çevrede Dönüşüm: Kim, Neyi, Nasıl Koruyor?.... 21

Abdullah AYSU • Kırsal Politika İçin Yol Haritası 45

Via CAMPESINA • Kadın Çiftçi Hakları..... 87

Via CAMPESINA • 2. Uluslararası Çiftçi Kadınlar Kurultayı'nın Deklarasyonu 95

Abdullah AYSU • Çiftçilerin Felaketi-Cgıar-..... 99

Abdullah AYSU • Orada Bir Köy Var! Longo Mai 107

Longo Mai • Ve Umudunuzu Gerçekleştirin 117

Rafael V. Mariano • "Genetik Emperyalizm" ve "Biyo-Serflik"..... 141

Ignacio Chapela ve John F. Garcia • Biyoteknoloji Tarihinin İngilizce Yazılmayan Yeni Bir Sayfası..... 159

Giriş: EMEĞİN EKOLOJİSİNİ YARATMAK

İçinden geçtiğimiz kapitalist çağın yürütücüsü burjuva sınıfı ve kapitalizmin zor aygıtı olarak şekillenen devletler dünyanın öküzün boynuzları üzerinde hassas bir dengede durduğunu anlatıyor. Bu öküzü kızdırmadan dünyanın kontrolünü sağlamaya çalışan egemenler, sürdürülebilir kalkınma yalanlarıyla dünyayı sömürmenin ideolojik araçlarını da yaratıyorlar. Hepimizin aynı gemide olduğunu söylüyorlar. Dünyanın batmaması için her seferinde "öküzü" uysallaştıracak öneriler sunuyorlar. Ezilenlerden ve doğadan daha fazla fedakârlık bekliyorlar. Oysa onlar da çok iyi biliyor ki; dünya öküzün boynuzlarında değil, emeğin omuzlarında dönüşüyor ve değişiyor.

Dünyayı sırtlanan emeğin doğa yönü sinyallerini sıklaştırıyor, küresel iklim değişikliği, biyolojik felaketler, seller, yok olan türler, eriyen buzullar dünyanın emekçilerine omuzlarındaki yükün ağırlığını işaret ediyor. Sermaye tahakkümündeki toplumsal insanla doğanın, bozulan metabolizmasının yeniden inşasının gerekli olduğunun açık ipuçlarını sunuyor.

Emeğin toplumsal görünümünde sınıfsal çelişkiler derinleşiyor. Yoksul giderek daha yoksul, zengin daha zengin oluyor. İş koşulları emekçiler için daha kötüleşirken, örgütsüzlük ve esnekleşme kıskacındaki geniş kitleler gelecekle bağlarını koparıyor. Kapitalist üretimin dışına itilen emekçiler potansiyel suçlu grubu olarak kentlerin kenar mahallerine, kırların çadır evlerine mahkûm ediliyor. Geçim araçları tamamen ellerinden alınmış bu büyük insan yığını yoksulluğun sorumlusu ve kalkınmanın önündeki engel olarak mimleniyor.

Sermaye çağının daha fazla kar elde etmeye dayalı mantığı ve üretim-tüketim tarzı her gün emeğin doğal ve toplumsal yönlerini birbirinden kopartarak; emekçileri doğanın karşısına dikiyor. Toplumsal emeğin yaratıcı güçlerini iş gücüne dönüştüren, emekçileri işçileştiren ve onları kendi yarattıklarına yabancı hale getirerek örgütleyen sermaye; doğayı da hammadde ve veya doğal kaynak düzeyine indirgeyerek emeği parçalıyor ve sömürüyor. İşçileşen emekçilerin kendilerini sömüren güç olan sermayeyi ve işçiliklerini aşarak ortadan kaldırma yetileri politik ve ideolojik olarak iğdiş ediliyor. Kalkınma ve büyüme değerleri dizisi içinde emekçilerin bedeni olan doğa ve toplumsal yetisi yaratıcılıkları çatıştırılıyor, emeğin bu var oluşsal birliği sermaye ideolojisinin türevleri arasında yıkıma uğruyor, parçalanıyor. Kır ve kent arasındaki çelişkiyi

derinleştiren, mekânı ve zamanı niceliksel değerlere dönüştürerek parçalayan kapitalist uygarlık, toplumsal emeğin görünümlerinden biri olan sermayeyi de emekçilerin ve doğanın karşısında kendinde anlamlı bir güç olarak örgütlüyor. Kapitalist sömürü bir yandan muazzam bir mübadele değeri yaratırken, doğa ve emekçiler bu mübadele düzeninin posası olarak dışsallaştırılıyor, hammadde, doğal kaynak ve işgücü olarak maliyet hesaplarında değerleniyor. Emekten çalınan toplumsal yaratıcılık, zaman, mekân, estetik, deneyim, gelenek ve gelecek "artık değer" biçiminde sermayenin büyüme eğilimlerine yansıyor. Yaşam, alıp satma ilişkisinden ibaret; büyüme için üreten; sürekli tüketime endekslenmiş bir toplumsal ilişki biçimine dönüşüyor. Bu düzenin tüketim kölesi haline gelen bencil kişiliklerimiz, sermayeyi yeniden üreten bireyler yumağı, başkalarının hayatını ve doğanın geleceğini çalarak kendini kurtarmanın telaşını yaşıyor. Sermaye sürekli biriktirerek kendi varlığını sürdürürken, kapitalizmi toplum dışı bir gerçeklik düzeyi olarak algılatan yaşadığımız düşünsel sefalet, *bedenimiz olan doğa ve toplumsal yaratıcılığımız olan iş yapma yeteneğimizdeki yarılma/yabancılaşma*, bir ikilik olarak yaşanıyor. Sermaye uygarlık sürecindeki bütün bu yoksullaşmayı bir zorunluluk, insanlık tarihinin zorunlu sonucu olarak dayatan ideolojik aygıtlar da yaşanılan körleşmenin, köleleşmenin süreklilik kazanmasına zemin hazırlıyor.

Geleceğimiz İçin Ekolojist Mücadele

Kapitalist üretim tarzında emeğin örgütlenişi hem verili yaşam tarzımızın tarihsel sınırlılıklarını işaret ediyor hem de bu düzene karşı mücadele etmenin varoluşsal ve tarihsel zorunluluk haline geldiğini. Yaşadığımız çağın ideolojik körleşmelerinden birisi olan bu çelişkilerin ve karşıtlıkların

aşılamaz olduğu yanılsamasının aşılması geleceğimiz açısından en önemli politik uğraktır. Bu uğrakta, sermaye karşısında çırılçıplak kalan emeğin, kapitalizmin tarihsel sınırlarını işaret edecek ve onu aşacak politik bir güç olarak örgütlenmesi gerekiyor.

Bu örgütlenme, çelişkileri tarihsel koşullarında kavrama, emeğin ontolojik anlamından beslenerek sömürüyü ortadan kaldırma bakış açısından hareketle sınıfsal bir mücadeleyi gerektiriyor. Ekolojik gelecek mücadelesi de tam da böyle bir zeminden beslendiği sürece gerçek anlamda insanlığın, doğanın birliği ve kurtuluşu mücadelesi olarak şekillenecektir.

Sermaye düzeninin sömürü mekanizmasına karşı durabilecek örgütlülüğün toplumsal tabanı olan emekçi kitlelerin birleşik mücadele hattının oluşturulması ekolojik bir politikanın olmazsa olmazlarındandır.

Bu mücadele hattının bileşeni olan sendikalı ve göreli örgütlü sayılan fabrika işçilerinin dışında kalan ve giderek proleterleşen kır ve kent emekçileri sermaye çağının tüm çelişkilerini derinden yaşarken kendi özgül örgütlenme deneyimlerini yeni yeni ortaya çıkarmaktadır.

Yerel, ülkesel ve enternasyonal düzeyde bu örgütlenmeler birbirinden eşitsiz gelişmesine karşın, bu örgütlerin biriktirdikleri deneyimler, mücadele alanının özgüllükleri gözetildiği ölçüde diğer ülkelerin ve bölgelerin emekçilerine de ışık tutmaktadır. Bu kır ve kent emekçilerinin ortak politik talepleri ve yeni hak mücadele biçimleri sermaye düzenine karşı yeni bir toplumun ilksel biçimlerini barındırıyor. Emperyalizmin göreli olarak içselleşme sürecinin yaşandığı, ekonomisi kısmen tarıma dayalı ve yüzü sanayileşmeye dönük ülkelerde yaşanan değişimler, krizler yeni sınıfsal çelişkiler ve dinamikler

doğuruyor. Bu çelişki biçimlerini açığa çıkartmak ideolojik mücadeleyi de zorunlu hale getiriyor. Kent emekçilerini üretim araçlarından kopartan sermaye, kırı kapitalistleştirip dönüştürdüğü ölçüde kır emekçisini de proleterleştiriyor. Kimi zaman kendi toprağı üzerinde sözleşmeli üreticilikle köleleştirilen kır emekçisi, kimi zamanda en temel üretim girdisi olan tohumdan biyoteknoloji yoluyla kopartılarak toprağına yabancılaşıyor. Gıda egemenlikleri ellerinden alınmış geniş kitleler sağlık, eğitim gibi temel haklarını yitirdikleri gibi beslenme, barınma, yaşama haklarını da yitiriyorlar. Doğa geri dönüşü olmayan bir yok oluşa emanet ediliyor.

Türkiye kırsalında yaşanan kapitalistleşme dalgası ve uluslararası sermayenin egemenliğinde tekelleşen ve patent altına alınan yaşam karşısında emekçilerin yeni ve kitlesel örgütlenmelerde ideolojik ve politik harmanlanma ihtiyacı can yakıcı şekilde açığa çıkıyor. Buna karşın, kırda yaşanan dönüşümü kavrayarak mücadele eden örgütlenmelere ve gelişmelere kamusal alanın politik bileşenlerinin pek itibar ettiği söylenemez.

Oysa kapitalizmi aşmayı önüne koymuş örgütlü yapılar kırsal alana dair politika geliştirmedikleri sürece bu niyetlerinde başarılı olamayacaklardır. Ekolojik bir gelecek kurma niyetinde olanlar için de aynı durum geçerlidir. Kırsal alanın politikasını kent emekçileriyle buluşturmadan, kır emekçisinin tüm sınıf içi çelişkilerini gözeterek bu alanda örgütlenmeler yaratılamadan kent ve kır işçilerinin politik mücadele birliğini inşa etmenin olanağı hiç yoktur. Ekolojistler bu alanda yeşeren toplumsal mücadele dinamiklerine bugün en fazla ideolojik ve lojistik destek olabilecek güçtedir. Kentsel mekanlarda mücadele deneyimlerini biriktiren ekoloji hareketi, çiftçilerin acil toprak

reformu taleplerini, tarım işçilerinin sosyal güvenlik ve sendikalaşma ihtiyaçlarını, neo liberalizmin kuralsızlaştırma politikaları karşısında çiftçilerin kredi, destekleme v.b ihtiyaçlarını kentsel politikanın merkezine taşıyabildiği ölçüde kır ve kent emekçilerinin birliği mücadelesine bir katkı sunmuş olacaktır.

Ekoloji Kolektifi, insan ve doğa ikiliğini, sermaye ve emek çelişkisini, kır-kent yarılmasını, kadının emek sürecindeki sömürüsünü ortadan kaldırmayı ufkuna koymuştur. Bu mücadele sınırların olmadığı bir dünyada, sınıfsız, sömürüsüz, tahakkümsüz bir geleceği tahayyül etmek demektir. Ancak tahayyülümüzle yaşanılan sorunlar arasındaki açıyı kapatmak için mücadele etmek gerekiyor. Bu fikri düzeyi bir yaşama biçimine dönüştürerek örgütlenmek mümkün. Şimdilik elimizden bu kitabı derlemek geliyor. Ama bilinsin ki tüm çabamız Dünyayı öküzün boynuzlarından indirip ellerimize almak içindir.

EKOLOJİ KOLEKTİFİ

TARIMDA VE KÖYLÜLÜKTE YENİ BİR DÜZEN

Gökhan GÜNAYDIN*

Uzun yıllar boyunca; üretim biçimi, üretim ilişkileri, üretici güçler, altyapı – üstyapı ilişkileri, üretim araçlarına sahiplik gibi, üretim yapılarına egemen olan ilişkilerin sanayi sektörüne özgü görünümler olduğu, tarım sektörünün bu bağlamda değerlendirilemeyeceği düşünülmüştür.

Sonraları, öğreti, tarım sektörünün de bu bağlamda değerlendirilebileceğini ortaya koymuş ve ülkelerin içinde bulundukları üretim biçimleri temelinde, yukarıda ifade edilen ilişkileri analiz düzlemine çıkarmıştır.

* Ziraat Mühendisleri Odası Genel Başkanı

Ancak "kapitalist çelişkinin çürüme yaratacağı" öngörüsü, günümüze değin, "kapitalizmin kendi buhranını bile pazarlama gücü" karşısında doğrulanabilmiş değildir.

Bu bağlamda, vahşi kapitalist sömürünün en üst düzeye çıktığı ve "küreselleşme" terimiyle meşruiyet temeli sağlanmaya çalışılan emperyalist düzende, merkez – çevre ekseninde farklılaşan üretim biçimleri çeşitliliğinde, tarım sektörünün altyapı – üstyapı ilişkilerini ve bu düzlemde ortaya çıkan tüm görünümleri, sürece özgü koşullarda yeniden değerlendirmek, ezber silmek gerekiyor ...

Asya tipi üretim tarzı, feodal – yarı feodal düzen, çarpık kapitalist ilişkiler ağı ve nihayet kapitalizmin elini en ıssız köylere bile uzatabilmesi..

Türkiye'de bu üretim biçimlerinden hangisi egemen ? Bu bağlamda, yalıtılmış bölgelerden söz edilebilir mi ? Sözgelimi, tümüyle yarı feodal ilişkilerin egemen olduğu bölgelerin yanında, "kapitalizmin tüm kurul ve kurallarıyla işlediği" bölgeler tanımlanabilmekte midir ?

"Doğu Anadolu'nun Düzeni" nde esaslı biçimde açıklandığı üzere, bir tarafta feodal ilişkilerde coğrafyanın belirleyiciliğine atıf yapılırken, diğer yanda merkez kapitalist yapıların neredeyse yerleşmesinden söz edilebİliyorsa, Türkiye için bu sorulara tek ve açık bir yanıt vermenin güçlüğü ortaya çıkıyor. Sorunu "çarpık kapitalist düzen" olarak tanımlarsak, adı üzerinde, tekil olmayan bir yapıdan söz ediyoruz demektir.

"İşi" baştan zorlaştıran bu çerçeveyi akılda tutarak, klasik iktisadın tanımladığı üretim faktörlerinden emek ve toprağın, başlangıçta diğer bir üretim faktörü olarak tanımlanan ve bu bağlamda da eşitlik ilişkisi ima edilen

sermayeye bağımlı yapılara dönüştürüldüğünü görmek gerekiyor.

"Sürdürülebilir" sıfatı, çevreyi ve doğayı çoktan bir üretim unsuru niteliğine indirgemiştir. Başka bir deyişle, kapitalist üretim tarzı içinde doğayı kullanırken değerlendirilmesi gereken tek kaygı, ilerideki kullanımlar için gerekli olanı artırmaktan ibarettir.

Sermayenin serbestçe dolaşıp kendini çevre ülkelerde yarattığı krizlerle yeniden ürettiği süreçte, emeğin dolaşımı kısıtlanmakta, hapsedildiği coğrafyalarda kendi içinde çelişki ve rekabet yaratılarak, esnek çalışma ilişkileri içinde bağımlılaştırılmakta ve sömürü yükseltilmektedir.

Bütün bu yapı tarıma nasıl yansıyor ? Öğretiyi nasıl yenilemeliyiz ?

Örneğin köylü, "tüm dünyayı kendi tarlasından ibaret bilen ve ona dokunulmadıkça savaşlara – devrimlere ve tüm değişime kayıtsız kalan bir insan tasviri" midir hala ? Ya da kapitalist tekstil üretim biçimini egemen kılmak için Hindistan'da dokuma ustalarının elini kesen İngiliz acımasızlığı, hala "vahşi ama ilerletici" midir ?

Buradan hareketle, Türkiye'de arkaik siyasi yapıların devamını, demokrasi bellediği oy verme eylemi ile sağlayan muhafazakar köylünün tasfiyesini savunmak ilericilik midir ? Ülke zincirlerinden böyle mi kurtulacaktır ?

Türkiye'nin Dünya Ticaret Örgütü, Dünya Bankası, Uluslararası Para Fonu ve Avrupa Birliği tarafından çizilen tarım politikalarındaki üç temel çizgi ile getirilen "açılım", şüphe götürmeyecek şekilde köylülüğün tasfiyesi ve kapitalist üretim biçiminin ülke tarımına tümüyle egemen olması esasına dayanıyor: (a)Tarımda çalışan ve halen % 33'ler düzeyinde bulunan istihdam AB düzeyi olan % 5'e

indirgenmeli, (b) 6 hektar olan ortalama işletme genişliği yine AB ortalaması olan 13 hektarlara çıkarılmalı, (c) tarımsal desteklerin üretimle bağlantısı kesilmeli, başka bir deyişle *de-coupled* olmalı.

Bu sorulara İkinci Paylaşım Savaşı sonrası kurulan ve "küresel çağda" yeni işlevler üstlenen DTÖ, DB, IMF ve AB tarafından verilen zımni yanıtların, köylülüğün tasfiyesine yönelik olduğu görülüyor. Böylece, köylülüğün tasfiyesini devrimci bir eylem olarak görenler, yukarıda sayılan örgütlerle bir eylem birliği içinde olma deneyimi yaşıyorlar !..

Yukarıda da ifade edildiği gibi, dönem ezberleri sorgulamayı gerekli kılıyor. Bugün yapılması gereken, Türkiye'nin tarımdaki düzenini tümüyle değiştirmek, köylülüğü dönüştürmek.

Bu çerçeveyi açmakta yarar var. Günümüzde Türkiye tarım sektörüne egemen yapı; adaletsiz toprak mülkiyeti dağılımı, örgütlenme açığı, küçük köylülük yanında yürüyen feodal toprak ağalığı ve kapitalist işletmelerin doğurduğu düalist yapı, girdide (tohum – ilaç – gübre) tümüyle dışa bağımlılık, tarımsal desteklemelerin indirgenmesi ve üretimden bağımsızlaştırılarak doğrudan gelir desteğine dönüştürülmesi sonrasında üretici köylünün destekleme sistemden neredeyse tümüyle uzaklaştırılması, iç ticaret hadlerinin tarım aleyhine gelişimi, girdiler sürekli pahalanırken; çıktı (özellikle hububat, pamuk, narenciye) fiyatlarının iki yıl önceki düzeyinin altına düşmesi, pazarlama kanallarının haller, borsalar ve hipermarketler temelinde, üreticinin artı değerine el koyma mekanizmalarına dönüşmesi, böylece üreticinin ürettiğine yabancılaşması, Chayanov'cu anlamda gelirini sabit tutabilmek için her yıl daha fazla toprak işleyerek kendi emeğini sömürmesi, "tarımın feminizasyonu" ya da başka bir deyişle kadın

emeğinin en çok sömürülen emek niteliğin oturması, kırsal yoksulluğun dayanılmaz boyutlara ulaşması, tarımsal kamu yönetiminin içinin boşaltılması, kurullarla ikili bürokrasi oluşturulması, araştırma enstitüleri ve tarım işletmelerinin tasfiyesi, tarım toprağının sermaye tarafından sınırsız – kuralsız kullanımına yönelik afların yasalaştırılması, tarımsal özelleştirmelerle alt sektörlerin üretici – tüketici yararına işleyişinin tasfiyesi ile alanın çokuluslu şirketlere terki, ülke tarımının girdiden çıktıya kadar tüm alanlarda bağımlılaştırılması, dışa bağımlı hale getirilerek çökertilmesi olarak özetlenebilir.

Yukarıda özetlenen çerçeve, gerek sermaye gerekse köylü tarafından doğanın tahribi, toprağımızın – suyumuzun zehirlenmesi – biyolojik çeşitliliğimizin tüketilmesi sonucunu da doğurmaktadır.

Mevcut düzen halk yararına nasıl değiştirilmeli ?

Doğayla efendilik taslamadan, doğayla dost üretim yapıları içinde ülke insanını besleyebilecek bir üretim yapısı tasarlamak, bu yapı içinde üretici gücün köylü olmasını sağlamak, üretim araçlarının tanımlanan üretici güçlere devrini planlamak, bu yapı içinde köylüyü; sorununu tanımlayan – çözümünden yana örgütlü tutum alabilen bir dönüşüm sürecinin içine sokmak.. Girdiden çıktıya dışa bağımlılığı kıran, tarımsal üretimini işleyerek pazarlayan, üretiminin katma değerine sahip çıkan, üreticiden tüketiciye olan zincirdeki aracıları kovan bir yapı... Elbette güç bir süreçten söz ediyoruz.

Analize, yukarıda belirtilen çerçeveye zıt senaryo "ihtimallerini" de dahil edelim. Kısaca, "köylülüğü tasfiyeye soyunalım"...

2005 yılı itibariyle, nüfusun % 35'i kırsal alanda yaşıyor. İstihdam rakamlarının ortaya koyduğu gerçeklik ise şu: Kabaca 22 milyon dolayında olan toplam istihdamda tarımın payı 7.2 milyon. Sanayi sektörü 4 milyona yakın, hizmet sektörü ise 11 milyon düzeyinde bir istihdam barındırıyor.

Tarımdaki istihdamın toplam istihdamdaki payını AB düzeyi olan % 5'lere çekmek demek; Türkiye'de sivil istihdam rakamı olan 22 milyonun % 5'i olan 1.1 milyona tarım istihdamını daraltmak demek... Başka bir deyişle, önümüzdeki 10 yıllık dönemde, 6 milyon istihdamın sektörden kopmasıdır üzerinde konuşulan. Oysa sürece baktığımızda, son 15 yıl içinde, tarım yalnızca 1 milyon istihdam yitirmiş, 8.2 milyondan 7.2 milyona gerilemiş.

Tarımda emek transferinden söz ediyoruz. Kırdaki olumsuz yaşam koşulları ve tarımdaki atıl istihdam düzeyinin verili olduğu ortamda, bu transferin yanlışlığından söz etmiyoruz. Önemli olan, emek transferinin niteliği ve zamanlamasıdır.

Olağan koşullarda, tarımdan kopacak istihdam, sanayi ya da hizmetler sektöründe işlendirilir. Oysa Türkiye'de 1999 yılında başlayan krizler sürecinden sonra her iki sektörün de istihdam emme kapasitesinin, bırakın artmayı, azaldığını biliyoruz. 4 milyonun altındaki istihdam rakamlarıyla, sanayi sektöründe sözü edilen "verimlilik", değişen çalışma mevzuatı bağlamında, emek sömürüsünün derinleşmesinden başka bir şey değil.

O halde köylülüğün tasfiyesinden söz edenler için ortada şöyle yakıcı bir sorun vardır: tarımdan tasfiye edilmesi planlanan 6 milyon işgücü, aile üyeleriyle birlikte 25 milyona yakın insan için ne planlanmaktadır ?

Tarım istihdamının en önemli üç özelliğinin kırda konumlanması, eğitim düzeyinin düşüklüğü ve kadın – erkek oranının yakın oluşu, sorunun önemini artırmaktadır.

Olağan iktisat düzeninde, eşanlı kalkınma ilkesi içerisinde birbirlerinin dışsallıklarından yararlanarak gelişen sektörler ve kalkınan bir ülkeden söz ediyorsak, tarımdan diğer sektörlere emek ve sermaye transferi doğal olarak gerçekleşir. Ancak Türkiye'nin verili düzeninde, büyüme ve kalkınma arasındaki farkların açıkça yaşandığı ve dışalıma dayalı büyüme ortamında istihdamın artmadığı bilinmektedir.

O halde, "köylülüğün tasfiyesi" için geriye bir tek şey kalmaktadır: Tıpkı Türkiye'de 1980'lerin ortalarında çok vahşi bir şekilde denendiği gibi, iç ticaret hadlerini tarımın aleyhine bozmak ve kırda karınlarını doyuramayan insanların kentlerin varoşlarına yığılmasını "sağlamak" ..

Türkiye'de zımnen köylülüğün tasfiyesini savunan Avrupa Birliği'nin, 17 Aralık 2004 tarihli Konsey Kararı ile tarıma ve serbest dolaşıma kalıcı derogasyonlar koyabileceğinden söz etmesi, uygulanacak politikanın doğuracağı yakıcı sorunların, adeta karantina ilan edilmiş Anadolu coğrafyasına hapsedilmesi ve Avrupa'nın 'temiz bölge' olarak tutulması istemini yansıtmaktadır.

Türkiye'nin 1980'lerden itibaren artarak süren köyden kente göç serüveninin, kent varoşlarına yığdığı insanlar bağlamında yaşanılan acıklı insani öyküler bir tarafa bırakılsa bile, ülkenin sosyal ve siyasal yaşamına yansımalarının, ülkenin ilerlemesine bugün ve yarın vesile olacak bir açılımı temsil etmediği ortadadır.

Diğer yandan, AB ortalama işletme genişliği 13 hektar olmasına karşın, sosyo – ekonomik yapısı Türkiye ile benzer özellikler gösteren Portekiz, İspanya, İtalya, Yunanistan,

Macaristan ve Polonya'nın işletme büyüklükleri de 4 ile 7 hektar arasında değişmektedir. Bu durum, uygun üretim biçimleri ve örgütlenme modelleri altında, verili işletme yapısının da, pekâlâ "sürdürülebilir" olduğunu kanıtlamaktadır.

Son söz, tarımda ve köylülükte düzen değiştirilmelidir; ancak sözü edilen düzen değişikliği, doğadan ve emekçiden yana olmalıdır. Bu çerçevede, emperyalist yapıların tavsiyeleri ile örtüşen "tasfiye" önerileri, sosyo – politik olarak yıkıcıdır, bu düşünceyi savunanların ezberlerini gözden geçirme zamanları gelmiş geçmektedir...

KIRSAL ÇEVREDE DÖNÜŞÜM: KİM, NEYİ, NASIL KORUYOR?

YÜCEL ÇAĞLAR*

Değerli arkadaşlar; başlangıçta yapacağım bir sorgulama var; kendi kendime yaptım, ama pek işin içinden çıkamadım. Siz de tartışmalar bölümünde yardım ederseniz, bana sıkıntı veren o başlıklar, tartışma soruları konusunda belki birlikte bir şeyler üretme imkânımız olur ve bu da benim için gerçekten de büyük bir keyif olur. Sunuşumu olanaklarımın

* Bu yazı Çevre Mühendisleri Odası Ankara Şubesi ile Ekoloji Kolektifi'nin ortak düzenlediği ekolojik politika seminerlerinin beşincisinde yapılan sunumdur. 16.04.2005

elverdiğince aşağıdaki başlıklar altında yapmaya çalışacağım:

Tartışılması Gereken Sorun Alanlarına İlişkin Kavramsal Çerçeve

Dünyada ve Türkiye'deki Nesnel Koşullar

2.1. Sermaye Birikim Süreci

2.2. Rekabetçilik

2.3. Siyasetteki Dönüşümler

2.4. Kamu Yönetiminde Yerelleşme

2.5 "Sivil" Yaşamda Dönüşümler

Türkiye'deki Uygulamalar: Düzenlemeler-Gelişmeler

3.1. Özelleştirme

a) Mülkiyet

b) Yararlanma

c) Hizmetlerin Görülmesi/Yürütülmesi

3.2. Kaynak Tahsislerin Azaltılması

Kurumların Kapatılması

Yatırımların Azaltılması

Donanımın Kısıtlanması

3.3. Kamusal Etkenliğin Azaltılması

Planlama

Kurumların İşlevsizleştirme

Kurumsal Kargaşa

3.4. Yerelleştirme

Yerel Yönetimler

Bakanlıklar

4) Sonuçlar

4.1. Ekolojik

4.2. Toplumsal

4.3. Siyasal

Bu konuların öncelikle bir kavramsal çerçeve oluşturularak tartışılmasını gerekli görüyorum. Uzunca bir zamandır tartıştığımız bu kamu yönetiminin yeniden yapılandırılmasının, dört sözcükten oluşan bu tamlamanın dört sözcüğü de benim için açık değil. "Kamu" açık değil; "yeniden" ifadesi neyi ifade ediyor, o açık değil; "yapılandırılması" ne anlama geliyor, gerçekten hiç çözemedim. "*Ben kamudan ne anlıyorum, bu konuları beraber konuştuğum en yakın arkadaşım ne anlıyor? Bunun içinde ne var? Yeniden yapılandırma dediğim zaman, bu yeninin neresi yeni, ne zamandan beri yeni, yapılandırma nerede oluyor?*" diye kendi kendinize bir dener, üzerinde düşünürseniz, siz de fark edersiniz. Bu sorular ilk takıntımı oluşturuyor.

İkinci takıntı haline getirdiğim alan da çevreyle ilgili. Bunu öteden beri söylüyorum; çevreyi ve çevre sorunu saydığımız olguları benim gibi anlamayanların çoğunlukta olduğunu görüyorum. Bu konuda son derece uçta kalıyorum. Çünkü genel bakış, çoğunluğun bakışı, zaman zaman farkına varılmasa da, varlıklar özelinde yoğunlaşıyor; orman, deniz, kıyı ya da sorun alanları özelinde yoğunlaşıyor. Hava kirliliği sorunları, çarpık kentleşme, çölleşme vesaire, buralarda dolanıyoruz. Orada farklı düşünüyorum ve bu farklılığım da artık beni kuşkulandırmaya başladı. "*Bu kadar aykırı düştüğüme göre, azınlıkta kaldığıma göre herhalde problem ben de*" diye düşündüm. Dolayısıyla, buralara ilişkin 15 tane sorum var.

İkinci başlık; bu çerçeveyi temel alan, bu çerçevenin içinde bazı tespitlerimi temel alan, dünya ve Türkiye'deki tartışma alanımızla ilgili nesnel koşulların neler olduklarını anımsamakta yarar var. İkincisi, Türkiye'de bu başlık altında, kamu yönetiminde "yapısal dönüşüm" veya "yeniden yapılandırma" konusuna dönük olgusal örnekler vermek. Son olarak da kısaca beylik; "ne yapılmalı?" sorumuzu yanıtlamaya çalışacağım.

Bu kapsam içinde, aşağıdaki soruların yanıtlanmasını gerekli görüyorum:

"Kamu" nedir?

"Çevre" nedir ?

"Kamu" ve "çevre" hangi ekonomik, toplumsal, kültürel ve siyasal evrende; hangi üretim ilişkilerinde ele alınıyor; tartışılıyor?

Dünyadaki / Türkiye'deki / herhangi bir bölgedeki/ yöredeki egemen yapıda / ilişkilerde "çevre" ve "kamu" nasıl algılanıyor?

"Kamunun yeniden yapılandırılması" nedir?

Kamunun yeniden yapılandırılması amaç mıdır/araç mıdır?

Kamunun yeniden yapılandırılması araç ise eğer, amaç nedir?

Kamunun yeniden yapılandırılmasının nesnel gerekçeleri, zorunlulukları var mıdır?

Kamunun yeniden yapılandırılmasının nesnel gerekçeleri, zorunlulukları var ise eğer, bu zorunluluklar tümüyle ülkesel midir?

Türkiye'de kamu ne yönde yeniden yapılandırılıyor?

Kamunun yeniden yapılandırılması kapsamında neler, kimler tarafından nasıl yapılıyor ?

Kamunun yeniden yapılandırılması nelere yol açabilecek?

Kamu yönetimi Türkiye'de "çevre" üzerinde ne yönde ve ne denli etkendir?

Ülkemizde, kamunun "*kamu yararınıençoklayabilecek biçimde* yeniden yapılandırılmasını sağlayabilecek nesnel koşullar var mıdır?

Kamu "*çevrenin daha etken korunabilmesi*" için yeniden nasıl yapılandırılmalıdır?

Kamunun "*çevrenin daha etken korunabilmesi*" için yeniden nasıl yapılandırılması için kimler, neleri, nasıl yapmalıdır; yapabilir?

Bu 15 sorunun 13'ü kamuyla ilgili; benim söylemeye çalıştığım, vurgulamaya çalıştığım, kafamdaki karışıklıkla ilgili. Ben, bunların 5-6'sına ilişkin tespitlerimi ya da yargılarımı sizlere açmaya çalışacağım. Çok kısa kısa, ama dikkat ederseniz çok sevinirim.

Bu 13 soruyu tabii ki aklınızda tutamayacaksınızdır, ben hepsini tutamıyorum. Sorularımın üçü ise çevreyle ilgilidir. Şöyle biçimlendirdim: Ülkemizde kamu yararını en çoklayabilecek biçimde kamunun yeniden yapılandırılmasını sağlayacak, bu yöndeki savaşımları etkin kılabilecek nesnel koşullara sahip miyiz? Bunun son derece önemli olduğunu düşünüyorum. Kamunun yeniden yapılandırıldığı söylenen birtakım düzenlemeler var. Toplumun önemli bir kesimi, ses getirebilenleri, bu düzenlemelerin önemli bir bölümüne karşı duruyor görünüyor. Peki, bu karşı duruş, bunu etkin kılacak,

sonuç alıcı noktalara taşıyabilecek nesnel koşullara sahip mi? Daha etken bir biçimde, kamu nasıl yapılandırılmalıdır? Çevrenin kamusal alan olarak örgütlenmesine ve dolayısıyla kamu yararını gözeterek örgütlenmesine dönük olarak yeniden nasıl yapılandırılması gerekmektedir? Son soru da, kamunun, çevrenin daha etken korunabilmesi için, kimler, neleri, ne kadar yapabilir ve şu an bunları kimler yapıyor? İkisinin arasında, gerekenlerle yapabilenler, yapmaya çalışanlar arasındaki örtüşme ne? Bu, yeterince, gerektiğince örtüşmüyorsa, nelere yol açıyor? Son derece önemli olduğunu gördüğüm bir konu da bu.

Bu soruları şu gerekçeyle gündeminize getirdim: Bence, gerek kamu yönetiminin yeniden yapılandırılması alanında, gerekse çevre korumacı çabalarımızın dayandığı temelde, eğer amiyane ifadeyle söylemek gerekirse, ciddi bir gölge boksu yapma noktasındayız. Bu tip soruları yanıtlayacak duruma gelmediğimiz için, zorunlu olarak buraya şu ya da bu düzeyde, şu ya da bu alanda katkı koyanların -örgüt olabilir, kişi olabilir- bunların genel profili bir gölge boksu düzleminde, düzeyindedir. Son derece genellemeci bir söylem tutturmuşuz; son derece derinliksiz.

İzin verirseniz, hep verdiğim bir örneği burada da vermek istiyorum. 2B olayında bizim yaşadığımız son derece önemli bir deneyim vardı. Bizim derken, çevre koruma kaygısı, çevrenin kamu yararına düzenlenmesi kaygısı içinde olan, bunun arayışları içinde olan kesim olarak düşünüyorum. Sanıldığının tersine, bu konuda ciddi bir örgütsüzlük var. Çok sayıda örgütün varlığına, bu alanda emek veren çok sayıda insanın varlığına karşın böyle bir sorun olduğunu düşünüyorum. Bunları görünce, gidebileceğimiz mesafenin çok fazla

olmadığını düşünüyorum. Zaten bunu gündelik hayatımızda görüyoruz. Süreç içinde, son derece hızlı bir şekilde, sosyalist mücadelenin içinde de hemen hemen aynı sorunların yaşandığını gördük. Bunu söylerken, bir avantajım ve dezavantajım var. Bunların bir kısmını yaşamış bir arkadaşınız olarak söylüyorum. Yolculuğa katılan, ama istasyona gelmeden inenlerin sayısı, nihai istasyona gelmeyenlerin sayısı sosyalist mücadelede ne kadar çok olduysa, aynı olayın 1970'li yıllardan bu yana çevre korumacı hareketin içinde de olduğunu görüyorum. Bunun bir sorun olduğuna ilişkin kesinkes bir kanının ötesinde, bir gerçeklik olduğunu düşünüyorum.

Yanıtlamaya çalışacağım şeyler biraz sonra söyleyeceklerimle ilgili olduğu için, az sayıda olmasına özen gösterdim; bir tür sözlük gibi, benim sözlüğüm gibi. Kamuyu algılayış şeklimizin içinde, aslında öyle olmadığını bilmemize karşın, bir devletle özdeşleştirme eğilimi var. Bunun öyle olmadığını biliyoruz. Eğer biliyorsak, o zaman niye sırf kamunun dönüştürülmesiyle, kamunun yeniden yapılandırılmasıyla ilgili alandaki gelişmeleri sadece devlet kuruluşlarının kapatılması, açılması ve görevlerinin değiştirilmesi alanında tutuyoruz? Bu, bana göre ciddi bir hatadır, hatalara yol açabilecek bir yaklaşımdır.

Az önce vurgulamaya çalıştığım gibi, çevre, varlık temelinde ele alınırsa, sorun özeli temelinde ele alınırsa, müdahale alanlarımız kalmıyor. Hâlbuki etkileşimli bir süreç olarak algılıyorsak -ne ormandan söz ediyorum, ne topraktan, ne de kıyıdan- ilişki olarak alıyorsak mücadele edeceğimiz alanları daha kolay tanımlayabiliyoruz diye düşünüyorum. Sizlerin geçen

haftaki söyleşinizi de izledim. Bana göre, içinizde bu tip eksik ve hataları yapanlar azdır ve belki de hiç yoktur, ama kamuoyuna yansıyış şekli şöyle: Çevre, eğitim gibi, öğretim gibi, ekonomik büyüme gibi ayrı bir sorun alanı, ayrık bir alan. Tabii biraz farklı yanları var ve bu farklı yanları da büyük ölçüde bunun içinde yer alanların özelliklerinden kaynaklanıyor, birazcık sorunun özelliklerinden kaynaklanıyor. Ama biz, böyle bir ayrık alan oluşturunca, çevreyi böyle oluşturunca, örneğin daha önceki etkinliklerin birinde görmüştüm, *çevre sektörü* -lütfen ifadeye dikkat edin- gibi bir başlık atabiliyoruz. Ulusal kalkınma planlarında da onu görüyoruz; çevreye ayrı bir başlık. Bu şekilde yaptığımız zaman, son derece kritik iki karşı duruş mekanizmasını, olanağını gerektiğince kullanmıyoruz diye düşünüyorum.

Örneğin, son zamanlarda giderek yaygınlaşan yerelleştirme çabaları, kamunun yeniden yapılandırılması başlığı altında da olan olay, konuşulması gereken olayda artık ciddi bir şekilde dayatmış olan projecilik söylemi, tutumu çok kolay zemin buluyor. "Küresel düşün, yerel davran" gibi bir noktaya gelebiliyoruz. Tekil olarak ele aldığımız zaman, bu alanda son derece güzel, özverili çalışmalar yapan kişi ve kuruluşlar bunu bütün bir inanmışlıkla söyleyebiliyor.

Bence, kamunun yeniden yapılandırılması da sadece A ya da B kuruluşunun kapatılması, yetkilerinin bir başka yere verilmesi olarak algılandığımızda, aynı özelleştirme konusunu tartışırken yaptığımız gibi, yine vahim bir eksikliğe yol açtığını düşünüyorum. Özelleştirmede ne yapıyoruz? Özelleştirmede şunu yapıyoruz: A fabrikasının, devlet fabrikasının satılması

veya kapatılmasıyla ilgili sınırlı bir konuşma, tartışma yapıyoruz, hızla ona karşı direniyoruz. Bu, son derece önemli; ama bir o kadar da eksik. Niye eksik?

"Güneşli Pazartesiler" filmini izleyenler var mı? Orada, özelleştirilen bir tersanenin çevresinde geçen olaylar var. KİGEM' de, "özelleştirmenin bilânçosu" diye bir çalışma yapıldığı zaman, kendimce eksik olduğunu tespit ettiğim bu noktaya işaret etmeye çalışmıştım. O devlet kuruluşlarının, kamu kuruluşlarının bulunduğu yerdeki işletme sahibi değişikliğinin neye yol açtığını, sadece o mülkün, yatırımın, kapasitenin devriyle sınırlandırdığımız takdirde, o yöre insanının kültüründe meydana gelen ve son derece önemli çıktıları olan, geri iletimleri olan değişikliklerini gözden kaçırabiliyoruz. O nedenle, bence o film son derece öğreticiydi, özellikle de arka planda olup bitenler. Bana sorarsanız, orada, arkada olup bitenler, o tersanenin satılmasından son derece daha önemli olaylardı. Ama KİGEM' de başaramadık ve çalışmalarımız "*O fabrikaların satılması, şu ya da bu ekonomik ve teknik sorunlara yol açar*" şeklinde raporlarla bitti.

Kendi sorduğum bir soruyu daha yanıtlamaya çalışacağım. Kamu yönetimi, Türkiye'de çevre üzerinde ne yönde ve ne denli etkili olmaktadır? Tabii ki, çevre dediğimiz olayın içinde ya da olgunun içinde olup bitenlerin kamusal yanına, yol açtığı değişmelere baktığımız zaman, orada karşımıza şöyle sorular çıkıyor: Bir; bu alanda kamu daha etkin olmalıdır. Daha önce, "Hangi kamu etkin olmalıdır?" sorusuna yanıt vermemişsek, kamu konusunda bir netlik kazanmadıysak, hemen karşımıza çıkan, yine devlete yakın, hatta devletle örtüşen çözümler ve önermeler olacaktır.

Şunun tartışıldığını görmedim, gören varsa, 'şurada vardır" diye söylerse, bir eksikliğimi gidereceği için çok sevineceğim: Sözgelimi, bildiğim kadarıyla, İstanbul'daki bir sendika şubesi, üstgeçit yapılması, TEM'in çevresinde birtakım düzenlemeler yapılması konusunda toplu sözleşmesine madde koydurdu. İşçi sınıfımızın henüz böylesi tekil konular dışında sorunları yok. Biz bunu nerede görüyoruz; genel söyleminde, ya da hazırlanan bir bildiriye imza atılması gerektiği zaman, o genel söylemin içinde görüyoruz. Senin bilfiil temsil ettiğin sınıfın özelliklerinin bulunduğu, mahallesinde bulunduğu sorunlarla ilgili herhangi bir çözümlemesi, herhangi bir önermesi yok. Güç, toplumsal güç; örgütlü güçtür. Eğer kamunun içinde sendikaları görüyorsam, ne olacak o zaman, bu soruya nasıl yanıt vereceğim; kamu yönetimi, Türkiye'de çevre üzerinde ne denli etkin?

TMMOB Çevre Mühendisleri Odası'nın bir bültenindeki temiz üretimle ilgili söyleşi kapsamında da değinmiştim. Çalıştığım kuruluşta yürüttüğüm bir araştırma kapsamında "*eko-etkenlik göstergesi*" diye tanımladığım ve yüzde 80-90'ı da kamusal yatırımlarla ifade edilebilecek göstergelerdeki son yirmi yıldaki değişmeleri inceledim. İmalat sanayi, tarım, enerji, ulaştırma ve taşımacılık sektörlerinde ve bunların bileşkesini çıkartarak, eğrilerini çizdim. Açıktır ki eğrilerin yükselmesi olumluluk ve tersi de olumsuzluk durumlarını yansıtıyor. Ele aldığım 1980–2000 döneminde eğrilerin en düşük olduğu dönem 1990'lı yıllar. Eğrileri 1980–1990 döneminde düzenli olarak düşme, 198 ve ondan sonra bu 1990–2000 döneminde ise yükselme eğilimi gösteriyor. Buna bakarak, rahatlıkla şu tezi öne sürebilirim: "*Devletle örtüşmüş kamu,*

Türkiye'de 1990'lı yıllardan itibaren çevre yönetimi üzerinde son derece olumlu etkilerde bulunmuştur." Çıktılar öyle. Acaba öyle midir? Orada da soru neyle ilgili; soru, benim çevre alanından ne anladığımla ilgili. Siz, eğer gerçekten bu tür sorulara yanıt verdiyseniz, bilmiyorum; ama ben yanıt veremediğim için, benim kafam tamamen karışıyor, tam bir karmaşa çıkıyor. Ben, şimdi bu bulguyu nasıl yorumlayabileceğimi bilemiyorum. İyi kötü araştırmacılık deneyimleriyle böyle bir saptama yapmış ve böyle bir noktaya gelmişim. Ne olacak, bu durumu nasıl açıklayacağım?

Bir başka soruyu daha yanıtlayacağımı söylemiştim. Eğer, "*Bu alanda kimler, neleri, nasıl yapar?*" sorusunun içinde görüşümüzde neler yer alacaksa, burada da biraz aktif olarak çalıştığım alandaki deneyimleri -bu tamamen deneyimle ilgili bir şey- yanlış olarak tanımlamış olabilirim. O kamunun içinde kimleri göreceksek, onlara hangi alanda ne tür işlevler yükleyeceğimiz konusunda netleşmemiz gerekiyor. Bunu yapabilmenin öncelikli koşulu da, bizim tanımladığımız kamu yönetiminin içinde, yine tanımladığımız çevrenin hangi alanıyla ilgili hangi sorunlarımız çıkacak, hangi tartışma alanlarımız çıkacak ve bu tartışma alanlarını nasıl çözeceğiz sorularının yanıtlanmasıdır. Böyle bir kaotik denebilecek noktada iki ana başlığı, buradaki kafa karışıklığıyla şöyle görüyorum: Dünyada ve Türkiye'de sermaye birikim sürecinin niteliği, ilkel kapitalist birikimin gerçekleştirildiği dönemlere dönüşmüş. O dönem nasıldı; işgücünün olağanüstü sömürüsü, şimdiki ölçülerimize baktığımız zaman vahşice sömürüsü ve doğanın sömürüsüydü. Şimdiyse yalnızca mekanizmaları değişmiş. Bu açıdan baktığımız zaman, benim görebildiğim sömürü oranının

kat kat arttığı şeklinde. Artık bu, emek sürelerini, çalışma sürelerini uzatarak falan da olmuyor. Esnek üretim, parçacı üretim, şu lanet olası KOBİ'cilikle yaratılan kontrolsüz, süresiz, çocuk ve kadın işgücünün sınırsızca kullanılma alanını düşününce, inanılmaz bir emek sömürüsü var; yani 1970'li yılların falan özlenebileceğini düşünüyorum.

Öte yandan, doğayla ilgili bütün o uluslararası belgelere falan baktığımızda, dünyadaki ormansızlaşma eğilimi yılda 11 milyon hektarken, 9,5 milyon hektara falan inmiş. Bittiği için de olabilir ve bazı yerlerde gerçekten de bittiği için. Birleşmiş Milletlerin 2000 tespitleri bu. Tabii çok ciddi bir rekabetçilik olayı, GATT ve GATS'la birlikte hep konuştuğumuz, dillendirdiğimiz bir konu, ciddi bir maliyet etken kılma sürecini gündeme getirdiğini düşünüyorum. Bu, biraz sonra konuşacağım çevre etkileri yönünden, çevre etkileri yönünden refleksle karşılanması gereken bir eğilimdi; ama o kadar belirleyici, o kadar güçlü ki, kamuyu silip süpürüyor.

Siyasetteki dönüşümler de, yaşamsal önemde toplumsal sorunlara yol açabilecek doğrultuda. Ben, artık siyasetin kamusal olduğunu, kamusal bir uğraşı, bir etkinlik alanı olduğunu düşünemiyorum; yani tam bir postmodernist söyleminin içerisinde olduğu noktada da değilim. "Birey atomize olmuş, dağılmış, çözülmüş; kitle kültürü, kitle refleksi yok" filan demiyorum belki henüz demiyorum; ama siyasetin, çevre korumacı hareketle ciddi biçimde yataylaştırıldığını düşünüyorum. Dikey siyaset gündemden çıktı. Dikey siyasetten, iktidarı hedefleyen siyaseti kastediyorum. Burada böyle bir evren ve böyle bir evrende de daha kolay kotarılabilen ve bence bütünün ürkütmesinden, yine lanet olasıca "küçük güzeldir"e maddi temel yaratma amaçlı olduğunu

düşündüğüm yerelleştirmenin sonuçlarını görüyoruz. Sivil yaşamdaki dönüşümler, bireyin gündelik hayatındaki dönüşümler de gerçekte çok şey anlatıyor.

Türkiye'deki uygulamalara bakarsak, Türkiye'de nesnel koşulların içinde inanılmaz ölçüde kolaylıkla kotarılan iki alan görüyoruz; bunlardan birisi hukuksal diğeri de kurumsal düzenleme alanı. Özellikle de 2000'li yıllarda bu alanların son derece iyi kullanıldıklarını düşünüyorum. Gerçekte, bir üçüncüsü daha var; ideolojik dönüştürme. Bu üçünü, birbirinin önkoşulu, birinin sonucu olarak görmek mümkündür. Gerçekten de öyle. Eğer Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğünü kapatıyorsanız, bunu bir hukuksal düzenlemeyle yapıyorsunuz. Hukuksal düzenleme, teknik olarak bu tip örtüşmeleri sağlıyor. Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğünün kapatılmasıyla birlikte karşınıza gelen sorun alanlarını, bizim tartışma alanlarımız itibarıyla sorun alanlarını yeterince ayrıntılaştıramıyoruz. Bu konudaki en yetkin meslek örgütü tarafından dahi söylenen şu: "*Köye götürülen hizmetler büyük ölçüde aksayacaktır*." vb. Gerçekler, yalnızca bunlar mı?

Değerli arkadaşlar; geçtiğimiz yıllarda Ağaçlandırma ve Erozyon Kontrolü Genel Müdürlüğü'nün (AGM) 20'ye yakın toprak tahlil laboratuarı kapatıldı. Bunun bir yerlerde dillendirildiğini, tartışılma konusu yapıldığını gördünüz mü? Kamunun çevre alanındaki fonksiyonlarını nasıl tanımlıyorsunuz, bilmiyorum; ama benim tanımım içinde şu var: Özellikle veri tabanı oluşturma ve izleme. Kapatılan laboratuarlar bu işleri yapabilecek örgütlerin başında geliyordu. Öte yandan, ormancılık araştırma enstitülerinin de ikisi kapatıldı. Bu alanda lojistik destek sağlayacak, sözgelimi ağaçlandırma yapacaklara fidanlık sağlayacak

40 fidanlık kapatıldı. Bütün bunlar olup bitiyor, ama bu alanı şöyle biraz tararsak, nicelik olarak farklı başlıklar açabiliyoruz. Sadece o başlıklara dikkat çekeceğim, gerekirse de birkaç örnek vereceğim. Kamudaki dönüşümün 4 yolla gerçekleştirildiğini düşünüyorum. Bir: *Özelleştirme*. Bunun kendi alt başlıkları var. Bana sorarsanız, tek başına özelleştirme vurgusunu yapıp, bunu bir yakınma alanına dönüştürmek sığlıktır. Bu özelleştirme nasıl oluyor acaba? Bir yanı mülkiyet devri, bir yanı mülkiyet devri falan değil; çeşitli nedenlerle mülkiyeti özelleştiremiyorsunuz, o zaman da ondan yararlanma biçimlerini özelleştiriyorsunuz. Bir başkası, hangi maliyetlerle olursa olsun, kamu tarafından yapılan hizmetlerin başkalarına yaptırılması; hastanelerde ve eğitim kurumlarında gördüğümüz gibi, çevre alanında da örnekleyeceğimiz gibi.

Özelleştirme dediğimiz zaman, üç başlığı, hem sorun alanı itibarıyla, hem o sorun alanlarıyla ilgili kamu kuruluşları itibarıyla farklı farklı konuşmamız gerekiyor. Yani ormancılık, bir yanıyla çevresel alansa, bu alanda konuşacağımız özelleştirme, inanın, sizin konuştuğunuz alandaki özelleştirme mekanizmalarından çok daha farklı şekilde gerçekleşti. Bir tek örnek vererek söylüyorum: Bu teşkilat ya da Orman Bakanlığı, ormancılık teşkilatı, 150 yıllık falan bir geçmişe sahip. Cumhuriyet yılında ormancılık konusunda ilk kurduğu örgütlenmelerden bir tanesi -savunduğum anlamında filan söylemiyorum, dönemin koşulları itibarıyla değerlendirince hiç de şaşırmıyorum- Orman Jandarma Genel Komutanlığı. Yıllar sürüyor, bu organizasyonla ormanları korumaya çalışıyor.

Şimdi yapılan ne? Milli parklar, yeni orman yetiştirme alanları, mevcut ormanlar, köy

tüzelkişiliklerine yıllık paralar verilerek yapılmaya çalışılıyor; ama öbür taraftan da orman korumacılık örgütü inanılmaz bir hızla tasfiye ediliyor. İki süreç eşanlı gelişiyor. Para karşılığı yaptırdığınıza göre, köy tüzelkişiliğine de yaptırıyor olduğunuza göre, yakın gelecekte özel koruma örgütleriyle korunur hale geldiğini de göreceğiz. O nedenle, bunları ayrıştırmakta yarar var diye düşünüyorum.

İki: *Kaynak tahsisleri*. Bir, bu amaçla kullanılabilecek kaynakların azaltıldığını görüyoruz. Son derece çarpıcı örneği -yine hemen hemen hiç tartışılmadı- bu fonların bir kısmı, bizim şu andaki konuştuğumuz alana çok daha örgütlü bir şeklide kaynak transferi sağlayan, aslında kamu tarafından işletilen organizasyonların neredeyse tümü kaldırıldı: Ağaçlandırılma Fonu var, Çevre Fonu var, Milli Parklar Fonu vardı. Bir yandan kamusal fonlar ortadan kaldırılıyor bir yandan da var olanların kullanılma amaçları, öncelikleri değiştiriliyor. Sözgelimi, Türkiye'de, çevre alanında konuşabileceğimiz kaç tane eylem planı yapıldı? Biyolojik Çeşitlilik Eylem, Çölleşmeyle Mücadele Eylem Planı, İklim Değişikliği Eylem Planı, Ulusal Çevre Stratejisi ve Eylem Planı vb. Bu çalışmalar sırasında gerçekten de büyük paralar harcandı, harcanıyor; otellerde, danışmanlık kuruluşlarında, danışman kişilerde. Ama çok ciddi bir güç, emek, moral tüketiliyor bu çalışmalar sırasında; kaynakların yönlendirilecekleri alanların nitelikleri ve/veya öncelikleri değiştiriliyor.

Çok çarpıcı somut örnek, Orman Bakanlığı tarafından yapılan bir proje: Doğu Anadolu Havza Rehabilitasyon Projesi. Bu proje, katılımcı anlayışla (!), yani halkın katılımıyla (!) oluşturulmuş, sosyal ve

ekonomik gelişmeyle entegre edilmiş (!) Sonuçlarına bakıyorsunuz, projenin etkili olduğu, başarılı olduğu sayılan yerlerde inanılmaz bir iç pazar genişlemesi, tıpkı 1970'li yıllarda Orman Köy İlişkileri Genel Müdürlüğünü yarattığı gibi inanılmaz bir iç pazar genişlemesi. Öte yandan da, inanılmaz bir kaynak israfı. Örneğin arıcılık yatırımları tamamen fiyaskoyla sonuçlanmış. Artık ortada kovanı olan adam yok; yani bu proje kapsamında kovan almış, ekonomik durumu iyileştirilmiş, ama adam ortada yok. Teknisyen köye gidip, adamı sıkıştırırsa, "balın hepsini sattık" diyor. Benim kamusal kaynağım gitti. Bu yönde ciddi bir nokta var. Üç: *Kamu kuruluşlarının donanımlarının yetersizleştirilmesi*. Sözgelimi, kamu araştırma kuruluşlarının en temel donanım gereksinmeleri bile karşılanamıyor. Dört: *Kamusal etkenliğin azaltılması*. Bunu en çarpıcı biçimde kamunun planlama işlevinde görüyoruz. Demin vurgulamaya çalıştığım gibi, eylem planları bunların bir boyutu: Değerli arkadaşlar; içinizde plancı varsa, ukalalığımı bağışlasın. Türkiye'nin plan hiyerarşisinde "*eylem planı*" tamını yoktur. Eylem planını yaparsınız kalır, o nedenle geleceği yoktur. Türkiye'nin Avrupa Birliği müzakere süreciyle ilgili tantananın sürdüğü dönemlerde, Türkiye, 43 günde Ön Ulusal Kalkınma Planı hazırladı. Oysa Türkiye'nin bu sene neyi hazırlaması gerekiyor? Dokuzuncu Beş Yıllık Kalkınma Planı'nı... Bir hazırlık var mı; yok. Özellikle planlama alanında ve özellikle kamu yönetiminin çevre alanına yapabileceği olumlu katkılar açısından iyi bir araç olabilecek, planlama çalışmaları neredeyse tümüyle işlevsizleştirildi. Gerçekte, planlar, hazırlanma amacına bağlı olarak kamu yararı yönünden sakıncalı sonuçlar da verebilir. Bu nedenle planlamayı fetişleştirmemek gerekiyor.

Tanımlamaktan niye kaçıyorsak, o tanımlamanın içeriğinde çok ciddi sorunlar gündeme gelebiliyor. Biz, ilke şeklindeki önermeleri dile getirerek yetiniyoruz. Ancak, bu söylem, amiyane deyimiyle, kesmiyor, gerçekten kesmiyor!

Öte yandan, şimdi bakıyorum, yeni yasal düzenlemelere göre il özel idareleri ağaçlandırma, erozyon önleme çalışması, su havzaları ıslah çalışmaları yapacak. Başka neler yapacak; orman köylerinin kalkınmasını destekleme çalışması yapacak, köy hizmetleri yapacak. Öbür tarafta, tümüyle bu türden çalışmaları yapmak üzere örgütlenmiş bir Çevre ve Orman Bakanlığı ve bu bakanlığın da yapısında Orman Genel Müdürlüğü, Ağaçlandırma ve Erozyon Kontrolü, Orman Köy İlişkileri, Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlükleri var. Bu yönetsel kargaşada kim, hangi kuruluşu, nerede, neleri, ne zaman, nasıl yapacak? En azından bunları Üçüncü sorunu orada görüyoruz, kurumsal etkinliğin azaltılma sonuçlarından bir tanesi o oluyor. Eskiden Orman Bakanlığının içindeki Genel Müdürlüğün Bölge Müdürlükleri aynı ilde bulunurdu. Yöneticiler, akşam mesai bitip kahveye giderken, farklı farklı makam arabalarıyla giderlerdi, kimse kimsenin işine karışmaz, karıştığı zaman da kavga çıkardı. Şimdi kavga falan da çıkmıyor. İl çevre müdürlüklerinde bunların hepsi var, kavga da çıkmıyor. Çünkü yönetsel yapıdaki son derece kolayca gerçekleştirilen hukuksal, kurumsal düzenlemeler ve bu işin sadece kurumların birimlerinin açılıp kapatılması, bazı varlıklarla ilgili özel yasa çıkartılıp satılması, devredilmesiyle ilgili değil, insanı da değiştirdiği için, artık kurumlarda mesleki bir çatışma falan da olmuyor.

Biz, ziraat mühendisleriyle orman mühendisleri, makilerle ilgili ciddi kavgalar yapardık. Artık böyle kavgalar yapmıyoruz; çünkü bir çırpıda, makiler bozuk orman sayıldı. Bu arada belirtmekte fayda var: Makiler inanılmaz bir eko-sistem tipidir, ayrıca son derece önemli işlevleri de vardır. Bozuk orman sayılınca, 4,5 milyon hektara yakın maki, bozuk orman ne yapılır; verimli ormana dönüştürülür değil mi; öyle de yapıldı dozerlerle kazılıp ağaçlandırma alanlarına dönüştürüldü. Neden kavga yok; çünkü bu çalışmaları çok geniş alanlarda, 8–10 bin hektar alan genişliklerde ihaleyle yaptırılmaya başlandı. Anılan kuruluşlar kendi iş makinelerini sattı. AGM, artık bu şekildeki çalışmaları, Orman Çiftliği gibi, demo özellikli ilgi çekici yerlerde yapar hale geldi. Arazi hazırlığı, hatta dikim çalışmalarını büyük şirketlere falan yaptırıyor. Böyle bir yönelim var ve kavga çıkmıyor. Niye çıksın ki?

Bir de yerelleştirme vardı. Yerelleştirmenin de iki düzlemde; bir yerel yönetimler ve bir de bakanlık düzlemlerinde sorgulanması, tartışılması gerekiyor. Teknisyen düzeyinde bunların tümünü izleme şansımız yok, ama izleyebildiklerimizi görüyoruz. Ben, enerjide görebiliyorum, ormanda görebiliyorum, tarımda görüyorum; ciddi bir yerelleştirme var, yerel inisiyatiflere terk etme var. Yerelleştirme, bence, yerelde sınıf ilişkileri egemense kamu da onların etkisine, yönlendirmelerine açık hale getirme anlamına geliyor.

Bütün bu eğilimin sonucunu şöyle görüyorum: Kamuyu eğer yalnızca devlet olarak düşünmezsek, kamu anlayışımız devletin yanı sıra demokratik kitle örgütlerini de kapsıyorsa şunu söyleyebiliriz: Bu alan topyekûn bir dönüşümün içinde. Bunun, hukuk, kurum, ideoloji ve ekonomi boyutları var ve bu boyutları

dolayısıyla da çevrede yol açtığı iki gelişme olmaktadır. Birisi, özellikle teknoloji satılabilecek, teknoloji alınabilecek alanlardaki çevre yatırımlarında sıçramalar görüyoruz. Arıtma tesislerinde, filtrelerde, katı atık depolama sistemleri bu duruma örneğidir. Bu, ciddi bir pazar alanı yarattı. Kapitalizm için gerekli mi; gerekli, Türkiye kapitalizmi için bile gerekli. Ama bunları gerektirmeyen, teknoloji gerektirmeyen, buna karşılık yaşantımızın yaşanabilirlik ortamını ortadan kaldıran kırsal alan, kırsal çevre öğelerindeki değişmeler böyle teknoloji gerektirmiyor. İki durumu gerektiriyor: Bir, yönetsel etkenliği, etkili olabilme ve iki; burada çalışacak insanların gönül temizliği, gönül aydınlığını. Soyut gelebilir, keskin bir ifade gibi gelmeyebilir, sevmeyebilirsiniz; ama bu iki durumla ilgili değişme ve gelişmeler, özellikle bu alanda inanılmaz sorunlara yol açıyor.

Artık doğa benim için korunmuyor. Doğa korunuyor, ama benim için korunmuyor. Milli parklar, tabiatı koruma alanları korunuyor; ama benim için korunmuyor. Kimler için korunuyor; üç sektör için korunuyor, üç sektörün yerli ve yabancı özel sermayesi için korunuyor. 2000'li yıllarda yapılmış çok net hukuksal düzenlemeleri görüyoruz. 2000'li yıllarda bu doğrultuda yapılmış hukuksal düzenlemelerin 20–25'inin en az 15'i 2003 ve 2004 yıllarında yapılmış. Bunların da çoğunluğu 2003 yılında yapılmışken 2004 yılında yeniden düzenlenenler. Bu alanda inanılmaz bir devinim var. Onun için o soru etrafında dönüp duruyorum. "*Türkiye'de doğa, kimler için, ne denli ve nasıl korunuyor?*" Bu, bence, çok önemli bir soru.

Yakın geçmişte, Yaban Hayatı Koruma ve Geliştirme Yönetmeliği çıkarıldı. Ne kadar güzel değil

mi; yaban hayatı korunacak! Yönetmelikle, yaban hayatı koruma ve geliştirme sahaları oluşturulmuş. Yönetmeliği inceliyorsunuz, bir madde var; "*Bu sahalar, bilimsel araştırmalar, eko-turizm etkinlikleri için kullanılır.*" Eko-turizm etkinliklerini kim yapıyor? Yani sizin sırt çantanızı alıp gitmenizden söz etmiyorum.

Gelelim, "*Ne yapmalı?*" sorumuza: Çevre yönetiminde kamunun, en geniş açılımıyla kamunun etkenliğinin artırılması, sınırsızca artırılması gibi bir hedefin ortaya konulmasını gerekli görüyorum. Burada, her düzlemde gönül rahatlığıyla öne sürebileceğimiz çok haklı iki gerekçemiz var: Birisi çevre tanımımızdan kaynaklanıyor, özellikle de doğayla ilgili öğelerinden kaynaklanıyor.

İkincisi, tuhaf bir şey, dikkatinizi çekti mi, bilmiyorum; 1982 Anayasası bile Türkiye'de özellikle çevrenin doğa boyutu içindeki bütün varlıkların gözetimi ve yönetiminde devleti görevli kılmış. Gerektiğinde, Anayasanın bu yaptırımlarına, yılanı sarılmışçasına sarılıyoruz. Sözgelimi; 43. Madde kıyılar, 44. Madde toprak, 45. Madde tarım arazileri ve meralar, 46. Madde kamulaştırma; Kamulaştırma gerekçesi olarak çevresel düzenleme, ağaçlandırma bile var. 168 tabii servetler, 169 ormanlar... Benim destekleyebileceğim bir siyasal iktidarda, bu bir yana hani "kıytırık sol" dedikleri türden bir iktidarda bile hiç zorlanmanıza gerek yok. "*Anayasayı uyguluyorum ağabey, var mı itirazınız?*" diyebilirsiniz. Bakın onca sakıncalı yanlarına karşın bir tek 169. maddeyle geçen sene pek çok şey kurtuldu. Şöyle bir düşünelim; meralar, 20 milyon hektara yakın. Bunlar Hazinenin. Mera Kanunu, kiralanması imkânını sağladı; ama Hazinenin. Ormanlar Hazinenin, devletin. 20 milyon hektardı onlar, etti 40 milyon. Benim zaten

bütün ülke yüzeyim 60 küsur milyon. Göller filan öyle. Ama 4916 sayılı Kanunun Devlet İhale Kanununda yaptığı değişiklikleri, Su Ürünleri Kanununda yaptığı değişikleri esas alırsanız -isterseniz almayın, yasa çıkmış, 2003'de düzenlenmiş- bütün akarsuların ağızları, bütün akarsuların kıyıları, göller, barajlar satılabiliyor. 4916 sayılı Kanuna göre, 4706 sayılı, Hazineye ait varlıkların satılmasıyla ilgili bir düzenleme ve başlangıcı da son derece güzel ifade edilmiş; "Ekonomiye daha hızlı kazandırılması için."

Bu iki neden, bizim için gerekli, çevre yönetiminde kamusal etkenliği arttırma araçlarını geliştirmemiz için, nesnel olarak, hukuksal olarak böyle bir imkânımız var. Ayrıca, son derece ciddiye alınması gereken bir devlet örgütlenmesi var; bu örgütlenmede akıl almaz boyutta bilgi ve deneyim birikimi var. Kamu örgütlenmesinden söz etmiyorum, yalnızca devlet örgütlenmesinden söz ediyorum. Demek ki, o zaman, devletin devletliğini ne yönde yapacağına ilişkin bir tartışma, bir mücadele alanı karşımıza çıkabilir. Demokratik örgütlenmelerin bu alanda güçlendirilmesi gerekiyor. Benim gördüğüm, kesinlikle güçsüzler. Eğer şu son iletişim tekniklerinden etkin olarak yararlanılabilinirse, dönemsel başarıları oluyor, olmuştur; ama bunun güçlendirilmesi gerekiyor. Nasıl güçlendirilmesi gerekiyor? Bizim birlikte yapabileceğimiz tümleşik -hem mekân alanı itibarıyla, sorun alanı itibarıyla söylüyorum, hem de zaman itibarıyla tümleşik; tümleşik ve birleşik eylem planları. Biz bir deneyelim bakalım; var mı hiç böyle örneğimiz? Meslek örgütlerinin, sendikaların böyle bir eylem planı var mı? Böyle bir eylem planını hazırlama becerisi var mı; bence yok.

Eğer deminden beri konuştuklarımızın içeriğindeki işin boyutlarını algılayabildiysek, bu çok yönlü, çok boyutlu izleme işinin hiç hafife alınmaması gerektiğini göreceğiz. Ben, halen daha bilemiyorum. İki yıldır son derece yakıcı bir şekilde bizim gündemimizi işgal etti, uğraştık, uğraşıldı. Biz derken, bu konuya emek koyan insanları kastederek söylüyorum. 2B arazilerinden söz ediyorum; Ben, 500 bin küsur hektar arazinin nerede, ne amaçla kullanıldığını bilmiyorum. Son günlerde, idareden birinin yaptığı öyle bir çalışma çıktı. Bunu nasıl yaptığını bilmiyorum. Onunla ilgili olarak nasıl mücadele edeceğim? Ama sözgelimi Türkiye Odalar Birliği biliyor. Bu sene masaya vurarak diyor ki, "*Benim 5 bine yakın üyem, bu arazilerde sanayi yatırımı yapmıştır. Bunlar kredi alamıyor, bunlar teşvik alamıyor. Tapu istiyorum.*" Onun için iş bence artık bitmiştir. Ben bitirebilecek miyim; hayır, ben bitiremem. Neden bitiremem; çünkü ben, bunun bilgisine sahip değilim. Bunun bilgisine sahip olsam, "*Hiç olmazsa şurayı bana ver. Burada biyolojik çeşitlilik açısından hayati önemde bir şey var.*" diyebileceğim. "*Şurayı turizm yatırımlarına tahsis etme!*" diyebilecek birisi var mı içinizde; yok. Peki, neden yok?

Yeni ilan edilen kültür ve turizm bölgeleri içinde 20'ye yakın yeni alan oluşturuldu. Bu alanların içinde, en kaliteli ağaç tohumunu almak için ayrılmış orman parçacıkları da var. Bildiğiniz gibi bu alanlar, Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından, yerli ve yabancı turizm yatırımcılarına 49 yıllığına tahsis edilecek. Ben bu alanların ekolojik özelliklerini bilmiyorum, birisi bana el altından ulaştırırsa bilebilirim belki. Ben, birey olarak 20 tane yere nasıl gidip bunları tespit edebilirim? 2B arazisini, adlarını vererek söylüyorum; Türkiye

Ormancılar Derneği, TMMOB Orman Mühendisleri Odası, TARIM-ORKAM-SEN, ORKOOP vb, bu örgütler onca donanımına karşın, Türkiye'de iki üç yıldır bu arazilerin, örnekleme yaparak dahi olsa, envanterini çıkartmamıştır. Şimdi konu yeniden gündemdedir. Ben, nasıl mücadele edeceğim? Olabildiğince kısa zamanda ve olabildiğince yaygın bir biçimde bu yoksunluklarımızdan kurtulmamız gerekir. Yoksa onca özverili çaba, deyiş yerindeyse havanda su dövmekten öteye geçmeyecek; geçmesin mi?

Arkadaşlar; teşekkür ediyorum. (Alkışlar)

KIRSAL POLİTİKA İÇİN YOL HARİTASI

Abdullah Aysu*

Neoliberal politikaların etkileri, özellikle dünya kırsal nüfusunun en yoksul kesiminin yüzde 70'ini oluşturan kadın ve erkek tarım işçileri, geçici işçiler, tarım çalışanları, göçmenler ve yerli toplulukların yaşadığı kırsalda görülmektedir.

Ama neoliberalizmin küresel politikalarının yarattığı yoksullaşma, dünyanın farklı bölgelerinde, kendini değişik biçimlerde gösteriyor.

---

* Hububat-Sen Genel Başkanı

Bir yanda kendi kültürlerini, insanca yaşama haklarını korumak isteyen yoksullaşmış büyük kitleler var, diğer yanda sözde "yenilikçilik" "özgürlükçülük" adı altında kendi devasa ekonomik projelerini dayatan, gezegenin tüm sakinleri arasında dayanışma ve birliktelik bağlarını zayıflatan, rekabeti körükleyen küçük ama etkin bir uluslararası azınlık yer alıyor.

Tarım sektöründe, bu çatışma iki karşıt model halinde ortaya çıkıyor: biri kadınıyla erkeğiyle, doğanın sürdürülebilirliğini savunan, sağlıklı gıdalar üreterek topraklarında yaşamlarını sürdürmek isteyen küçük çiftçilerin üretimi, diğeri ise büyük ölçekli, yoğun, "serbest ticarete" ve ihracata dayanan, milyonlarca kişiyi insanca bir yaşam sürmenin mutluluğundan yoksun bırakan endüstriyel üretim.

Dünyanın her yerinde, bu yoksullaşmaya karşı direnen insanlar, kendi üretim biçimlerini ve yaşam tarzlarını sürdürme yollarını ararken, alternatifler geliştirmeye ve umutlarını gerçekleştirmeye çalışıyorlar. Bu amaçla, besin kaynaklarının kullanımının bağımsızlığını, her bölgenin kendine özgü gıdalarını üretme ve tüketme hakkını, katkı maddesi kullanılmayan ve genetiği ile oynanmamış tohumları ve su yollarını kullanabilme özgürlüğünü savunmak için bir mücadeleyi sürdürüyorlar.

Bunların yanı sıra, kadınların sosyal yaşama ve karar alma süreçlerine tam ve aktif olarak katılma hakları için de mücadele devam ediyor.

Şimdilerde insanca yaşanacak bir geleceğin merkezinde yer alan geleneksel üretimi devre dışına itecek gen kombinasyonları ile bir darbe daha indirilmeye çalışılıyor. Başka bir deyişle; doğal sistemin işleyişine müdahale ediliyor.

Her derde deva diye genetik tohumlar bir güzel allanıp, pullanıp, sunuluyor…

GDO'lu tohumların faziletleri anlatılırken, kuraklığa, sıcağa, soğuğa ve virüslere karşı direnç sağlamaya katkıda bulunacağı söyleniyor. Pratikte ise, gıda üzerindeki hegemonya gücünü, bir avuç azınlığın eline teslim ediyor. Başka bir deyişle GDO'lu tohumlardan başlayan bir gıda zinciri oluşturuluyor ve denetimi de patent sistemi yoluyla çokuluslu şirketlere aktarılıyor.

Dünyadaki çiftçiliğe ilişkin genel gidişat böyleyken, Türkiye'de gelişmeler farklı mı? Asla!

Çünkü Türkiye bağımlı bir ülkedir. Küreselleşme tabii ki, klasik emperyalist sömürü ilişkilerinde önemli değişimler yaratıyor. Ancak bu gelişmenin emperyalist sömürü ve tahakküm ilişkilerini ortadan kaldırdığı anlamına gelmiyor. Bugün yalnızca yüz milyarı aşan dolarla ifade edilen dış borç yükü değil, özellikle İkinci Dünya Savaşı sonrasında oluşturulmuş yeni sömürgecilik sisteminin bütün mekanizmaları, bugün ki bağımlılık sisteminin de araçları olarak hala işlevlerini sürdürüyor.

Bu araçların en çok zarar verdiği kesim de çiftçiler ve kırsalda yaşayanlar oluyor. Başka bir deyişle; Türkiye tarımcısı ve kırsalında yaşayanlar bu tahribattan diğer kesimlere göre daha fazla nasibini alıyor.

Dünyanın yeniden düzenlendiği bu süreçte Türkiye ve tarımı da buna koşut olarak yeniden yapılandırılıyor. Bu yeniden yapılandırmayla Türkiye tarımı tahrip ediliyor, çiftçiliği ortadan kaldırıp yerine şirket tarımcılığını ikame edecek ekonomik, sosyal, politik adımlar atılıyor. Oysa tarım bir kültür ve yaşama

biçimidir. Hem üreticiler hem de tüketiciler için şirketlere bırakılamayacak kadar yaşamsal önemdedir.

1980'li yıllardan bu yana, önce IMF ve Dünya Bankası (DB) programlarında, sonra da Dünya Ticaret Örgütü (DTÖ) kural ve normları aracılığıyla az gelişmiş ülkelere kabul ettirilmeye çalışılan politikalar; tarımsal ürün ve girdi piyasalarındaki müdahalelerin tasfiyesidir. Bu tasfiye aslında çiftçilerin tasfiyesi anlamına gelmektedir.

Çiftçiler ürün arz ederken ya da girdi temin ederken dağınıklıklarından dolayı güçsüzdürler. Çiftçilerin var olan örgütleri (Türkiye Ziraat Odaları Birliği ve kooperatifler) sürece çiftçiden taraf müdahale edebilmelerini sağlayabilecek tarzda yasal donanımlara sahip değil, tersine sürece çiftçiden yana müdahale etmeleri yasalarla engellenmiştir.

IMF, DB, AB Ortak Tarım Politikası (OTP), DTÖ Azgelişmiş ve Gelişme yolundaki Ülkelerin (AGÜ ve GYÜ) tarımcılarını desteklemelerini engelliyor ama ABD ve AB gibi gelişmiş ülkelerdeki tarım üreticilerine dönük kaynak aktarma işini meşru görüyor, meşru kılmanın yollarını arıyor ve buluyorlar da.

IMF-DB-AB OTP ve DTÖ aracılığıyla hükümetlerin yaptıkları çiftçiliği ortadan kaldıran şirket yanlısı yürüttükleri değişikliklere de hep birlikte *Tarımda Reform* yapıyoruz, diye açıklıyorlar.

Çiftçilerin bugün bir Tarım Reformu'na ihtiyacı olduğu doğrudur. Ama çiftçilerin tasfiyesini önleyecek olan; IMF, DB ve DTÖ' nün sunduğu gibi sözde değil, gerçek bir Tarım Reformuna ihtiyacı vardır. Hem ülke hem de çiftçilerini gözetecek bir tarım reformu ise

Bağımsız, Demokratik, Sosyal Bir Tarım Programı'yla mümkün olabilir.

Bağımsız, Demokratik, Sosyal Bir Tarım Programı için;

1. Çiftçilerin ürün bazındaki kurduğu/kuracağı sendikalara destek olmalı ve teşvik etmeliyiz...

2. Dünya Savaşı'ndan sonra endüstriyel tarımın girdilerini pazarlayabilmek için gelişmiş ülkelerin isteğiyle kurulmuş tarımsal yapılar bugün yine onların isteğiyle dağıtılıyor. Çünkü kimyasal ilaçları, kimyasal gübreleri ve tohumları üreten şirketler birbirleriyle birleşerek ve birbirlerini yutarak çokuluslu dev tarım şirketleri haline dönüştüler. Tarımsal üretime hormon spreylerini, antibiyotikleri, bir kez ekilen tohumları ve genetik değişime uğratılmış tohumları da dâhil eden şirketlerin artık bu girdileri çiftçilere satabilmeleri için ülkelerin mevcut tarımsal yapılara ihtiyaçları kalmamıştır. Hatta bu yapılar gelişmelerinin önünde engel teşkil etmektedir. Onlar dünya gıda sektörünün üretimden pazarlamaya kadar olan zincirini oluşturabilmek için tarımı şirketleştirmekte ve çiftçilerle birebir ilişki kurmaktadırlar. Çiftçilerle kurdukları ilişki ise "sözleşmeli üreticilik" biçiminde olmaktadır. Yüksek oranda girdi ve enerji kullanacakları üretim tarzına bu süreçte zorlanan çiftçilerin önünde, şirketlerin istediği biçimde üretim yapmaktan başka seçenek bırakılmamaktadır. Toprağa ve üretim araçlarına sahip olmamalarının bir önemi kalmayan çiftçiler, üretim yapabilmek için önce çok uluslu şirketler veya yerli ortaklarıyla sözleşme imzalamakta; tohumu, kimyasal gübre ve ilaçları aynı şirketten almakta; ürettiği ürünü yine aynı şirkete teslim etmektedir.

Geleneksel üretimlerini sürdüren veya sürdürmek isteyen çiftçileri engelleyebilmek içinse çokuluslu şirketler besin ürünlerini standartlaştırarak çiftçilerin kendi tohumlarıyla elde edecekleri ürünlerin satışını zorlaştırıyorlar. Şimdi de tohumları patentleyerek dünyadaki bütün tohumlara sahip olmaya çalışıyorlar. Artık çokuluslu şirketlerin kölesi haline gelmiş çiftçiler, tarlalarına hangi ürünü ekeceklerine veya ekecekleri ürünün hangi türünü seçeceklerine karar verme hakkına bile sahip değiller. Emekleri üzerindeki denetimlerini kaybetmiş olan çiftçilerin emek harcayarak elde ettikleri ürünleri de kendilerine yabancılaşmış durumda. Ortaya çıkan yeni çiftçi tipi ise tohumunu bile kaybetmiş, kendi toprağında işçileşen/marabalaşan çiftçidir.[1]

Yerli ve yabancı gıda, tarım ve kimya şirketlerinin dayatmalarıyla tarımda yaşatılan tahribata karşı çiftçilerin ürün bazında kurdukları ve kuracakları sendikalar benimsenmeli ve desteklenmelidir.

Sendikalar;

Destekleme alımlarından ve destekleme alım fiyatı açıklamaktan çekilen kamunun yerine çiftçiler için referans fiyatları belirleyip açıklamak için,

Tarımsal politikalar belirlendiğinde çiftçilerin haklarını gözeten bir yerden müdahil olup, çiftçilerin çıkarlarından yana politikaların belirlenmesinde etkin olmak için,

Çiftçilerin üretim aracı olan toprak ve suyun kirletilmesine karşı etkin hukuksal ve demokratik mücadele vermek için,

Çiftçilerin yalnız doğa koşullarına karşı çaresizliğinde ilaç olacak tarım sigortasının çiftçiler lehine ivedilikle düzenlenip çıkarılması için,

Tüccarın vurgunculuğu ve dolandırıcılığına karşı çiftçileri koruyacak etkin bir yasanın çıkarılma mücadelesini vermek için,

Kamunun tarımcıyı koruyucu, çiftçilere öncü, eğitici ve öğreticilik yapmasını sağlamaya yönelik demokratik mücadele yürütmek için,

Çiftçilerin, eksiksiz sosyal güvenceye kavuşturulması için, gereklidir.

Sözleşmeli çiftçiliğe mecbur edilen çiftçilerin adına sözleşme yapmak ve çiftçilerle sözleşme yapan işveren durumundaki sanayici ve tüccarın sözleşme koşullarına uymadığında sendika üyesi çiftçilerin hakkını aramak ve korumak için,

Kısacası çiftçiler için, yukarıda anlatılan üretebilmek ve üretmesinin önünde oluşturulan/ oluşturulacak olan engelleri aşabilmeleri için ürün bazında SENDİKALAR ihtiyaçtır. Başka bir deyişle çiftçiler demokratik örgütlenmelere sahip olmalıdır.

Bir başka konu da topraksız köylülerin durumudur. Topraksız köylüler ya yarıcı, ya ortakçı en çok da mevsimlik tarım işçisi olarak çalışmakta/çalıştırılmaktadırlar. Bunların "emeklerinin karşılığı" olarak belirlenen yevmiyeleri her yıl Ziraat Odaları tarafından belirlenmektedir. Örgütten yoksun bu kesimin günlük yevmiyelerinin belirlenmesinin bir başka yöntemi de -daha çok- "Dayıbaşı" tabir edilen işçi simsarları ile büyük üreticiler arasında belirlenmektedir. Bu kesimin emeklerinin karşılığının pazarlık sonucu belirleyebilmeleri en doğru yöntemdir. Bunun için de

sendikalarını kurmaları ve kuracakları sendikalar aracılığıyla pazarlık sonucu yevmiyelerini belirle(yebil)melerine ihtiyaçları vardır.

2. Çiftçilerin örgütü Türkiye Ziraat Odaları Birliği'nin demokratik bir yapıya kavuşmasını istemeliyiz.

Türkiye Ziraat Odaları Birliği (TZOB) çiftçilerin örgütüdür. Ama T. Ziraat Odaları Birliği ezelden beri küçük çiftçilerin çıkarını korumaktan çok büyük toprak sahiplerinin çıkarlarını savunan bir örgüt olarak işlemiştir. 1984 yılında TZOB Odaları yasasında dönemin hükümeti tarafından yapılan değişiklikle büyük küçük çiftçi ayırımı yapmadan tüm çiftçilerin çıkarlarını savunmalarını engelleyecek şekilde yasası değiştirilmiştir. 1984'ten bu yana çiftçilerin çoğunluğu TZOB'u artık mesleki örgütleri gibi değil, sırtında bir kambur olarak görmektedir.

Yapılan bir araştırmaya göre; Türkiye Ziraat Odaları Birliği ile ilgili incelenen işletmelerin yüzde 87,5'i çiftçilerin mesleki örgütü olan Türkiye Ziraat Odaları Birliği'ni yetersiz bulmaktadır. Başarılı bulanların oranı ise sadece yüzde 1'dir.

T. Ziraat Odaları Birliği Kanununda yapılan değişiklikle çiftçilerin haklarını arama, koruma ve geliştirmekten çok Tarım Bakanlığının yan kuruluşu gibi işlev görecek şekilde düzenlenmiştir. Yasanın bu şekilde düzenlenmesi nedeniyle, T. Ziraat Odaları Birliği'nin çiftçilerin haklarını koruyamadığı yaşanarak da görüldü.

Hükümetlerin çiftçilerin aleyhine olan Tütün Yasası, Şeker Yasası'nı çıkarırken, Tarımsal KİT'leri özelleştirirken, zirai kredi faizlerini yükseltirken,

desteklemeleri kaldırırken BİRLİK'in demokratik içerikten yoksun düzenlenmiş olan yasası gereği mücadele edemediği ya da bu nedenle mücadelesinde başarılı ol(a)madığı açıkça görülmüştür.

Ziraat Odaları Birliği'nin yasasıyla, işleviyle ve yönetim yapısıyla demokratikleştirilmesi için çalışılmalıdır.

3. Çiftçilerin ekonomik örgütleri olan kooperatiflerin demokratik yapıya kavuşturulmalarını istemeliyiz.

Çiftçilerin, uluslararası kooperatifçilik ilkelerine göre çalışan bağımsız ve demokratik tarım kooperatiflerinde örgütlenmeden mesleki ve ekonomik çıkarlarını korumaları zordur.

Kooperatifler bilindiği gibi şirketlere alternatif kurulan *ekonomik örgütlenme* biçimleridir. Ne yazık ki bugün ki işleyiş ve yönetim tarzıyla şirketlerden farklı, onlara alternatif bir örgütlenme biçimi olduğunu söylemek pek olanaklı değildir.

Üretici örgütlenmesi yetersizdir. Tarım kooperatiflerinin sayısı 1966'da 588 adet iken bu sayı 1989 yılı itibarıyla 5275'e çıkmıştır. Ancak, kooperatifçilik biçimindeki bu örgütlenmeler son derece yetersiz ve etkisizdir.

Kooperatiflerin mevzuatları da çiftçileri koruyup kollayan yönlendiren biçimde düzenlenmiş değil. Örneğin; bir yıl kooperatife ürün vermeyen üreticilerin oy hakları ellerinden alınıyor. Bunlara çözüm bulmak yerine kooperatif yöneticileri büyük çiftçiler teslim ettikleri ürünleri kendilerine oy verecek kişilere paylaştırarak teslim ettiriyorlar. Kooperatifçiliğin demokratiklik ilkesi olan "her üreticinin bir oy hakkının olması" ilkesi,

böylelikle delinmiş oluyor. Bu ve diğer yollarla kendilerini sürekli yönetimlere seçtiriyorlar. Kooperatiflerin ortaklarına kar payı dağıtması konusunda ciddi bir yaptırım da yok. Birlik yöneticiliği, kooperatif yöneticiliği meslek haline gelmiş/getirilmiş. Hükümetler gibi onlar da çiftçileri düşünmekten her geçen gün uzaklaşıyorlar.

Ayrıca çiftçilerin ekonomik örgütü olan kooperatiflerin kanunla düzenlenmiş mevzuatı küresel kapitalizmin tarıma yönelik saldırısına ve işbirlikçi hükümetlere karşı bir duruşu örgütlemeye uygun değildir.

Bu kooperatifler çiftçilerin alın teri ve emeğiyle oluşturulmuştur. Kooperatiflerden devlet vesayetinin kalkmasını çiftçiler hep istedi. Bu talep doğru bir talepti. Çiftçiler devletin kooperatif yönetimlerinden çekilmesini istemişti ama kooperatifleri sürekli hep büyük ve aynı çiftçiler yönetsin diye istememişti. İki kez üst üste seçilen yöneticiler üçüncü kez aday ol(a)mayacak şekilde kooperatif mevzuatı düzenlenmelidir. Bugünden itibaren de bu istek gerçekleşinceye değin söz konusu talepte ısrarımızı ve mücadelemizi sürdürmeliyiz.

Türkiye'de tarımsal arazi ölçekleri parçalı ve bölünmüştür. Arazilerin bu durumunun tarımsal üretimde engel oluşturduğu propaganda edilmektedir. Doğrudur. Ama hangi üretim tarzı için engeldir? Tabii ki endüstriyel tarım tarzı için engeldir. Aile işletmeciliğinin uygulanması için avantaj oluşturmaktadır.

Ayrıca kooperatifler; arazilerin küçük olmasının getirdiği dezavantajı dayanışma ile avantaja dönüştürebilme ve tarımın şirketleşmesine de alternatif olma potansiyelini bağrında taşımaktadır.

Kooperatiflerin bağımsız ve demokratik yapılar haline gelmesi için çalışılmalıdır.

4. Çiftçiler üretim süreçlerine egemen ve üretim sürecini yönetebilir olmalıdır.

Çiftçiler üretirken üretimin her aşamasına egemen ve yöneten olmalıdır. Yönetirken de iç ve dış dinamikler karşısında ayrıca bağımsız ve belirleyen olmalıdır.

Çokuluslu şirketlerin isteği ile desteklemeler kaldırılmakta, destekleme alım yapan kuruluşlar ise özelleştirilmekte, devlet destekleme alımlarının dışına çıkarılmakta, devlet referans fiyat belirle(ye)memektedir. Bu ve diğer dış güdümlü yaptırımlarla devlet kurumları dağıtılmakta ve devletin çiftçiyle bağı koparılmaktadır. Devletin devre dışı bıraktığı tarımsal kurumların yerini ve pazar payını çokuluslu tarım, gıda ve kimya şirketleri almaktadır. Böylece dayanaklarından yoksunlaştırılarak iflas eden çiftçilerin yerini şirket tarımcılığı almakta, şirket tarımcılığı da şirketlere bağımlılığı pekiştiren sözleşmeli çiftçiliği uygulamaktadır. Çiftçiler sözleşmeli çiftçilikle, şirketlere bağımlı üretime zorlanmaktadır.

Yani 1980'den bu yana iç ve dış dinamiklerce *tarımda yeniden yapılanma* veya *Tarım Reformu* olarak anlatılarak süslenen ve uygulanan politikalar -üretim girdilerinden pazarlamaya kadar ki tüm süreç- bugün çiftçileri bağımlı kılacak yönde işlemekte/işletilmektedir. Ama çiftçilerin bağımsız üretebilmesi hem mümkün hem de çiftçiler ve tüketicilerin yararınadır. Bunun için üretim sürecinin tamamının çiftçiler tarafından yönetil(ebil)mesi gerekmektedir. Başka bir anlatımla çiftçiler üretim girdileri olan; tohumunu, hayvansal gübresini, kaliteli yemini kendi bünyesinde bağımsız bir biçimde üretmeli ve ürününü işleyerek pazarlayabilen olmalıdır. Kamu

politikaları da buna destek sağlayacak şekilde düzenlenmelidir.

Sürdürülebilirlik ve üretimin yönetimi - üretimin her aşamasında çiftçilerin egemenliğini sağlama- iç içe bağlantılı olacak kadar birbirine bağlıdır ve üretim tarzını-metodunu belirlemektedir.

Endüstriyel üretim tarzı/metodu ne yazık ki, yönetenler tarafından şirketler çıkarına belirlenip, işletilmektedir. Bu metot kimyasal ilaca, kimyasal gübreye ve genetik tohuma yoğun mekanizasyona dayalı üretim tarzıdır ki; şirketlerin çıkarları doğrultusunda işler/işletilir ve toprağı, suyu, biyo çeşitliliği ve insan sağlığını görmezden gelir. Toprak, su, biyoçeşitlilik ve insan sağlığı için tehdit unsurudur.

Permakültür üretim tarzı, üretim sürecinin yönetiminin/egemenliğinin çiftçilerde olmasını sağlayan bir üretim tarzıdır. Aynı zamanda endüstriyel üretim tarzının da alternatifi olabilecek yegâne üretim tarzıdır. Bu tarz topraktan aldığını eksiksiz toprağa geri verir; tohum, gübre ve kredi kolaylığı dâhil hiçbir dış girdiyi kabul etmez ve toprağı, suyu, biyoçeşitliliği ve insan sağlığını gözeten üretim tarzıdır.

Çiftçiler ayrıca üretim yaparken de, iç ve dış dinamikler karşısında bağımsız ve belirleyen olmalıdır. Peki, bu ne demektir? Evet, burada tarımda /tarımsal üretimde bağımsızlığı biraz açmakta yarar var. Tarımda bağımsızlık, dış dinamiklerce yani, küresel kapitalizmin dinamikleri olan; IMF, DB, DTÖ ve AB OTP' ve iç dinamikler olan ülke yöneticilerinin işbirliğiyle engelleniyor. Çünkü onların belirlediği üretim metotları dayatılıyor ve uygulatılıyor. Dış dinamiklerin dayattığı iç dinamiklerin de uygulamaya koydukları üretim metotlarının sürdürülebilir olmadığı artık, açık seçik

görülmüş ve bilinmektedir de. Bu konuda çiftçiler bağımsızlıklarını ele geçirmelidir. Çiftçiler kendi üretim metotlarını belirlemeli ve uygulamalı, kamu da bu konuda sadece yardımcı ve kolaylaştırıcı olmalıdır.

Bugün küresel kapitalizmin fazlasıyla bağımlı kılan tarımsal üretim metotlarının, (endüstriyel üretim) bütün toplumca ödenen maliyetlerini göz önüne aldığımızda, bu yoğunluğu azaltacak önlemlerin gerekliliği de zaten kolayca görülebilmektedir.

Bu konuda aile işletmelerinin yeterli olamadığı -ki genellikle yetersiz kalabilecektir- durumlarda şirketlerin alternatifi olan kooperatif örgütlenmeleri bu yetersizliği giderebilecek potansiyele sahiptir. Şirket tarımcılığı asla!

Türkiye tarımı için gereken bir esas dâhilinde üretimin her aşamasını çiftçilerin yönetebileceği (permakültür tarım) tarıma planlı bir geçiş dönemini başlatmaktır. Çünkü hem toprakların ve suyun bu güne kadar kirletilme oranı hem de permakültürün kavratılması için ara bir geçiş süresine ihtiyaç vardır. Bu geçiş dönemi esnasında küçük ve orta ölçekli üreticilere mali destek temin edilmelidir.

Geçiş aşamasında:

Hayvancılık için meraların otlak kapasitesi geliştirilmesine paralel, sanayi tipi hayvancılığın zaman içinde, tedricen, kaldırılması,

Nitratlı gübre kullanımına dair yönetmeliğin, ciddi olarak uygulanması,

Hayvan yeminde antibiyotiğin yasaklanması,

Hayvan yetiştiricilerinin nitelikli yem üretmesi için kamu teknik bilgi, eğitim ve ekonomik destek sağlaması gerekmektedir.

Nadas sisteminin yaygınlaştırılması,

Otun baklagillerle karıştırılması sayesinde silo mısırı kullanımının azaltılması,

Sulamanın sadece kurak ve yeraltı sularının tükenme tehlikesi olmayan yerlerde, sulamaya ihtiyaç gösteren ürünler için yapılması,

Çevre farklılığının korunması gayesi ile daha sıkı çevre standartlarına uyan üreticilere destek verilmesi,

Hayvancılık standartlarının hayvan haklarına saygılı ve onların ruh sağlığına uyumlu hale getirilmesi,

Bitişik düzen tavuk üretiminin yasaklanması,

Hayvan nakil sürelerinin kısaltılması gerekmektedir.

Nebati proteinlerinin hayvan çiftliklerinde üretimi için geçici çok özel destek verilmelidir.

Bütün bunları kapsayacak Çiftçilerin bağımsız üretim yapabilme ve üretim sürecini yönetebilme konusundaki çabaları/politikaları ve eylemsellikleri diğer toplumsal muhalefet güçleri tarafından desteklenmelidir.

5.Yerel piyasaları desteklemeliyiz, ürünlerin yerel olarak işlenmesinin teşvikini istemeliyiz.

Sürdürülebilir tarım, ne de olsa iklim şartlarına bağlıdır. Bu nedenle asgari satın alma fiyatı ve toplu pazarlama gibi bazı tamamlayıcı önlemlerin olması da gerekmektedir.

Bunun için de;

Çiftçilerin ürettikleri ürünlerini işlemeden satmalarını değil, kooperatifleri aracılığıyla yerel ufak gıda işleme tesisler oluşturmalarını sağlayacak (tesisleri büyük merkezlerde kurmak yerine) ekonomi-politikalar desteklenmelidir.

Çiftçilerin ürünlerini ürettikleri çiftliklerinden doğrudan satmaları yerine ve ufak yerel gıda işleme tesislerini oluşturacak olan ekonomi-politikalar (büyük merkezi tesisler yerine) desteklenmelidir.

Tarım ve gıda şirketleri üretimden pazarlamaya zincirin halkalarını oluşturma doğrultusunda süreci işletmektedirler. Çokuluslu şirketler tarım ve gıda alanını tekellerine almak için bir yandan çiftçilerin üretimden pazara olan zincirin halkalarını koparmaya çalışıyor diğer yandan şirketlerin kendi arasında kıyasıya bir mücadele sürüyor.

Şirket tarımcılığına karşılık olarak çiftçilerin üretimden pazarlamaya zincirin halkaları tek tek olacağı gibi esas olarak kooperatifler aracılığıyla oluşturulabilir. Bu kooperatif yönetimlerinin mevzuatlarının demokratik olacak şekilde düzenlenir, kooperatifler aracılığıyla işlenmiş ürünlerin satılmasından elde edilen kazançtan çiftçilere katkıları oranında pay edilebilir. Bu yöntemle çiftçilerin kazancına kazanç katılmış olur. Başka bir deyişle çiftçi ürününü ham olarak pazarda satıp piyasadan çekilmez. Kooperatiflerde örgütlenerek ürününü örneğin, buğdayını buğday olarak değil, buğdayını una, makarnaya, bisküviye dönüştürerek satarak buradan elde edilen artı değerden de örgütlülükleri sayesinde kattıkları ürün oranında paylarını almış olurlar.

Üretilen ürünler öncelikle yerelde yani ulusal tüketim ihtiyacını karşılayacak şekilde planlanır ve işlenmiş ürünlerde de kendine yeterlilik sağlanmış olur. Böylelikle çokuluslu tarım ve gıda şirketlerinin ülkemizi pazar yapmaları engellemiş ve çiftçilerimizi de çokuluslu tarım ve gıda şirketlerine karşı korumuş oluruz. Aynı zamanda üreticilerin üretimden pazarlamaya

oluşturulacak zinciri ile pazar hâkimiyetleri oluşur; ürettiği ürününü nasıl ve ne şekilde satacağı kaygısı da ortadan kalkar. Üretici ürününü işleyerek satacağından sanayici ve tüccarın kazanacağı kazanca da sahip kılınmış olur.

Zaten her ulus veya uluslar birliği, uluslararası piyasaları altüst etmemek koşuluyla, kendi tarım ve gıda sektörü politikalarını ayarlama özgürlüğüne sahiptir. Buna gıda da bağımsız olmak denir.

Kısacası, Türkiye tarım politikalarının önceliği, iç piyasanın ihtiyaçlarını karşılamak olmalıdır. Çünkü kendine yeterlilik, Cargill ve benzeri çokuluslu tarım ve gıda şirketlerin sonu olacaktır.

Tarımın bu sosyal ve çok işlevli rolü açısından yerel piyasalar desteklenmeli, ürünlerin yerel olarak işlenmesi teşvik edilmelidir.

6. Endüstriyel tarım yerine küçük aile çiftçiliğini savunmalıyız

Batılı ülkelerin kırsal alanın önemli bölümü çatısız sessiz fabrikalara dönüştü. Şimdi bu üretim tarzından Batılılar **-u-** dönüşü ile hızla dönmektedirler. Küçük çiftçilikle yürütülen organik tarım sistemi 2001 itibarıyla Avusturya'da tarımsal çıktının yüzde 10'unu, İsviçre'de yüzde 8'ini oluşturmaya başladı. İngiltere organik yiyecek pazarı 1995'de 105 milyon pound iken 1999–2000 boyunca yüzde 22 arttı. İngiltere'deki organik çiftçilerin sayısı 1996'da 794' ten 2000'de 2800'e çıktı. AB'nin topraklarının şu an yüzde 2,3'ünde organik tarım yapılmaktadır. Bütün bu rakamlara baktığımızda ve AB reformlarını incelediğimizde endüstriyel üretimin uygulandığı gelişmiş ülkelerde organik tarım ve

permakültür tarıma doğru bir dönüş, dümen kırış olduğunu görülebilmektedir.

Bizde ise IMF, DB, DTÖ ve AB OTP'si ile endüstriyel tarım çerçevesinde sözleşmeli tarıma zorlandığımız bilinmektedir. Ama AB reformlarını incelendiğimizde; çiftçilerinin organik tarıma yönelmeleri için onları çeşitli destekler ve korumalarla özendirildiği görülebilecektir.

Türkiye'de uluslararası kurumlar, hükümetler ve bir takım "ekonomist-aydın"larca Türkiye tarımı Batılıların terke soyunduğu üretim tarzına daha fazla gömmek istenmektedirler.

Bilindiği gibi muazzam büyüklükteki çiftliklerde çok az çiftlik işçisine ihtiyaç vardır. Çok büyük araziler sadece iki veya üç işçiyle idare edilebilir. Fakat kapitalizmin kâr hırsının vardığı aşama, -doğaya hükmetme girişimi- tarım tarzının mono ekine (tek ürün ekimi) dönüştürmüştür. Bu tarz üretimin yoğun kimyasalları zorunlu kılmasından ötürü çevre o kadar zarar görmüş ve halen görmektedir ki; doğa insanlara eski verimi vermediği gibi, tarımı sürdürebilir olmaktan da hızla çıkarmaktadır. Bilindiği gibi de; doğada her kazancın bir bedeli vardır. Aşırı üretime doğayı zorlar, doğanın kendisini yenilemesine izin vermezseniz bunun karşılığını ekolojik kriz olarak ödemek durumunda kalırsınız.

Enerji tesislerinde, tarım araçlarında ve tarımsal entegre tesislerde fosil kökenli yakıt yoğun olarak kullanılmaktadır. Fosil kökenli yakıt, küresel ısınmanın en önemli nedenleri arasında sayılmaktadır. Endüstriyel üretim tarzı da fosil kökenli yakıta dayalı bir üretim tarzıdır. Bilim insanları eğer AGÜ ile GYÜ'de gelişmiş ülkeler gibi tarımda aynı oranda mekanizasyon

kullanacak olsaydı, dünya petrol rezervleri ancak 25 yıl dayanırdı diye açıklama yapmaktadırlar.

Endüstrileşmiş yani, makineleşmiş ve kimyasal madde yoğunluklu tarım metodu ilk başlarda ekin verimliliğinde artış sağlamış ama muazzam bir maliyeti de beraberinde getirmiştir. Endüstriyel tarım, birçok durumda çevresel bozulmaya (toprak erozyonu, böcek ilaçlarıyla kirlenme, tuzlanma), sosyal sorunlar (aile çiftçiliğinin yok edilişi, toprak, kaynak ve üretimde tekelleşme, sınaî tarımın büyümesi ve çiftlik üretimine hâkim olması, kırsal/kentsel göç biçimlerinde değişimler) ve doğal kaynakların aşırı kullanımına neden olmuştur.

Ayrıca endüstriyel tarım metodu şimdilerde kârlılığından hızla uzaklaşmaktadır. Çünkü endüstriyel tarım tarzı ile kullanılan ilaçlara bağışıklılık kazanan böceklere daha yüksek dozda ve miktarı arttırılmış ilaç kullanmak gerekmektedir. Yine sürekli kimyasal gübre verilen toprakların yapısı bozulduğundan, daha fazla verim için daha fazla kimyasal gübre atma ihtiyacı doğmaktadır. Bir de, tohum vermeyen *genetiği* değiştirilmiş katır tohumlar nedeniyle çiftçiler, her yıl çok uluslu şirketlerden tohum alma zorunda bırakılmaktadır. Yani bize iç ve dış dinamiklerce dayatılan endüstriyel tarım tarzı; çiftçilerin gelirini azaltıcı çokuluslu girdi üreten şirketlerinin kârını artırıcı bir şekilde işlemektedir.

Çünkü suya duyarlı tohumlar toprağa saçıldıktan sonra kimyasal gübre vermek gerekiyor. Kimyasal gübre hem toprağın yapısını bozuyor hem de aynı verimi vermek için ileriki yıllarda toprağa daha fazla gübre saçmayı gerektiriyor. Bu fazla gübre kullanımı toprağı, yeraltı ve yerüstü sularını kirletiyor. Aynı zamanda yabancı otu arttırıyor. Yabancı otlar böcekler için

konukçu görevi görüyor ve böcekler çoğalıyor. Yabancı otları ve böcekleri öldürmek için bu kez çiftçilerin ilaç kullanması gerekiyor. Yabancı ot ve böcek öldürücüler ilaca bağışıklık kazandıkça bu kez ilacın miktarını ve dozunu arttırmak gerekiyor.

Yabancı ot ve böcek öldürücü ilaçlar da, toprağı suyu kirletmesinin yanında insan sağlığı için risk oluşturuyor. Bütün bunları uygulayan çiftçiler belki bu gün için birim alandan fazla verim elde edebiliyor ama eskiye oranla daha kazançlı olamıyor. Çünkü ürettiği ürünün girdilerini (tohum, ilaç, gübre, traktör v.s) çokuluslu şirketlerden satın alıyor. Girdi fiyatlarını belirleme tek taraflı girdi üreten şirketlerin tekelinde bulunuyor, dolayısıyla çiftçiler kazandıklarını çokuluslu şirketlere veriyor, onlar için çalışmış oluyorlar.

Oysa bu girdilerin çoğuna endüstriyel tarım öncesi gereksinim duyulmuyordu. Örneğin; üretimde nöbetleşe ekim uygulayarak ilaç kullanılmasına gerek kalmıyordu. Gübreler doğal yollarla sağlanıyordu. Kendi ürettiği ürününden tohumluğunu ayırıyor, dışarıdan almasına gerek kalmıyordu. Üretimin devamlılığı bu yollarla sürdürülebiliniyordu.

Şimdilerde şirketler daha da ileriye giderek tohumlar, kimyasal gübreler, ekipmanlar, ürün işleme, nakliye ve pazarlama zincirinin tüm halkalarını ele geçiriyor, tamamına hâkim oluyor. Söz konusu zincirin her halkasını hem birbirine uluyor hem de tekelleştiriyorlar. Bütün bunlar yetmiyormuş gibi bir de tohumların genetik yapısı ile oynanıyor, genetik yapısını değiştirdikleri tohumları patentliyor, tarımda tam bir hâkimiyet kurma yolunda koşar adım ilerliyorlar.

Şimdi endüstriyel üretim tarzının yoğun kullanıldığı bölgelerde sihir artık bozuluyor. Artık her

geçen zamanda verimlilik biraz daha düşüyor;[2] eski verimlilik çok gübre ve çok ilaçla da elde edilemiyor. Çünkü kullanılan kimyasallar, toprağın yapısını bozmakla kalmıyor, onu üretimin beşiği olmaktan da çıkarıyor.

Üstüne üstlük birkaç ürün çeşidine yoğunlaşan mono ekim nedeniyle gezegenimiz önemli bir çeşitlilik kaybına uğradı; yerel ürün çeşitliliği yok olmaya yüz tuttu.

Yaydıkları "dünya aç kalacak!" karabasanıyla / propagandasıyla çokuluslu tarım ve gıda şirketlerinin dayattığı endüstriyel üretim tarzı artık üretimi, arttırmıyor, toprağı, suyu ve insanlar dâhil tüm canlıları yavaş yavaş tüketiyor.

Crucible Group Raporuna göre; son yüzyıl içinde, dünyanın bilinen bitki türlerinin yaklaşık dörtte üçü kayboldu. 20. yüzyılın başında Hindistan'da 30 bin pirinç türü yetişiyordu. Bugün Hindistan'ın pirinç ekinlerinin yaklaşık dörtte üçü yalnız 10 türden yetişir oldu.

Endüstriyel tarımın panzehiri küçük aile işletmeciliği olan organik-permakültür tarım tarzıdır. Türkiye arazilerinin küçüklüğü ve kimyasallarla az kirlenmiş olması söz konusu sistemi uygulamak için avantaj oluşturmaktadır.

Bilgelik ve deneyim aktarımıyla, tarımı sürekli geliştirecek olan küçük aile işletmeciliği; istihdam olanağı yarattığı gibi endüstriyel tarıma kıyasla daha fazla verimlilik sağlamasıyla açlığa çözümdür de.

Ayrıca ülkemizde işsizliğin çok büyük bir sorun olduğunu herkes yakın çevresinden bilmektedir. Endüstriyel tarım istihdamı azaltıcı küçük aile çiftçiliği ise arttırıcıdır. Bu nedenle tarım sektöründe birçok

kişinin çalışıyor olması "geri kalmışlık" değil, artı değer olarak görülmelidir. Ayrıca toprağın, suyun ve çevrenin korunması yoluyla sağlıklı gıda ve tarımın sürdürülebilirliği sağlanır.

Ama endüstriyel tarım safsatasıyla ise;

Aile çiftçiliği yok edilir,

Toprak bozulur ve az elde toplanır,

Kaynak ve üretim tekelleşir,

Sınaî tarım büyür, tarım fabrikalaşır; üretilen ürünlerin sağlıklılığı tartışılır. Günümüzde fabrikasyon tavuk ve süt ile et ineği yetiştiriciliğinde yaşanılan sağlıksızlığın tartışılması gibi.

Kırsal/kentsel göç biçimlerinde olumsuz değişimlere neden olur.

Genç ve yeni insanların çiftçilikle uğraşmasını teşvik eden, daha aktif bir tarım politikası olmadan, çiftçi sayısı azalmaya devam edecektir.

6.1. Hektar değil komşu istemeliyiz

Tarımda uygulanan yanlış ve güdümlü politikalar sonucunda araziler gittikçe daha büyük şirketlerin elinde toplanmakta, çiftçiler iflas etmektedir. Bu anlamda çiftçilerin "hektar değil komşu istiyoruz" talebi doğrudur.

Bütün bu nedenlerden dolayıdır ki, Türkiye tarım politikasının yeniden gözden geçirilmesi zorunluluk arz etmektedir. Ama çözüm soğuk savaş döneminde uygulanan tarım politikalarına öykünerek oraya dönülmesini istemek değil; gelişmiş ülkelerin dampingi durdurmasını, içerde de dopingli üretimin yapılmamasını talep eden, sürdürülebilir aile tipi çiftçiliği geliştirmeyi isteme cesaretini göstermeliyiz. Çünkü bu tarz üretim üretici, tüketici ile çevrenin de yararınadır. Yani bu

talebimiz çok işlevlidir. Üstelik dünya piyasalarını çarpıtmıyor da…

Ve en önemlisi de; bu konu, doğrudan Türkiye tarımı için bir hayat memat meselesidir.

Çünkü endüstriyel tarım şirket tarımcılığının gelişmesini desteklemekte, çiftçiliği ortadan kaldırmaktadır.

Çiftçilik yapmak isteyenler için çiftçiliğin sosyal ve demokratik hak olduğu kabul edilmeli. Çiftçilikle uğraşmak isteyenlerin bu hakkını sonuna kadar kullanması noktasında desteklenmelidir.

7.Vergi verenler çiftçiliğin/istihdamın finanse edilmesini istemelidir

Türkiye'de tarım politikaları iç (hükümetler) ve dış (IMF, DB, DTÖ, AB OTP) karar alıcılarca belirlenmektedir. Üreticiler dışında bu karar alıcılar fiyatları belirliyor, kararlaştırıyor ve uygulamaya sokuyor. İç ve dış dinamiklerin tarım sektöründe izledikleri politikalar da çiftçiden değil, sanayici ve tüccardan yana işletilmektedir. Bu nedenle tarımsal ürün fiyatları maliyetin altında belirlenmektedir.

İç ve dış karar alıcılarca belirlenen düşük fiyatlardan büyük gıda sanayi tesisleri ve süpermarketi zincirleri, ürün almakta ama tüketiciye düşük olmayan fiyatlardan satmaktadırlar. Bu da, çiftçilerin iflasına neden olurken gıda sanayi ve süpermarket zincirlerinin kârlarını haksız olarak yükseltmektedir.

Türkiyeli vergi mükellefleri de ödedikleri bu yüksek fiyatlar ile "üreticilere destek" sağladıklarını zannederler ya da onlara böyle propaganda yapılmaktadır. Ayrıca, Türkiyeli siyasetçiler de bu durumu çarpıtarak çiftçiye destek yapılıyor gibi

göstermektedir. Bütçedeki kara deliğin sebebi olarak da, çiftçilere verilen destek gösterilmektedir. Bu yanlış ve maksatlı çiftçi karşıtı propagandanın etkisiyle çiftçilere verilen destekler her geçen gün kısılmaktadır.

Destekleri kısılıp bir de ürettikleri ürünlerin fiyatları maliyetlerin altında belirlendikçe de çiftçiler iflas etmektedirler. İflas eden çiftçiliğin yerini de çiftçilerden esirgenen desteklerin akıtıldığı şirket tarımcılığı almaktadır. Bunun sonucu olarak da tüketiciler, her geçen gün daha yüksek fiyata gıda temin etmek zorunda kalmaktadır.

Sözü edilen politikalar ile ABD ve AB OTP politikaları arasına sıkıştırılmış olan Türkiye tarımı ise kırsalda sahip olduğu istihdam olanağını her geçen gün yitirmektedir.

Şöyle ki;

Tarımsal destek ödemeleri çiftçiye-üretene değil de tapu sahibine verilmesi, tarımsal ürün fiyatlarının maliyetlerin altında belirlenmesi, tarımsal kredi faizlerinin yükseltilmesi, tarımdan desteklerin kaldırılmasıyla birçok kişiye istihdam olanağı ve de kırsal bölgelerin canlılığını sağlayan milyonlarca küçük ve orta ölçekli çiftçi, çiftçiliği terk edip kente göçmektedir. Bu sayı son üç yılda 700 bin aileyi aşmış durumdadır.

Türkiyeli vergi mükellefleri bilmelidir ki, aslında son üç yılda verilen desteklerin büyük çoğunluğu büyük çiftçilere aktarıldığı, küçük çiftçilerin kredi ve diğer desteklere erişmeleri zorlaştırıldığı için 700.000 çiftçi ailenin ve de çok daha fazla iş olanağının yok oluşunu finanse etmişlerdir.

Ülkemizde işsizliğin yaygınlığını söylemiştik. Kapitalizmin serbest rekabetçi evresinde ve sosyalizmin var olduğu iki kutuplu dünya nedeniyle uygulanan sosyal devlet modelinin olduğu dönemlerdeki gibi, sanayi kesiminin artık istihdam yaratamadığı, kentlerin de barınak sağlamadığı bilinen bir gerçektir. Yaşam düzeyi yüksek ve güzel bir kırsal kesime ihtiyacın bulunduğu da apaçık ortadayken, günümüz Türkiye'sinde, çiftçi sayısını azaltmaya neden olan bu harcamaları haklı göstermek olanaksızdır.

Birçok defa maliyetin altında fiyatlarla satış yapan, sağlık ve çevre konularında moralleri bozulan çiftçiler, kendi işlerinin ve emeklerinin değeri hakkında tereddüde sürüklenmekteler.

Veteriner ücreti, bir hayvan satış fiyatından yüksek olacaksa, geceleri hasta bir inek için ayağa kalkmaya veya veterineri çağırmaya değer mi?

Destekler üretimle, çiftçilikle bağlantılı değil de şirketlere ve büyük çiftçilere yönelik işletiliyorsa, niye çiftçilik zahmetine ve de zararına satışa devam edilsin ki?

Çiftçilerin emeklerinin, bu şekilde hem ekonomik hem de kültürel açıdan reddedilmesiyle gençlerin aile mesleklerini devam ettirmeyeceği – etmeyeceği de kesindir.

Vergi veren emekçi kesim ile çiftçilerin birlikte verecekleri bağımsız, sosyal ve demokratik yaşam mücadelesi örülmeli ve desteklenmelidir.

8. Herkes İçin Kaliteli Gıda İstemeliyiz

Türkiye'deki yetkililer tarımda hedeflerini anlatırken kaliteden bahsetmektedirler. Ama izledikleri endüstriyel tarım politikasının toprak, su ve biyoçeşitlilik

ile insan sağlığı açısından risk oluşturduğu bilinmektedir. Bu bilgiye rağmen çokuluslu tarım ve gıda şirketlerinin yaptırımıyla hükümetler, tarım kesiminde sürdürdükleri ekonomik, politik öncülük ve yön vericiliği endüstriyel tarım tarzını sürdürmekten yana kullanmaktadır. Üstelik sağlıkla ilgili yaşanılan –BSE, deli dana hastalığı- panik dalgalarından ders almamışa benziyorlar.

Ayrıca "kaliteli" addedilen ürünlerin tüm halk için üretilmesi politikası güdülmeyerek daha çok parası olanlar için üretilmekte, sağlıklı ürünler-gıdalar, parası olmayanlar için vitrinlik mal olmaktan öteye gidememektedir. Örneğin Türkiye'deki genel üretim içindeki organik ürün üretimin payı yüzde 1 civarındadır. Bu yüzde 1'lik üretimin yüzde 99'u gelişmiş ülkelere ihraç edilmekte kalan yüzde biri de büyük marketlerde ayrı reyonlarda farklı fiyatlarda satışa sunulmaktadır.

Bu iki taraflı ve iki ayrı sınıf ürün neticesi doğuran politika, herkese kalite ve gıdada güvenlik temin edemiyor. Ancak, gözden kaçırılmaması gereken şudur ki; tarım kesimine herkes vergileriyle katkıda bulunmaktadır. Ülkeyi yönetenler tarım kesimine yönelik politikalar oluştururken ülkede yaşayanların tamamının çıkarını ve gıda güvenliği ile yeterli gıda almasını gözeten politikaları üretip, uygulamak durumundadırlar.

Bunun için de;

Gıda üretimi, işlemesi ve ithalinde, genetik olarak değiştirilmiş unsurların yasaklanması,

Hayvan yemi olarak kabul edilebilir ürünlerin bir listesini çıkarıp, terkip ve menşeine dair etiketleme sisteminin geliştirilmesi,

Dioksin, nitrofüran, ağır metal ve antibiyotik gibi zehirli maddelerin gıdadaki mevcudiyeti, daha yakından takip edilip, bunların uzun vadede yasaklanması,

Entegre gıda işleme tesislerinin, uygulandığı sanayi işlemlerinin insan ve hayvan sağlığıyla, çevreye olan etkileri hakkında, hem hukuken hem de mali açıdan sorumlu hale getirilmesi,

Kalite standartları, kitle pazarlamacılarının talebine göre değil, tüketicilerin sağlığı ve çıkarını esas alan tarzda üretim belirlenmeli öyle üretilmelidir. Örneğin; kolay taşınması açısından köşeli karpuz ya da ürünlerin sağlıklılığından çok, büyük ve güzel renkli olmasına yönelmenin önüne geçilmelidir.

8.1 Organik ürünlerin sertifikalandırılması

Tarımsal ürünlerin ürün pazarlayıcıları ve tüketiciler tarafından organik olup olmadığı sertifikalarından anlaşılmaktadır. Bu sertifikaları da yetkilendirilmiş bazı şirketler vermektedir. Çiftçi organik ürün üretmek istiyorsa ürettiği ürününü satarken organik olduğunu kanıtlayabilmesi için şirketlerin vereceği bu sertifikayı gösterme zorunluluğu var. Şirketler sertifika vereceği çiftçilerin ürettiği ürünü ekiminden-hasadına kadarki sürecini denetler ve bunun sonunda çiftçiye ürününü şirketin yönlendirdiği şekilde üretmiş ise sertifikayı verir. Bunun karşılığında da önemli bir miktarda parayı ilgili çiftçiden alır. Bu hizmet aslında kamunun yapması gereken bir hizmettir. Kamu yapması gereken işi şirketlere devrederek sorumluluğu üzerinden atmaktadır. Kamunun üzerinden attığı işin-sorumluluğunun bedelini ise çiftçiler şirketlere ödemektedir. Kamu hem üreticisine hem de tüketicisine karşı bu işi yapma sorumluluğunu yerine getirmelidir. Gıdanın denetimi ve sağlıklılığı hem insan sağlığı

açısından hem de çiftçilerin bilinçlendirilmesi ve yönlendirilmesi açısından şirketlere bırakılamayacak önemdedir. Devlet ürün sertifikalarını verme görevini yerine getirmelidir.

Başka bir dünya mümkün diyenler, herkes için aynı kalitede ve güvenli gıda üretilmesini istemelidir. Ancak böyle bir politikayla sosyal ve çevre açısından yararlı bir tarım uygulanabilir.

9- Üretimin beşiği toprak korunmasını ve topraksız köylü kalmamasını istemeliyiz.

Toprak yenilenemeyen doğal kaynağımızdır. 2–3 cm.lik kısmı dahi yaklaşık yüz yılda oluşmaktadır.

Ekilebilir topraklar yalnız tarımın değil, uygarlığın temelidir. Toprak kaybı ise, uygarlığın karşılaştığı en ciddi tehlikedir. Petrol rezervlerinin tükenmesi durumunda uygarlık devam eder ama toprağın üst tabakasının kaybıyla uygarlık hayatta kalmaz, silinir…

Tarım arazilerinin rant hırsı ile amaç dışı kullanılması her geçen gün artıyor. Bunu yasal düzenlemeler yaparak engellemesi gereken kamu, aslında buna yasal düzenlemeler yapmayarak dolaylı destek veriyor. Bazı tarım arazilerinde, otomobil ve diğer (Toyoto-Sa, Cargill gibi) fabrikaların yapılmasına, altın çıkarılmasına ve konut yapılmasına yine kamu ve "yetkisiz yetkililer" izin veriyor. Bu yetmezmiş gibi, bir de, bu fabrikalar arıtmalarını çalıştırmayarak (Trakya'da kurulu, irili ufaklı 500 fabrika arıtmalarını çalıştırmıyor) toprağı ve suyu kullanılamaz kılıyorlar. Hatırlıyalım, Adapazarı ovasındaki tarım arazisi üzerine otomobil fabrikası kurulmasını istemeyen toprak dostlarına karşı zamanın en yetkilisi Demirel: "Patates mi, otomobil

mi?...” diye cevap verebilmişti. Demirel’in bu cevabında simgeleşen toprağa böyle bakan yönetenlere toprağın yönetimi ve belirleyiciliği bırakılmamalıdır.

Türkiye kırsalında yaşayan 900 binin üzerinde topraksız köylü bulunmaktadır.Ama birçok bölgemizde (örneğin Ege Bölgesi) tek ailenin tassarufunda 100 bin dönüme yakın arazi bulunmaktadır. Yine GAP kapsamındaki toprakların yüzde 41’i, 18 ailenin elindedir. Rakamlara bakıldığında ülkemiz için toprak reformunun halen ihtiyaç olduğu görülmektedir.

Türkiye tarımı için halen önemini koruyan toprak ve tarım reformunun yapılmasını istemeliyiz. Toprakların amaç dışı kullanılmamasını savunmalıyız.

10. Kadınların Tarımsal Kaynaklara Erişim Hakkını İstemeliyiz

Dünyanın her tarafında çiftçi kadınlar bilgisi, birikimi, bilgeliği ile tarımsal üretimin ve kırsal alandaki faaliyetlerin hemen tümünün lideridir.

Kendisi ve ailesi için yemek yapandır ama pişirilecek yemeğin ürününü yetiştirendir de. Bu durumu, onu kırdaki ve kentteki erkekler ile kadınlardan farklı kılan en önemli yanıdır.

Çiftçi kadın, gıda zincirinin tüm halkalarındadır, bileşenidir, birleştirenidir. Çiftçi kadın tarlada, bahçede, ahırda çalışır, üretir. Buralarda elde ettiği ürünleri işler. Örneğin, buğdaydan ekmek, bulgur, tarhana, sebzelerden turşu, salça, daha birçok besin yapar. Hayvanların sütünden tereyağı, peynir ve yoğurt mayalar ama aynı zamanda mutfaktadır; yemek yapandır, kadın. Çiftçi kadın işgücüdür, tarlada, bahçede, bağda, ahırda.

Tarımın işgücünün belkemiği olan çiftçi kadın; biriktirme ve bilgeliğiyle de tarımın belleğidir, sürdürücüsüdür.

Çiftçi kadınlar, üreten ama karar süreçlerinden dışlanan ve üçte ikisi ise eğitimden yoksun bırakılandır.

Çiftçi kadın tüm bu rolleriyle birlikte arazi sahipliğinde, kredide, girdi temininde, eğitimde kaynaklara erişemeyendir.

Tarım sektörü, kadın iş gücünün en yoğun olduğu sektör konumundadır. Çiftçi kadınlar, geri bıraktırılmış ülkelerde temel besin maddelerinin yüzde 60 ile 80'ini üretirler. Küçük üreticiliğe yapılan saldırılar karşısında çiftçi kadınlar da erkeklerle aynı oranda etkilenirler.

Dünyada çiftçi kadınların durumu böyle, Türkiye'de değişik mi? Türkiye'ye özgü bazı değişik durumlar var ama dünyadaki diğer çiftçi kadınlar ile benzer durumdalar.

Türkiye'de 1999 verilerine göre, kadınların yüzde 72.2'si, tarım kesiminde çalışmaktadır. 1999–2000 arasında kadın istihdamında yüzde 34'ten yüzde 28'e olmak üzere yüzde 6'lık bir daralma olmasına karşın, aynı zaman diliminde tarım istihdamındaki kadın payı yüzde 49'dan yüzde 49,2'ye yükselmiştir. Bu sonuç, "tarımın feminizasyonu" olarak nitelenmektedir. Ama tarım politikaları daha çok kadın çiftçilere değil, erkek çiftçilere göre tasarlanmıştır.

Türkiye'de kooperatiflere üye olabilmek ve kooperatiflerin üyelerine sağladığı kredilerden yararlanabilmek için toprak tapusu ile hayvana sahip olmak gerekir. Kooperatifte oy kullanabilmek için de üye olmak gerekir. Herhangi bir bankadan tarımsal kredi alabilmek için de yine arazi tapusu gerekmektedir. Ama

kadınlar toplumsal işleyiş içerisinde genel olarak tapuya sahip olamadıklarından kredi olanağını da kullanamamaktadırlar. Aynı gerekçeden kooperatiflere de üye olabilmeleri mümkün olamamaktadır. Dolayısıyla, tarımın yönetiminde ve yönlendirmesinde Türkiye'deki kadın çiftçilerin rolü yok denecek düzeydedir.

Çiftçi kadınların yalnız çalışan değil üretimden pazarlamaya kadar erkekler kadar söz ve karar sahibi kılacak mücadele kadın ve erkek çiftçiler tarafından verilmelidir.

Çiftçi kadınların karar alma süreçlerine katılımı sağlanmalıdır.

Çiftçi kadınların demokratik katılımı ve yönetici görevlerde yer almalarını engelleyen tüm barikatlar sistemli bir şekilde yok edilmelidir.

Çiftçi kadınların anahtar rolleri, kırsal bölge ve köylü örgütlerinin örgütsel ve politik yapılarına yansımalıdır.

Çiftçi örgütleri bünyesindeki eşitlik ve tam demokratik katılım ilkeleri, uğrunda her düzeyde mücadele verdiğimiz toplumsal ve politik eşitlik çiftçi kadınlar için de gösterge olmalıdır.

Kadınlara ve kızlara fiziki ve cinsel tacizi de içeren her türlü baskı ve yıldırma yöntemleri son bulmalıdır.

Kadınlara saygı gösterilmeli ve aile içi şiddet de dâhil olmak üzere her tür şiddetten uzak yaşama hakları sağlanmalıdır.

Kadınların toprak sahibi olma, kredi kullanabilme ve gıda üretimini geliştirebilmeleri için bilgiye erişebilmeleri sağlanmalıdır.

Kırsal bölgelerde tarım ve hizmet sektöründe çalışan kadınlar erkeklerle aynı ücreti almalıdır.

Kırsal bölgelerde yaşayan kadınlar, sağlık hizmetlerinden yararlanmalıdır.

Çiftçi örgütlerinde, toplantı ve konferanslarında kadın delege oranının yüzde 50'ye ulaşması için çalışılmalıdır.

Somut eğitim programlarıyla kadınların yöneticiliği özendirilmelidir.

Kadınların, yerel bölgesel ve uluslararası çiftçi ve tarım örgütlerinde sorumluluk üstlenecekleri görevlere getirilmelerine özen gösterilmelidir.

Kadınlar arasında dayanışma bağını güçlendirecek, bilgi alışverişlerinde bulunmalarını ve kolektif çözümlemeler yapmalarını sağlayacak çabalarda bulunulmalıdır.

Kırsalda kadın çiftçiler haklarına kavuşmadan, gıda bağımsızlığı mümkün değildir.

11.Çiftçiler farklı üretim tarzlarına ilişkin gerçeklere ve kişisel gelişmeleri için eğitime erişebilmelidir.

Bugüne kadar çiftçilerden oy isteyen her parti çiftçilere "durumunuzu düzelteceğiz" dedi. Çiftçiden oyunu aldıktan sonra bir daha dönüp çiftçiye bakmadı. Seçimden sonra sırtını çiftçiye, yüzünü IMF'ye döndü. Bunun için her iktidar olan parti öncekini arattırdı. Örneğin, köylülere eğitim olanağı sağlanmadı. Okul yaptırılmadı. Köydeki çiftçinin genç kızı veya oğlu ile kentte yaşayanların genç kızı veya oğlunun sahip oldukları olanaklar eşit değil. Bu eşitsizliği gidermek için devlet köyden kente okumaya gelenlere harç muafiyeti

sağlamadı, ücretsiz barınak ve iaşe sağlamadı, sağlamalıdır.

Hükümet olanlar çiftçilerin durumunu düzeltecek kanunları çıkarmak yerine, çokuluslu şirketlerin çıkarına olan -IMF'nin istediği- kanunları çıkardılar. IMF isteği ile çıkarılan kanunlar da şirketleri ihya etti, çiftçileri batırdı.

Bu durum hiç adil değil. Sosyal adalet ve köylülerin gerçek gelişimi önünde duran engelleri yıkmak gerekiyor. Bunun için de, çiftçilerin eğitime erişmesi şart. Ama köylülere verilecek eğitim öncelikle çiftçileri özgürleştirici olmalıdır. Eğitimin bazı çeşitleri şirketlerin, sermaye sahiplerinin yani çiftçileri sömürenlerin çiftçileri daha uzun süre sömürmesini sağlamaya yöneliktir. Üstelik çiftçilerin sömürülmesine neden olan bu eğitimi, devlet finanse ediyor, yine onun aracılığıyla bu çiftçi yararına olmayan bilgiler yararlıymış gibi çiftçilere anlatılıyor, yaygınlaştırılıyor.

Bu süreç, İkinci Dünya Savaşından sonra başladı, tarımsal üretim tarzında değişikliğe gidildi. Şöyle ki; çiftçilere bilgiyi taşıyacak olan tarım teknisyenleri, ev ekonomisi teknisyenleri, hayvan sağlığı teknisyenleri Meslek Liselerinde; ziraat mühendisleri ve veteriner hekimleri ise fakültelerde önce "modern tarım", sonra "yeşil devrim-endüstriyel tarım" şimdilerde ise "genetik devrim" olarak ifade edilen üretim tarzlarının eğitimi verildi, veriliyor. Buradan mezun olanlara devlet kendi bünyesinde iş verdi, çiftçi ile buluşmalarını sağlayacak araç-gereç ve ek ödemeler sağladı. Bu elemanlar da, okullarda almış oldukları şirket yanlısı tarım eğitimini çiftçilere taşıdı. Geçmişte üretim sürecine egemen olan çiftçiler, bu şirket yanlısı eğitim sonucu üretim süreci üzerindeki egemenliklerini ve yön vericiliklerini yitirdiler. Birçok çiftçi bu yönlendirmeler sonucu iflas edip

mesleğini bırakmak zorunda kaldı. Yine bu eğitim sonucu uygulamaya konulan modern tarım tarzı bilindiği gibi sadece çiftçileri iflas ettirmedi aynı zamanda toprağı, suyu da kirletti. Biyoçeşitliliği azaltarak doğal dengenin bozulmasına neden oldu. İnsan ve hayvan sağlığını tehlikeye attı.

Çiftçiler için eğitimin, en iyi türü, çiftçinin sosyal harekete ve toplumun yeniden şekillendirilmesi sürecine bizzat ve faal olarak katılmasını sağlayandır; karar alma sürecinin bir parçası olarak, çiftçileri gerçek anlamda yetkili hale getirendir. Ama endüstriyel tarım tarzına geçiş kararı alınırken çiftçilerin görüşüne başvurulmadı, görüşlerini açıklayabilecekleri bir mekanizma oluşturulmadı, adlarına karar alındı.

Ayrıca devlet, elbette tarım ile ilgili çabalar içinde olmalı; eğitim, araştırma, yayım gibi desteklerde bulunmalıdır. Devlet, çiftçilerle ortak kararlar almalı, tarımda yönetimin demokratik mekanizmasını mutlaka oluşturmalı, kesinlikle çiftçi adına karar almamalıdır. Üretim tarzlarında değişikliğe giderken çiftçilere çiftçilik haklarını engellememelidir. Onların Çiftçilik yapabilmelerini sağlayan üretim tarzda demokratik açılımlar sağlayabilmelidir. Çünkü çiftçilik yapmak bir haktır. Örneğin; tarımsal kredi faizlerinin yükseltilmesi çiftçileri iflas ettiriyorsa, bu faizler yükseltil(e)memelidir. Desteklemelerin kaldırılması çiftçileri iflas ettiriyorsa destekler kaldırılmayıp sürdürülmelidir.

Bugün çiftçilerin, şirket tarımcılığına karşı mesleklerini sürdürebilmesinin yegâne yolu endüstriyel tarım tarzını terk edip permakültür tarıma geçmeleri ile mümkündür. Devlet endüstriyel tarım tarzını benimsetmek ve yaymak için kullandığı tercihi -teknik, eğitim, araştırma, kredi kolaylığı vb destekleri- şimdi

permakültür tarım tarzına yönelik kullanmalıdır. Çünkü tarım bir kültürdür. Tarım, toprak ve su ile dost; biyoçeşitliliği, insan ve hayvan sağlığını gözetici bir tarzda örgütlenmelidir. Bu gün tarım ve hayvan sağlığı meslek liseleri ile ziraat ve veteriner fakültelerindeki eğitim ve öğretim müfredatını değiştirmekle işe başlanmalıdır.

12. Uluslararası Ticaretin Dampingsiz Olmasını İstemeliyiz

Tarımın uluslararası ticaretteki yeri çok eskilere dayanmaktadır. Bir ülke kendisinin üretemediği ya da iklim koşularına uymadığı için daha yüksek bir maliyet gerektirdiğinden üretmek istemediği ürünü başka ülkelerden satın alma yoluna gider. Kendisinin yetiştirdiği ve başka ülkelerde yetiştirilmesi pahalı olan ürünleri de diğer ülkelere satar. Bu durum tarımsal ürünleri, uluslararası ticarete konu etmektedir.

İkinci Dünya Savaşını izleyen 30 yıl boyunca tarımsal ürün ticareti yavaş seyretti. Ama 20. yüzyılın son çeyreğinde ticaretin liberalleşmesiyle birlikte tarımsal ürün ihracatı hem arttı hem de "önem" kazandı.

FAO[3] "ülkeler arası tarımsal ürün ticareti olmasaydı mal seçeneği daha az, genel gelirleri çok daha düşük olacaktı ama ülkeler arası tarımsal ürün ticareti ülkelerin gıda bağımsızlığını/güvencesini dövize erişmek için riske edebiliyor. AGÜ ve GYÜ'de dışa dönük tarımsal ürün ticaretini genişletmesine karşın olası gelirlerin azalmasına ayrıca neden olmaktadır" diyor.

Ülkeler için çokuluslu gıda ve tarım şirketleri karşısında gıda egemenliği çok önemlidir. Gıda egemenliği ülkenin bağımsızlığı ile neredeyse eşdeğer

durumdadır. Gıda egemenliğinin birden çok tanımı var ama en önemli tanımı; ülke veya ülke birliklerinin, üçüncü ülkelere damping (ihracat teşvik pirimi) yapmadan, kendi tarım ve gıda politikalarını tespit etmek *hakkı*na denir.

Evet; yukarıda da söylediğimiz gibi dünyanın değişik bölgeleri, kendi aralarında değiş tokuş edebilecekleri değişik tarımsal ürünlere sahiptirler. Dünyanın da bu değiş tokuşu adilane bir şekilde idare edecek kurallara ihtiyacı var. Ama bu değiş tokuşun ekonomik, sosyal veya çevresel damping olmadan gerçekleşmesi gerekmektedir. Ekonomik dampingden anlaşılan; üretilen ürünü maliyetin altında bir fiyata satmaktır. Buna karşı olmalıyız. Çünkü üretici çiftçiler dünya fiyatlarının belirlenmesinde etkin değildirler. Çiftçilerin ürettiği ihraç amaçlı tarımsal ürünlerin dünya fiyatları üreticilerin/çiftçilerin dışında belirlenir. Bu fiyatları belirleyenler çiftçilerin ürünlerini kaça mal ettiklerini genel olarak göz önüne almazlar. Kim daha ucuza mal veriyorsa fiyat ona göre belirlenir. Kıyasıya bir rekabet vardır.

Ama çiftçilere ürettikleri malın karşılığında belirlenen/verilen fiyatlar gelişmiş ülkeler ile AGÜ-GYÜ'de farklıdır. Gelişmiş ülkeler kendi çiftçilerinin ürettiği ürünlerin fiyatını dünya fiyatlarını temel alarak değil, çiftçilerin ürünlerini mal ettikleri fiyatlara, kâr paylarını da ekleyerek ürün fiyatlarını belirliyor ve çiftçilerine maliyet artı kâr olarak ödüyorlar. Ama aynı GÜ'ler, AGÜ ve GYÜ'lerin yönetenlerinin çiftçilerine ürün fiyatlarını belirlemelerinde maliyet+kâr hesabı üzerinden belirlemelerini IMF ve DB yaptırımları ile engelliyor; dalgalanmalar sonucunda belirlenen dünya fiyatlarının temel alınmasını dayatıyorlar. Bu

dayatmalarında başarılı da oluyorlar. Ama GÜ'lerin bu başarısı AGÜ ile GYÜ'rin başarısızlığı oluyor. Yani GÜ'lerin IMF ve Dünya Bankası ile dayattıkları dünya fiyatlarını uygulayan AGÜ, GYÜ yöneticileri çiftçilerinin iflâsına neden oluyor.

Çokuluslu tarım ve gıda şirketlerinin yerel hükümetler aracılığıyla tarımdaki yeni küresel politikaları; ulusların gıdada kendine yeterliliği sağlama değil, ihracat amaçlı ürün üretimine sürüklemektir.

Bu nedenle AGÜ ile GYÜ' de gıda üretimi için ayrılan toprak her geçen zamanda daha da kıtlaşmaktadır. Bugün için dünyada işlenebilen toprakların yüzde 15'i ihracat amaçlı tarımsal ürün üretimine ayrılmaktadır. İhracat amaçlı tarımsal ürün üretmek bildik odaklar[4] tarafından körüklense de üreticiler için ihracat amaçlı tarımsal ürün üretmek bağımlılık yaratmasının yanında risk oluşturucudur da.

Çiftçiler, ihracat erekli temel gıda ürünlerini üretilebilmek için nakit sermaye ve krediye ihtiyaç duyarlar. Nakit sermaye ve krediye ulaşabilenler de büyük toprak sahipleri ile şirket tarımcılarıdır. Dolayısıyla ihracat amaçlı tarımsal ürün üretimi büyük ile küçük ve orta ölçekli çiftçi arasındaki uçurumu arttırıcı, genellikle küçük çiftçileri iflas ettirici bir yönde yol alır.

İhracat amaçlı tarımsal ürün üretimine AGÜ ile GYÜ çiftçilerinin iteklenmesi pek çok nedenden dolayı yararlı değil. Çiftçilerin iflâsına varan olumsuz sonuçlar doğuran bu yönelim ülkeler için gelir getirici, katkı sunucu mu? Bunun da iyi ve doğru bir şekilde irdelenmesinde sayısız yarar var.

Ülkelerin temel ürün ihracatından kazandıkları döviz ile petrol ve diğer temel maddeleri ithal ederler. AGÜ ile GYÜ ithal ettikleri petrol ve diğer ihtiyaç duydukları temel maddelerin fiyatlarını belirlemelerinde etkinler mi, belirleyicilikleri var mı? Hayır.

Eğer ürünler için dünya fiyatları iyiyse, o zaman ticaret ve hükümetler ile çiftçiler için de durum iyi olur. Ama yukarıda söylenen nedenlerden dolayı tarımsal ürün ihracatı çiftçiler için genel olarak kazanç getirici olmadığı gibi, tarımsal ürün ihracatına yönelen çiftçilerin başka bir ürüne geçmeleri de zordur.

Bu açıdan bakıldığında ise tarımsal ürün ihracatına bir kere yöneldikten sonra bağımlı duruma düşürülen sadece çiftçiler olmuyor aynı zamanda AGÜ ile GYÜ'lerin hemen hepsi aşırı bağımlı duruma düşüyor. Örneğin, 2000 yılında yüksek (2,5 milyon ton) bir mısır üretimi sağlayan Malawi, stok oluşturmaya kalkınca IMF'nin itirazı ile karşılaştı; *"çok yüksek ve pahalı mısır stoku tutmak israftır; bunları sat; başın zora girerse dünya piyasalarından satın alırsın"* önerisiyle baskı altında tutuldu. Malawi, IMF anlaşması gereği stoklarını sıfırladıktan sonra 2001'de kötü bir hasatla karşılaştı; üretim yüzde 36b düştü. 2000'de tonunu 45 dolara sattığı mısırları bir sonraki yıl 255 dolara ithal etmek zorunda kaldı. Dünya piyasalarından alım yapacak gücü olmadığı için üretim açığının sadece yüzde 6'sını ithalatla karşılayabildi. Sonuç yüz binlerce insanın açlığa sürüklenmesine neden oldu. Bu tür felaketler arttıkça, "gıda güvenliği" hedefine dönük eleştirilerin saygınlığı aşınmaya başladı.[5]

Ayrıca ticaretin liberalleştirilmesi ile dış borçlanma AGÜ ve GYÜ hükümetlerini ihracat amaçlı ürün üretimine zorlayan ana etkenler olmuştur. Hükümetlerin

bu yöneliş veya yönlendirilişi yerel halk ve yurttaşlar için temel gıda yetiştirebilecek olan toprakların kullanılmasının azalmasına yol açmıştır. Bu da gıda güvencesini/bağımsızlığını tehdit ediyor. Aslında ticaret gıda güvencesine katkı yapacak potansiyele sahiptir. Yoksulluğu ve kronik açlığı giderebilir. Yalnız hâkim odaklar tarafından dayatılıp uygulatılan ticaret sistemi bırakın kırsalda yoksulluğu ve açlığı gidermesini, kronik açlığın baş nedeni olmaktadır.

Aslında ihracat amaçlı tarımsal ürün üretimine ayrılan toprakların azaltılması dünya fiyatlarını ve çiftçilerin gelirini arttırıcı; yerel halk için daha fazla toprağın gıdaya ayrılabilmesine olanak sağlayıcı olur. Ayrıca dünya pazarlarına sunulacak gıda ürünlerinin yönetimi yani ne kadar olup olmaması ve neler olmasına üretici çiftçilerin karar vermesi sorunu daha gerçekçi bir biçimde çözecektir. Üretici çiftçilerin dünya pazarlarına sunulacak ürünlerin belirlenmesinde rol almasının yanında tarımsal ürün ihracatına yönlenmiş/yönlendirilmiş ülke yöneticileri de; dünya fiyatlarının düşmesi ve engellerin aşılması karşısında işbirliği yapmalıdır.

Bundan sonra önceliğin, ana ürünlerin ucuz fiyata ihracına değil yerel ve bölgesel üretime verilmelidir. Bunun için de, uluslararası tarım ve ticaret müzakerelerinin, bugün olduğu gibi, tarımsal politikalara değil, sadece ticarete bağlı olması gereklidir.

Yukarıda tanımlanan politika çerçevesinde davranılması yani, dolaylı ve dolaysız ihracat teşviklerinin ortadan kaldırılmasının istenmesi halinde Türkiye'nin müzakerelerdeki pazarlık kuvveti ve de ittifaklar oluşturma kabiliyeti artacaktır. Ayrıca, Türkiye

aşırı ucuz ithalata karşı çiftçilerini koruma hakkını da daha iyi savunabilecektir ve savunmalıdır…

DTÖ, tarım veya kamu hizmetleri politikalarını (sağlık, eğitim, su enerjisi vs.) tartışacak mahiyette bir örgüt değil. Öyle görülüp meşrulaştırılmamalıdır da. Tarıma ilişkin bütün uluslararası ticaret kurallarının Evrensel İnsan Hakları Bildirgesine ve sosyal ve çevresel problemlerle ilgili diğer bildirgelere tabi olması gerekir. Uluslararası ticari anlaşmazlıkları halletmek için bağımsız bir yargı organı tesis edilmelidir.

Ve tarımsal ürünlerle ilgili olarak, uluslararası ticaret kurallarını değiştirmek gerekir.

Bunun için de;

Damping yerine, gıdada bağımsız olunması,

DTÖ'nin tarım dışı olması,

İhracatın üretim maliyetlerinin altında fiyatlandırılmaması gerekmektedir.

Tarım ürünlerinin ve üretici emeğinin gerçek kıymetini anlamak ancak satılan ürünün fiyatının, çiftçinin gelirinin en büyük kısmını oluşturması durumunda mümkündür. Tüketicilerin de, sağlıklı ve ucuza tüketebilmesi için süpermarketler ile hali aradan çıkarmak, üretici-tüketici zincirinin doğrudan oluşturulmasından geçmektedir.

Tarımsal üretimde hedeflenen insanın yeterli ve sağlıklı beslenebilmesidir. Bunun için tarım sektörü üzerinden atlanabilecek, görmezden gelinebilecek bir sektör değildir.

Çünkü tarım sektörü iyi yönetilir ve yönlendirilirse açlığı giderici, küresel ısınmanın artmasında engelleyici ve çevreyi koruyucu potansiyele fazlasıyla sahiptir. Tersi durumda ise başta kırsalda yaşayanların açlık ve kronik

yetersizliğiyle mahkûmiyeti ile başlayacak bir felâket kapımızı çalmış demektir. Çünkü şu an dünyada her yedi saniyede bir on yaşın altında bir çocuk ölmekte, her dört dakikada bir A vitamini yetersizliğinden dolayı bir kişi görme yetisini kaybetmektedir. Her gün 100.000 kişi açlığa bağlı nedenlerle ölmektedir. 826 milyon kişi sürekli olarak yetersiz beslenmektedir. Tüm bunlar, 12 milyar insanı rahatlıkla (günde kişi başına 2700 kalori olmak üzere) besleyebilecek[6] bir gezegende yaşanmaktadır. Bunun kaderle alakası yoktur.

Şu an dünyanın sorunu üretim azlığı değil, bir paylaşım sorunu olduğu bilinen bir gerçektir. Burada esas olan duyarlılık ve akılcılıktır. Çünkü hepimizin bildiği gibi; *Açlıktan ölmek katledilmekle eşanlamlı*dır…

Tarımı savunmak tarım ülkesi olarak kalalım demek de değildir. Demek istediğimiz, tarımın doğru yapılanması, bu yapılandırmanın tarımı çökertmeyecek ve toplumun gıda güvencesini, egemenliğini/bağımsızlığını tehlikeye sokmayacak, istihdamı azaltıcı değil arttırıcı olanaklarla beslenip donatılmasıdır.

Tarım, küresel kapitalizm sürecine ekonomisine bütünleştirecek/entegre edilecek bir sektör değil, kapitalizmin isterlerini sorgulayan daha insani, daha ekolojik ve daha eşitlikçi bir yaşam tarzı için politik çıkış olarak görülebilecek niteliktedir. Küreselleşme eleştirisinde ve siyasasında, tarım antikapitalist yaklaşımlar için bir nirengi noktası olma özelliklerinin tümüne yakınını bağrında taşımaktadır.

Kapitalistlerin "modern tarım" ile canlıların geleceğini yok etmesini beklemeden, geleceğin toplumunun yaratılmasının öncülüğünü ve önderliğini kır ve kent emekçilerinin alması gerekmektedir.

[1] Ali Bülent Erdem- tütün-Sen Genel Başkanı- "Sözleşmeli Üreticilik, Tütüncüyü Yabancı Şirketlere Bağımlı Kılacak" Cumhuriyet Gazetesi, Tarım ve Hayvancılık Eki- 9 Ağustos -2005'den derlenmiştir.

[2] Hindistan'ın yeşil devrim kuşağında, buğday ve pirinç ürünleri ekonomik olmayan seviyeler düştü.

[3] Food and International Trade, Roma: FAO, 1996

[4] Bildik odaklar: Çokuluslu şirketler çıkarına çalışan; IMF, DB ve DTÖ

[5] Korkut Boratav- Tarımsal Yapılar ve Kapitalizm-s,219

[6] FAO, World Food Report –Dünya Gıda Raporu-2001, Roma,2002

KADIN ÇİFTÇİ HAKLARI*

Yaşamak ve İyi bir Yaşam Standardı Hakkı

Köylü/çiftçi kadınlar, erkekler ve ailelerinin sağlık hizmetinden ve spor, eğlence, ulaşım, elektrik, temiz su, iletişim ve güvenilir bilgi gibi diğer sosyal hizmetlerden yararlanma hakkı vardır.

Köylü/çiftçi kadınlar, erkekler ve ailelerinin iyi bir eğitim-öğretim görme hakları vardır.

Köylü/çiftçi kadınlar, erkekler ve ailelerinin kendi ve ailevi ihtiyaçlarını görmeye yetecek kadar gelire sahip olma hakları vardır.

---

* Via Campesina (Çiftçilerin Yolu) 4. Uluslararası Konferansı, tartışma çıktılarıdır. Sao Paulo, Haziran 12.13.2004

Köylü/çiftçi kadınlar, erkekler ve ailelerinin uygun konut ve giyim koşullarına ulaşım hakkı vardır.

Köylü/çiftçi kadınlar, erkekler ve ailelerinin kendi tarımsal ürünlerini kendi ihtiyaçları için kullanmak ve kendi tarım ürünlerini başka insanlara dağıtmak hakkı vardır.

Köylü/çiftçi kadınlar, erkekler ve ailelerinin hakları ve temel ihtiyaçları kanunlarla, devlet ve uluslar arası örgütler tarafından herhangi bir cinsiyet, yaş, din, sosyo-kültürel ayrımcılık yapılmaksızın korunmalıdır.

Tarımsal Kaynaklara Erişim Hakkı

Köylü/çiftçi kadınlar, erkekler ve ailelerinin uygun arazilere kolektif ya da bireysel olarak konut ya da tarım amacıyla erişim hakkı vardır.

Köylü/çiftçi kadınlar, erkekler ve ailelerinin kendi toprakları üzerinde çalışma hakkı vardır. Köylü/çiftçi kadınlar, erkekler ve ailelerinin tarımsal kaynaklara ve işgücüne erişim ve arazi sahiplenme hakları devlet önünde herhangi bir ayrım yapılmaksızın vardır.

Köylü/çiftçi kadınlar, erkekler ve ailelerinin kendilerinin daha önceden ekonomik geliri ve o toplumun bir yaşam alanı olmuş olan devlete ait verimsiz toprağı almak ve onda çalışmak için gerekli hakları vardır.

Köylü/çiftçi kadınlar, erkekler ve ailelerinin su arıtması yapma hakkı vardır.

Köylü/çiftçi kadınlar, erkekler ve ailelerinin kendi tarımsal ihtiyaçları için su kaynaklarını kullanmaya hakkı vardır.

Köylü/çiftçi kadınlar, erkekler ve ailelerinin kendi bölgelerindeki su kaynaklarını idare etmeye hakları vardır.

Bilgi Teknolojisi ve Tarım Teknolojisine Ulaşım Hakkı

Köylü/çiftçi kadınlar, erkekler ve ailelerinin piyasalar, kapital, anlaşmalar, fiyatlar ve teknoloji hakkında doğru ve tutarlı enformasyonu edinme hakkı vardır.

Köylü/çiftçi kadınlar, erkekler ve ailelerinin ulusal ve uluslar arası anlaşmalar ile ilgili bilgi edinme hakları vardır.

Köylü/çiftçi kadınlar, erkekler ve ailelerinin, etno-sosyal değerleri dışlamaksızın, üretim araçlarını ve diğer yararlı teknolojiyi edinme hakları vardır.

Köylü/çiftçi kadınlar, erkekler ve ailelerinin eşyalar ve hizmetler hakkında tam ve doğru bilgi almak, ne tüketeceklerini ve nasıl tüketmek istediklerini belirlemek hakları vardır.

Köylü/çiftçi kadınlar, erkekler ve ailelerinin ulusal veya uluslar arası düzeyde yeterli ve doğru bilgiyi alabilmek hakları, bireysel veya kurumsal olarak, para ödemesi yaparak veya yapmaksızın, tarımsal ve genetik kaynakların korunmasını savunmak şartı ile vardır.

Tarımsal Üretimde Fiyat Ve Piyasa Belirlemede Özgürlük Hakkı

Köylü/çiftçi kadınlar, erkekler ve ailelerinin kendi tarımsal üretimlerine kendi veya toplumsal ihtiyaçlarını karşılamak üzere öncelik verme hakları vardır.

Köylü/çiftçi kadınlar, erkekler ve ailelerinin aileleri için üretimlerini stok yapmak ve uzman tarafından hasat hatası olarak teşhis edilen sorunu çözmek için ürünlerini en az bir sezon boyunca saklamak hakları vardır.

Köylü/çiftçi kadınlar, erkekler ve ailelerinin adil bir piyasaya hakları vardır.

Köylü/çiftçi kadınlar, erkekler ve ailelerinin üretimleri için tatmin edici bir ücret alma hakları vardır.

Köylü/çiftçi kadınlar, erkekler ve ailelerinin bireysel veya kolektif olarak fiyat belirleme hakkı vardır.

Köylü/çiftçi kadınlar, erkekler ve ailelerinin tarımsal ürünleri için marketi ve dağıtım garantisine sahip olma hakları vardır.

Köylü/çiftçi kadınlar, erkekler ve ailelerinin, yaptığı iş karşılığında, ihtiyaçlarını karşılayacak makul bir ücretle kendisi ve ailesi için çalışması hakkı vardır.

Köylü/çiftçi kadınlar, erkekler ve ailelerinin kendi ürünleri için fiyat belirleme hakları vardır.

Köylü/çiftçi kadınlar, erkekler ve ailelerinin, insan sağlığı ve çevresel korunmayı korumak amacıyla, beceri ve teknik bilgilerine dayanarak ürünlerini işlemek ve saklamak hakları vardır.

Köylü/çiftçi kadınlar, erkekler ve ailelerinin yerel gıdaları ve hizmetleri sakınmak, üretmek, ekonomik olarak kontrol etmek ve türeterek kullanma hakları vardır.

Köylü/çiftçi kadınlar, erkekler ve ailelerinin hakları, cinsiyet, dinsel, grupsal ya da kültürel etmenlerle sınırlandırılamaz.

Köylü/çiftçi kadınlar, erkekler ve ailelerinin üretimlerini pazarlama hakları vardır ve bu hak ulusal ve uluslar arası kanunlarla örtüşmek/uyum sağlamak zorundadır. Aynı zamanda tarımsal üretim yapabilmek için gerekli ekipman ve hammaddeyi alma uyumu da olmalıdır.

Köylü/çiftçi kadınlar, erkekler ve ailelerinin tarımsal ürünlerinin ekipmanı ve hizmetleri konusunda ulusal ya da uluslar arası garanti alma hakları vardır.

Tarımsal Değerlerin Korunması Hakları

Köylü/çiftçi kadınlar, erkekler ve ailelerinin kültürel ve yerel tarımsal değerlerinin korunması ve sayılmasını sağlama hakları vardır.

Köylü/çiftçi kadınlar, erkekler ve ailelerinin tarımda yerel bilgiyi geliştirme ve koruma hakları vardır.

Köylü/çiftçi kadınlar, erkekler ve ailelerinin yerel değerlerin tamamını yok edebilecek bütün sınırlandırmaları yok etme hakları vardır.

Biyolojik Çeşitlilik Hakları

Köylü/çiftçi kadınlar, erkekler ve ailelerinin biyolojik çeşitliliği korumak ve sakınmak hakları vardır.

Köylü/çiftçi kadınlar, erkekler ve ailelerinin biyolojik çeşitlilik doğrultusunda ekim, geliştirme ve koruma yapma hakları vardır.

Köylü/çiftçi kadınlar, erkekler ve ailelerinin besin çeşitleri, tarımsal ürünler, bitkiler, ilaç, kültürel ve diğer tür biyolojik çeşitlilik konulu patenti reddetme hakları vardır.

Köylü/çiftçi kadınlar, erkekler ve ailelerinin biyo-korsanlık, iddia ve çevresel kirlilikten korunma amacıyla biyolojik çeşitliliği ilgilendiren her türlü yasal korunmaya sahip olmaya hakları vardır.

Köylü/çiftçi kadınlar, erkekler ve ailelerinin bir topluluk olarak, yerel halk tarafından sahiplenilen, bakılan, keşfedilen, geliştirilen ya da üretilen her türlü mülkiyet hakkından feragat etme hakları vardır.

Köylü/çiftçi kadınlar, erkekler ve ailelerinin, aile ya da toplum olarak, kaynakların zenginliğinden doğan genetik ya da biyolojik çeşitliliği korumak amacıyla, bakım, değişim ve koruma amaçlı her türlü yasal korumaya sahip olmaya hakları vardır.

Çevresel Koruma Hakları

Köylü/çiftçi kadınlar, erkekler ve ailelerinin temiz ve sağlıklı bir çevrede yaşama hakları vardır.

Köylü/çiftçi kadınlar, erkekler ve ailelerinin, yerel bilgiye dayanarak yaşadıkları çevreyi koruma hakları vardır.

Köylü/çiftçi kadınlar, erkekler ve ailelerinin çevresel kirlenmeye yol açacak her türlü baskı ve hareketi reddetme hakları vardır.

Köylü/çiftçi kadınlar, erkekler ve ailelerinin, çevresel zararları dava etme ve çevresel zarardan kaynaklanan zararlarını telafi ettirme hakları vardır.

Ortakların Özgürlüğü İle İlgili Haklar

Köylü/çiftçi kadınlar, erkekler ve ailelerinin, yerel, bölgesel, ulusal ve uluslar arası düzeyde bir araya gelme, bütünleşme ve kendilerini ifade etme hakları vardır.

Köylü/çiftçi kadınlar, erkekler ve ailelerinin her türlü bağımsız çiftçi kuruluşunun korunması amaçlı her türlü hakkı elde etme hakları vardır.

Köylü/çiftçi kadınlar, erkekler ve ailelerinin uygulamada diğer kuruluşlarla birlikte özgürce hareket etme hakkı vardır.

Köylü/çiftçi kadınlar, erkekler ve ailelerinin adalet önünde ya da dışında korunma ve yasal koruma elde etme hakları vardır.

Köylü/çiftçi kadınlar, erkekler ve ailelerinin kendilerini ifade edebilmeleri için halka açık bir tesis ve halka açık bir gazete sütununa hakları vardır.

Köylü/çiftçi kadınlar, erkekler ve ailelerinin, hareketlerini ve yaratıcılıklarını sona erdirmeye, değiştirmeye çalışan diğer kişilerden veya daha büyük

kuruluşlardan kaynaklı her türlü baskıdan korunmayı elde etme hakkı vardır.

Köylü/çiftçi kadınlar, erkekler ve ailelerinin, bireysel ya da grup olarak, yerel dil, kültür, din ve edebiyatla kendilerini ulusal ya da uluslar arası yasalar karşısında ifade etme haklarının korunması hakkını elde etme hakkı vardır.

Köylü/çiftçi kadınlar, erkekler ve ailelerinin, her türlü kişi ya da kuruluşun dayatmasından ve engellemesinden uzak, herhangi bir grubun ya da kişinin çıkarına olmaksızın organizasyonlar kurma ve uluslaşma özgürlükleri vardır.

Çeviri: Tracy Deliismail

2. ULUSLARARASI ÇİFTÇİ KADINLAR KURULTAYI'NIN DEKLARASYONU

Via Campesina üyesi çiftçi kadınlar sorunlarını ve çözüm önerilerini Via Campesina IV. Uluslararası Kurultayı'nı tartıştılar ve ortak olarak oluşturdukları bildirgeleri şöyle:

Biz Afrika, Asya, Avrupa, Amerika'daki 47 ülkeden gelen 123 kadın, Sao Paulo'da, 12–13 Haziran tarihlerinde, UÇH'nin 2. Uluslararası Çiftçi Kadınlar Kurultayı için bir araya geldik. Farklı alanları/sektörleri temsilen, kadınların hayatına- özellikle de köylük bölgelerdeki kadınların hayatına- etkileri ortada olan emperyalizme ve erkek egemen sisteme karşı mücadelede bir dayanışma ve birlik yaratmayı başardık.

Kırlık bölgeleri yaşanacak bir yer kılma, farklı kültürlerin ve sosyal etkileşimlerin her türünün doğallıkla arttığı bir yer kılma konusundaki baş eğmez kararlılığımızı belirtiyoruz. Her şeyi, salt uluslararası tekellerin ve elitlerin çıkarları doğrultusunda, tek bir dünya çapında yatırıma/işe dönüştüren neoliberal girişimlere direnişimiz sürecek.

Bizler, tarımı keşfedenler, dünyanın ve tohumun koruyucuları, tıbbi bilginin yaratıcıları ve biyoçeşitliliğin koruyucuları, otonomimiz üzerine baskı kurmaya çalışan serbest ticaretin verdiği gözdağını reddediyoruz. Bilgimiz, aklımız ve insanlarımızın, toplumumuzun farklılık ve evrensel yaratıcılığıyla uyumlu yaşam yolları yaratmadaki uğraşımız sürecek.

Yüzyıllardan beri üreten, toplumumuz ve insanlarımız için gıda üreten biz çiftçi kadınlar, Dünya Ticaret Örgütü'nün dünyaya dayatmaya çalıştığı, tarımda ticari zihniyete karşı çıkıyoruz. Bu görüş, diğer sonuçları yanında, tarım çalışmalarımızı yok etmeye ve tohumlarımızı transgenik tohumlarla değiştirmeye çalışıyor. Bu tohumlar biyoteknoloji laboratuarlarında üretiliyor ve doğayı hiçe sayıyor, insan hayatını ve çevreyi sağlığa zararlı kimyasallarla kirletiyor, ekolojik sistemin dengesini bozuyorlar.

Toplumu, adalete, eşitliğe ve insan haklarına saygılı kılmaya çalışan bizler, toplumsal gösterilerin terörize edilmesini, askeri güçlerin uygulamalarını, ölümlere, yıkımlara, vahşete ve kadın haklarını ve insanların bağımsızlığını tehdit eden kırsal bölgelerdeki militarizasyonu kınıyoruz.

Kadınlar olarak bizler tüm haklarımıza saygı gösterilmesini istiyoruz. Erkek egemen sistemi ve onun ayrımcı tüm uygulamalarını reddediyoruz. Vatandaşlar olarak tam katılımımızın altını çiziyoruz. Onurlu bir hayat

yaşama hakkımızda, cinsel ve doğurganlık haklarımıza saygıda ve fiziksel, cinsel, sözsel ve psikolojik şiddetin göstergesi olan uygulamaların biran önce son bulmasında ısrar ediyoruz.

Devletlerin, ekonomik otonomimizi, toprak hakkımızı, sağlık, eğitim ve eşit sosyal statüyü garanti eden uygulamalar geliştirmesini istiyoruz. Bizler, tüm koşullarda, insan haklarına ve uluslar arası insan hakları hukukuna saygı gösterilmesini istiyoruz.

Ülkedeki hayatı korumanın hakkımız olduğunun altını çiziyoruz. Bu, fakirliği arttırarak, iş güvenliğini yok ederek, kırsal çalışma alanını daraltarak, kırsal nüfusu azaltarak ve göçe sebep olarak çıkar arayan uluslar arası tekellerin dayattığı modelin tam tersidir. Bu model salt besin üstünlüğünü değil gezegendeki yaşamı tehdit eden, pazara bağımlı bir gıda kültürü dayatıyor.

Başka bir dünyanın inşa edilmesinin mümkün olduğuna inanan çiftçi kadınlar, neoliberal sisteme, serbest ticarete karşı mücadelemizi sürdüreceğiz. Gıda egemenliği için, toprağımız ve bölgemiz için, bütünlüklü tarım reformu için, tohumlarımızı korumak ve insanlığın mirası için, kadınların ekonomik özgürlüğü için, cinsel eşitlik ve insanlarımızın özgürlüğü için mücadele edeceğiz.

Mücadeleyi Örgütleyelim: Toprak, Gıda, Onur ve Yaşam!

Direnişi Küreselleştirelim, Umudu Küreselleştirelim!

Sao Paulo, Haziran 12–13–2004

ÇİFTÇİLERİN FELAKETİ-CGIAR-

ABDULLAH AYSU

Tarımsal üretime sadece IMF, DB ve AB OTP yöne vermez. Onlar için çalışan bazı kuruluşlar en az onlar kadar etkili bir işlev görürler. Tarımsal üretimin, üretim tarzına yön veren hatta belirleyen diyebileceğimiz kuruluşların başında Uluslararası Tarımsal Araştırmalar Merkezleri yer almaktadır.

Uluslararası Tarımsal Araştırma Merkezleri 13'ü gelişme yolundaki ülkelerde (GYÜ) olmak üzere 16 merkezdir. Bu merkezler, Washington merkezli Uluslararası Tarımsal Araştırma İçin Danışma Grubu (Consultative Group for International Agricultural Research- CGIAR) tarafından koordine edilmektedir. 1999'da CGIAR ve onun 16

merkezinin bütçesi 349 milyon ABD dolarıydı. Yine aynı tarihteki verilere göre; bu ağ 8.600 kişiyi istihdam ediyordu. Paranın-bütçenin kaynağı ise, 58 hükümet, özel vakıflar, uluslararası ve bölgesel ajanslar. Ortak sponsorluklarını da, Dünya Bankası, FAO ve Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı yapmaktadır.

CGIAR birkaç Latin Amerika ülkesi dışında İngilizce konuşan ülkelerde faaliyet gösteriyor. Yalnızca Fransızca konuşulan Fildişi Sahili'nde bir pirinç enstitüsü var. Bu da Fransız hükümetinin yılda 175 milyon ABD doları civarında para ayırarak sürdürdüğü CIRAD(Centre de cooperation internationale en recherche agronomigue et developpement) kendi tarımsal ağı bulunmaktadır. Bu enstitü ile diğer enstitüler arasında fikir paylaşımı var ama onlardan bağımsız çalışmaktadır.

Söz konusu merkezler 1960–1970 yıllarda gelişen ülkelerde gıda miktarını ve kalitesini arttırma amaçlı kurulmuş olan kuruluşlardır. Yaptıkları harcama ise tarımsal araştırmaya giden küresel harcamaların yüzde 4'ünden azını oluşturmaktadır. Ama bütçelerinden daha büyük nüfuza sahip olduğu tartışma götürmez bir gerçekliktir ve koydukları standartlar genel kabul görür.

Bu kuruluşlar, ulusal bilimcileri eğitir, araştırma programları yaparlar. Uluslararası ağları, yayınları ve prestijleri aracılığıyla da, tarım bilimin hâkim kavram, değer ile yöntemlerini yayar ve pekiştirirler.[1] Bu özellikleri ile tarımsal sistemlerin (üretim tarzlarının) eğiterek yön vericileridirler.

Bu merkezlerin birkaçı, 1960'ların Yeşil Devrimi'nin, yani yüksek verimli pirinç ve buğday türlerinin geliştirilmesinin başını çektiler. 1990'lardaki söylemlerine bakıldığında odak noktalarını "öncü bilim aracılığıyla

yoksulluğu azaltmak"[2] diye ifade etmektedirler. Ama uygulamaları ile söylemleri çok farklı olduğu kanısı da yaygın bir görüş olarak orta yerde durmaktadır. Bunun en bariz örneği ve eleştiri konusu; şimdilerde yoğunlaştıkları çalışma konularının genetik manipülasyon olduğu bunun da küçük çiftçiliği ortadan kaldırıcı işlev gördüğü kanısıdır. Başka bir deyişle, çiftçiliği ortadan kaldıran şirket tarımcılığının oluşmasını sağlayan değirmene su taşıma çabası içinde olduğudur. Bu durum merkezlerin söylemleri ile uygulamaları –sürdürdükleri şirket yanlısı politikaları- arasında büyük bir açı farkı olduğu kuşkusunu vermektedir.

Ayrıca, 1960'ların yüksek teknolojili Yeşil Devrimi'nin küçük çiftçilerden çok büyük çiftçilere yaradığı ve yardım ettiği ve yoksulluğu azaltmadığı bilinmektedir. Geriye dönük sürece bakıldığında araştırmaların yoksulların ürünleri olan baklagil ve kaba hububattan çok zenginlerin gıdası olan pirince yoğunlaştığı görülmektedir. Yine bazı araştırma merkezlerinin Genetiği Değiştirilmiş Organizma (GDO) teknolojisinden yana istekli olması araştırma enstitüleri için yeni soru işareti ile kuşku nedenleridir.

Merkezlerin görüşleri ise;

Daha üretken bir tarımda iş yaratarak topraksız işçilere de faydalı olduğu,

Birçok çiftlik işçisi ile çiftçilerin yeni türleri benimsemesi nedeniyle daha elverişli bölgelere göç ettiği,

Gelişen ülkelerde tarımsal araştırmanın en büyük faydalarından birinin, daha verimli ekin üretimiyle sağlanan ucuz gıda olduğu,

Gelirlerinin çoğunu gıdaya harcamakta oldukları için, özellikle yoksulların yararına olduğu,

Kır yoksulları, farklı farklı "yoksulluktan çıkış yolları" aramaktadır ve araştırmalar, bu insanlara bir çıkar yol bulmakta yardım ettiği,

Birçok hanede, tarımsal üretimi yüklenen kadınlar, temel gıda maddeleri üretimindeki yeniliklerden ve emek tasarrufu sağlayan gençlerden faydalandığı,

Birçok araştırma kurumu, asıl olarak yoksulların yetiştirdiği ve tükettiği ekinlere öncelik vermiş ve çok sayıda yoksulun yaşadığı bölgeleri kalkındırmayı hedeflediği savlarını başarılarının ölçütleri olarak göstermektedirler.

Ama deneye dayalı kanıtlar, bu araştırmaların, yoksulluğu azaltmada her zaman başarılı olmadığını göstermektedir. Tarımsal araştırmaların uyguladığı yöntem ve yöneldiği hedef ortak paydada buluşamamıştır. Çünkü yoksulluğa odaklı olduğu söylenen araştırmaların gerçekte varsılların çıkarına hizmet ettiği ayan beyan ortaya çıkmıştır. Yoksulluğu gidermeyi hedefleyen bu araştırmaların getirdiği faydalardan yoksulların adil pay almadığını ve bunlardan sağlanan faydanın aslında zenginlere gittiği iddia ediliyor.[3]

İddialar;

1960'larda Manila merkezli Uluslararası Pirinç Araştırma Enstitüsü (İnternational Rice Research Institute-IRRI) yeni pirinç türleri üzerine çalışmalar yapmış. IRRI'nin iddiası pirinç ve diğer ürünlerde yapılan iyileştirmeler sayesinde yoksul tüketiciler için fiyatları önemli ölçüde düşürdüğünü ve binlerce hektarlık ormanı tarlaya dönüştürmekten kurtardığını ve yetersiz beslenen çocukların sayısını azalttığı iddiasında bulunmaktadır.

Ama Filipinlerde yaşayanlar ise; IRRI'yı "Filipinler'deki pirinç ekicilerinin felaketi" görüyor. "IRRI'nın pirinç yetiştirmek için kullandığı pahalı kimyasal ve böcek öldürücü

girdileri toprağı bozmuş ve çiftçilerin geçimlerini mahvetmiştir."[4] Filipinliler bu iddialarını, Filipin Pirinç Araştırma Enstitüsü'nün, 54 ilin 48'inde toprakların verimliliğini kaybettiği bulgusuna dayandırmaktadır.

Ayrıca IRRI'nin 1983–1999 yıllarına ait Yıllık Raporlarında Ciba-Geigy, Monsanto, Shell ve Union Carbide gibi kimya şirketlerinden bağışlar aldığı yer almaktadır.[5]

IRRI bütün denemelerini kimyasal gübrelerin kullanılması varsayımı üzerine kurgulamış, organik üretim tarzı IRRI'nin programında yer almazken GDO teknolojisi benimsenebiliyor. Bu tercihleri nedeniyle organik üretim tarzının geliştirilmesi doğrultusunda araştırma ve çabaları da bulunmuyor.

Gerçekler;

Birincisi, IRRI araştırma sisteminde küçük çiftçilerin sorunlarını IRRI sorun etmiyor, bunun için de küçük çiftçilerin durumunu geliştirici çabalarda bulunmuyor.

İkincisi, araştırmaların hiçbiri organik ya da düşük dış girdili çiftçiliği geliştirmeye yöneltilmemiş böyle çalışmaları hiç yok.

Üçüncüsü, CGIAR'ın 16 merkezinde GM teknolojisine karşı açık bir tavır olmamasının yanında Washington merkezli IFPRI gibi bazı merkezler GM teknolojilerini benimsemekte ve savunabilmektedir bile.

Bütün olarak değerlendirildiğinde CGIAR gıda güvenliğini tehdit edici, küçük çiftçileri çiftçilikten koparıcı, şirket tarımcılığını kollayıp geliştirici bir işlev gördüğü açıktır.

Başka bir deyişle sadece şirket tarımcılığından yana çubuğu bükmesi, bilime karşı güven zedelenmesine neden olduğundan verdiği zarar iki ile çarpılmalıdır.

Evet, CGIAR'ın işlevi bu. Tarım ve Köyişleri Bakanlığı'nın basın açıklamasına göre CGIAR'a üye olan 59. ülke de, Türkiye.

Tarım ve Köyişleri Bakanlığı'ndan yapılan yazılı açıklamada, Türkiye'nin, küresel gelişmelerin takip edilmesi, materyal değişimi ve geliştirilen teknolojilerin transferinde önemli avantaj sağlanacağı belirtilmektedir. Yine açıklamada, bakanlık Tarımsal Araştırma Genel Müdürlüğü'nün (TAGEM), çevre, tarım, orman ve balıkçılık alanlarına dayalı bilimsel araştırma ve bu araştırmalara dayalı faaliyetler yürütmeyi, gelişmekte olan ülkelerde yoksulluğun azaltılması, sürdürebilir gıda güvenliğinin sağlanmasını hedefleyen CGIAR'a üyelik için 1992 yılında girişimde bulunduğunu bu güne kadar sonuç alınamadığını, 21 Temmuz tarihli Bakanlar Kurulu Kararı'yla CGIAR üyeliğine onayın verildiğine yer verilmiş, CGIAR'ın hesabına 500 bin dolarlık aidatın aktarılmasıyla da üyelik aktif hale geldiği yer almaktadır.

Bir süredir TAGEM'in kapatılacağı söylentileri ortada dolaşmaktadır. TAGEM'in elinde bulunan bitkisel ve hayvansal gen kaynaklarımıza yer arandığı da bilinmektedir. Ulusal TAGEM'in görevi 21 Temmuz tarihli Bakanlar Kararı ile CGIAR'a "ihale" edilmiş gibi bir durum ortaya çıkıyor. *İhale*nin, ilk taksiti olarak da 500 bin dolar aidat ödenmiş bile. Burada ülke tarımının böylesi bir çokuluslu tarım ve gıda şirketlerinden yana büken CGIAR'a üyeliğin olumsuzluğu elbette tartışılmalıdır. Ama Çokuluslu tarım ve gıda şirketlerinden yana bir politikayla çalıştığı için CGIAR'a verilen bu para dolaylı olarak söz konusu şirketlere verilmiş bir para olarak görülmelidir. Çünkü CGIAR şirketlerin çıkarına çalışan onların yararına araştırmalarını programlayan bir kuruluştur. Bizim gibi güdümledikleri

ülkelere para vermesi gerekenlere biz niye üste para verdik/veriyoruz bunu anlamış değiliz.

Bundan da önemlisi TAGEM'in elinde biri Ankara diğeri İzmir'de olan iki gen kaynağı bankası var. Bu her iki bankada da 5-6 bin adet civarında bitkisel ve hayvansal (meyve-sebze v.d) gen var. Eğer bu genler materyal değişimi adı altında CGIAR'a verilecek olursa işte o zaman bunu verecekler her kim ve hangi iktidar olursa olsun onları ***hain***likle itham etmek bile hafif kalır. Ayrıca bilinmelidir, onlara ***hain*** demenin bugün de, ilerde de, bir faydası olmayacaktır. Bitkisel ve hayvansal gen kaynaklarımıza bugünden sahip çıkmayanlar da ilerde en azından vatansever sayılmayacaklardır.

---

[1] Robert Chambers and Jules Pretty, -Will the opportunity be seized?- International Agricultural Development, Kasım/Aralık 1994, s.9

[2] CGIAR Newws, Washington, Ekim 1999

[3] CGIAR News, Washington, Aralık 1999

[4] Filipinos call fort he closure of IRRI-Utusan Konsumer, Penang, Ağustos 2000

[5] IRRI documents showed grants received from chemical companies- Utusan Konsumer- Şubat 2001

ORADA BİR KÖY VAR! LONGO MAİ

ABDULLAH AYSU

Eski çağlardan beri açlığa ve sefalete karşı yürütülen mücadelelerde çiftçi toplulukları en önde yer alıyor. Çiftçi topluluklarının bunun için en az iki haklı nedeni vardı. Çiftçiler, bir yandan dünyadaki tüm insanlar için gerekli besin kaynaklarını üretirken, diğer yandan da paradoksal olarak sefaletten en büyük payı alıyorlar.

Sefalet ve açlık bugün hala kırsal bölge yaşayanlarının en büyük sorunu. Dünya Bankasının rakamlarına göre, aşırı yoksulluk içinde yaşayan (günlük geliri bir doların altında olan ve insanca yaşama olanağı bulamayan) 1,2 milyar kişinin yüzde 75'i kırsal bölgelerde yaşamaktadır.

Birçok çiftçi şu gruplardan biri ya da diğerinin üyesi olması nedeniyle sefalet içinde yaşamaktadır: topraksız göçmen işçi ya da toprak sahipleri tarafından iliklerine dek sömürülen ortakçılar; genişliği ve niteliği bir ailenin ihtiyaçlarını karşılayamayacak kadar yetersiz toprağa sahip olanlar.

IFAD'ın rakamlarına göre, 100 milyon aileyi oluşturan 500 milyon tarım işçisi topraksızdır. Bu insanlar dünyanın en yoksulları içinde en yoksul olanlardır.[1]

Açlık ve kronik yetersiz beslenme felaketiyle öncelikle karşılaşanlar da onlardır. Dünyada her yedi saniyede bir on yaşın altında bir çocuk ölmekte, her dört dakikada bir, A vitamini yetersizliğinden dolayı bir kişi görme yetisini kaybetmektedir. Her gün 100.000 kişi açlığa bağlı nedenlerle ölmektedir. 826 milyon kişi sürekli olarak yetersiz beslenmektedir. Ve tüm bunlar, 12 milyar insanı rahatlıkla (günde kişi başına 2700 kalori olmak üzere) besleyebilecek[2] bir gezegende yaşanmaktadır. Bunun kaderle alakası yoktur. *Açlıktan ölmek katledilmekle eşanlamlı*dır…

Ama böylesine kuşatılmış dünyamızda oralarda bir yerlerde bir köy var, kutup yıldızı gibi parlamakta, güneş gibi insanın içini ısıtmaktadır.

Bu köy "Longo mai" köyü. Anlamı da "Sürsün", "Uzun Ömrü Olsun". Fransa'nın Marsilya kentine bağlı, yaklaşık yüz yirmi kilometre mesafede bir köy.

Longo Mai Marsilya'ya bağlı ama Fransız köyü mü, değil mi orası kişiye göre bakışa göre biraz değişmektedir. Çünkü Fransız topraklarındaki bu köyü 68 kuşağından İsviçreli ve Avusturyalılar 1973'de kurmuşlar.

Şimdilerde bu köyün bütünleştiricisi olan Nicholas Bell İrlandalı. Hayvancılık işlerinin kolaylaştırıcısı Ascen Uriarte

de. Longo mai köyünde Fransalılar ile birlikte 12 ülkeden insanlar bir arada yaşıyor, birlikte üretip tüketiyorlar.

Sürsün Köyü'nde insanlar açlıktan ölmüyor, aksine başka bir yaşamı dantel örer gibi örüyorlar. Küresel kapitalizmin insanlığı, doğayı, kültürü yok etme anlayışına karşı inadına başka türlü bir şeyi yaşıyor ve yaşatıyor onlar... Bu köyde nasıl mı yaşıyorlar, onu da biz soralım Nicholas ile Ascen söylesin.

Bu köy, ne zaman, nasıl kuruldu?

Bu köy biraz Fransa'daki yaşam akışının tersine kuruldu. Bu köyü İsviçreli ve Avusturyalı 68 'liler 1973 yılında kurduğunda, kırsal alan boşalıyordu, terk ediliyordu. O dönemde bütün yerel küçük işletmeler batarken bir bölüm 68'li üretim yapma gerekliliğine inanıyorlar. Bunun için yer aramaya başlamışlar. Fransa'yı gezmişler, Belçika'ya kadar gitmişler. Bir çoban arkadaşın burası satılık haberi vermesiyle de 300 hektarlık 3 çiftlik evinin olduğu bu arazileri satın almışlar.

Neden bu arazileri seçmişler. Özel bir durum var mı?

Bir kere burası tek tapulu onun için kolay alınabilmiş. Tabii tek neden bu değil, nedenler çok. Kurucular buraları ütopyalarını gerçekleştirmek için uygun görmüşler. Onların ütopyaları şimdi burada yaşıyor, yaşatılıyor artık. Ayrıca başka bir avantajı daha var. Buranın kullanılmayan çok arazisi vardı. Kullanılmayan arazileri koyunlar rahatlıkla kullanabilirdi. Koyunları istedikleri gibi otlayabilecekti. Bizim düşündüğümüz yeni çiftçilik modeline yani doğal olan, "modern" olmayan tarım tarzına da buralar çok uygun ve korunaklıydı.

Sürsün köyünün sürmesinin yeni çiftçilik modelinin yanında belki de en önemli neden; 1980'de burada yaşayanların 1990'ların krizini ön görebilmeleriydi.

Peki, bu komün sistemini Fransa'da ya da başka yerlerde yaygınlaştırmayı düşünmüşler mi?

Evet düşünmüşler. 73'deki kurucular, Belçika ve Almanya'da da kurmak istemişler ama o yıllarda tehlikeli görüldükleri için izin verilmemiş. Burası (Longo mai) ilk ve en büyüğü. Fransa'da burayla bağlantılı 5 yer daha var. Marsilya'da 5 hektarlık bir kooperatif var, orada şarap yapılıyor. Arles'te Başka bir kooperatif var; 20 hektarlık sulu araziye sahip. Burada da sebze ve hayvanlar için yem bitkileri üretiliyor. 950 m. rakımda, Fransa'nın orta bölgesinin biraz kuzeyinde olan Mussif Central'da kuzu ve koyunlar var. Ayrıca bir başka yerde orman arazisi satın alındı. Bu ormandan ağaç kesip ondan tahta çıkarıp satılıyor. En son çiftlik de 1300 metre yükseklikte bir yer orada da yün işletmesi var. Bu tesiste yünler temizleniyor, yıkanıyor, iplik yapılıyor. Burada 10 kişi çalışıyor. Yünün ipliğe dönüştürülmesinin yanında boyası ve örmesi de yapılıyor.

Tarım ve hayvancılık üretimini sürdürürken neleri esas alıyorsunuz, ya da dikkat ediyorsunuz?

Üretim sürecimizde girdilerden kimyasal ilaç, kimyasal gübre, genetik tohumu, fenni yemi kesinlikle kullanmıyoruz.

Ayrıca, bir sloganımız var: Üremeyi üretimden ayırmayalım! Diyoruz. Çünkü yerli olan yani, hibrit olmayan ırklar kendi aralarında döllenme özellikleri gösterir ve diğerine taşır. Hibrit bir hayvanın bir başka hayvanı döllediğinde ya da döllendiğinde ne çıkacağı belli olmaz, cinsinin özelliklerini göstermez. Hibrit olmayan hayvanlarda

ise üretim sürekli ve sağlıklı olur. Bu nedenle; üremeyi, üretimden ayırmıyoruz.

Biz hem üretiyoruz, üretim sürecinin tümü ile birlikte yaşamımızı da yönetebiliyoruz. Ürünü ürettiğimiz ham halinden satışa kadar bölümünü ilke olarak yönetiyoruz. Kontrolümüzde tutuyoruz. Yani ürettiğimiz ürünü ham halde satmıyoruz.

Kapalı bir yaşam yaşamıyoruz. Tüm Dünya ile iletişim halindeyiz. Geçmişte Türkiye'deki Yeni Çeltek ve Fatsa mahkemelerini Türkiye'ye gelerek izledik ve bu mahkemelerde yaşananlardan kamuoyunu haberdar etmeye çalıştık. Dünyada olup bitenle çok ilgiliyiz. Şimdi İsviçre, Ukrayna, Almanya, Yugoslavya ve Avusturya'da da benzer komün üretim tarzı sürdürenler var. Bunlarla ilişkimiz var, görüşüyoruz.

Arazilerinizin toprak yapısı çok kötü. Organik gübre kullanıyor musunuz? Organik gübreniz yetiyor mu, yoksa satın mı alıyorsunuz?

Evet, sizinde söylediğiniz gibi toprağımızın yapısı çok kötü. Ama üretimde rotasyon uyguluyoruz ayrıca nadasa bırakıyoruz. Ama organik gübre satın almıyoruz. Çünkü üretimde bağımsızlık istiyor ve onu esas alıyoruz. Bir de organik gübre üçüncü ülkelerden geliyor, bunu doğru bulmuyoruz. Kendileri kullanmalıdır diye düşünüyoruz. Bu iki gerekçemiz nedeniyle dışarıdan organik gübre satın almıyoruz. Kendi gübremiz 1 hektarlık sebze ve 1 hektarlık çileğe ancak yetebiliyor.

Peki, buralar hep komün mü, kooperatif mi yoksa her iki üretim ve yönetim tarzı birlikte mi? Siz de durum nedir?

Bizim statümüz kooperatif ama işleyişimiz komün. Burada her şey ortak. Arabalar ortak. Arazi ortak. Alet ve makineler ortak. Aklınıza gelen ve burada gördüğünüz her şey ortak. Ortak üretiyoruz. Ortak yaşam alanları oluşturduk, bu yaşam alanlarında kolektif bir yaşam sürdürüyoruz. Birlikte ürettiklerimizi beraber tüketiyoruz. Örneğin, bu komünde yaşayanlar evlerinde değil ortak hazırlanan yemekleri yemekhanede yiyorlar. Ama haftada bir toplanarak bu hafta ne yiyelim diye yemek istedikleri yemekleri belirliyorlar. Yemeğin hazırlanışındaki hangi evreye katkıda bulunacaklarsa gönüllülük temelinde o evreye ismini yazarak yemeğin yapılmasına katlıyorlar.

Kendi entelektüellerimiz var. Makaleler yazıyorlar. Dünyadaki değişik toplum kesimleri ile düşündüklerimizi paylaşıyoruz. Entelektüellerimiz ve bizim belirlediğimiz konuları *dünyanın gündemindeki konuları* hep birlikte gündem yapıyor, tartışıyoruz. Arabalarımız ve aklınıza gelen her şeyi ortak kullanıyoruz.

Hemen her şeyi de kendimiz üretmeye çalışıyoruz. Fırınımız var, ekmeğimizi yapıyoruz. Haftada iki gün de fazla ekmek yapıyor, köy pazarına götürüp satıyoruz. Kendi kesimhanelerimiz var; hayvanlarımızı hijyenik ortamda kesiyoruz. Yine kamyonet üzerine kendi yaptığımız frigorifik düzenekle etlerimizi sağlıklı bir biçimde tüketiciye ulaştırıyoruz. Marangoz atölyemiz var; kapı, pencere masa, dolap aklınıza gelebilecek her türlü ahşap gereksinimimizi buradan karşılıyoruz. Metal atölyemiz var; her türlü metal eşya, araç ve gerecimizi burada komün üyeleri tarafından yapılıyor. Arabalarımız için tamir atölyelerimiz var; araçlarımızı kendimiz tamir ediyoruz. Su değirmenimiz var elektriğimizi oradan üretiyoruz. Evlerimizi kendimiz yapıyoruz. Kendimiz için toprağımızın bir bölümünü ayırdık,

orman (koruluk) yaptık. Şimdi bir yaşlı bakım evi hazırlama fikrimiz var. Radyomuz var, insanları fikirlerimizden, ürettiğimiz ürünlerden ve üretim tarzımızdan haberdar ediyoruz. İnsanlar canlı veya telefonlarla programlara katılıyor, böylece onların düşünceleri dinliyoruz ve kendi düşüncelerimizi anlatıyoruz.

İhtiyaç duyulduğunda ortak olan bütün bu şeyleri paylaşıyoruz. Yani, paylaşarak özgürleşiyoruz. Paylaşarak örgütleniyoruz.

Evet, sizin bir de radyonuz var. Yarın radyonuzda bir konuşma da yapacağız. Köye gelmeden önce yol üstünde birkaç yerde reklâmlarını da gördük. RADYO ZİNZİNE! Bu radyonuzu biraz anlatır mısınız?

1981 yılında radyoya başladık. Sağcı Destaing iktidardaydı. Seçim yapılacaktı. Uzun bir zamandan sonra sağ bir hükümeti devirme şansı gözüküyordu. Mitterand Fransa genelinde umut olmuştu. Seçim de gelip dayanmıştı. Seçim öncesinde Mitterand kaçak bir radyoya gitmiş, konuşma yapmıştı. Bizde de radyonun teknik işlerini çözecek sürdürebilecek arkadaşlar vardı. En stratejik bir anı seçip hemen radyoyu faaliyete geçirdik. İktidardakilerin bilemediği böyle binlerce kaçak radyo kuruldu, o sıra. Biz de onlardan biriydik. Politik sürece ve değişmesine bu eğrelti radyo ile katkı koymaya çalıştık. Radyo başlangıçta çok mütevazıydi. Yerimiz bir çoban evi gibiydi. Teknolojimiz plak makinesi benzeri ilkel bir aletti. Yayın alanı da 30 km civarındaydı. Bu halimizle politik sürecin içinde diğer çabalarımızla birlikte radyomuzla da yerimizi aldık. Sonra Mitterand yönetime geldi. Radyolara lisans vererek yasallaştırdı. Halen yüz civarında kaçak radyo var.

Peki, RADYO ZİNZİNE ismi ne anlama geliyor.

Hiçbir anlama gelmiyor. Öylesine konulmuş bir isim. Ama bizim için artık anlamlı.

Gün boyu yayın yapıyor musunuz? Yayın politikanız nedir?

Başta eğrelti giden radyomuzda da yeniliklere gittik. İlk önce radyo binamızı yeniledik, düzenledik. Artık güneş enerjisi ile ürettiğimiz elektrikle yayın yapıyoruz. Büyük bir direk diktik. Şu an 250 kilometre karede dinlenir duruma geldik. Dinlenme potansiyelimiz 120 bin kişi. 20 bini aşkın sürekli dinleyenimiz var.

Yenilediğimiz radyomuzda artık ürünlerimiz hakkında da bilgi veriyoruz. Komünde düşünüp tartıştığımız açıklıkta radyoda konuşuyoruz. Dobra şeyler söylüyoruz. Kendi komün hayatımızı anlatıyor, aktarıyoruz. Endüstriyel tarımın insan sağlığı ve doğaya yaptığı tahribatı anlatıyoruz. Dünyada olup bitenleri örneğin, şu sıralar ABD'nin Irak işgalini anlatıyoruz. Aldığımız olumlu tepkiler nedeniyle günlük 3 saat olan yayınımızı önce 6 saate şimdi de 9 saate çıkartmış bulunmaktayız.

Biz tekrar komüne dönelim, komünde şu sıralar ne yapıyorsunuz?

300 hektarlık komünümüzde 120 büyük 30 küçük insan yaşıyor. Sohbet ve tartışma sürecine girdik. Sizin gelişinizde bu tartışmalar sürecine tesadüf etti, iyi de oldu. Kuruluşumuzdan bu yana ilk kez 3 hafta aralıksız bir biçimde sohbet ve tartışma süreci başlattık.

Çünkü

Bir kısım nüfus yaşlanıyor,

Çocuklar yetişiyor,

Yeni gelenler var.

Bütün bu konular yeniden konuşmayı, yönelim belirlemeyi gerektiriyor. Ayrıca bildiğiniz gibi dünya ölçeğinde 4–5 yıldır tarımın endüstrileşmesine yönelik bir kampanya var. Bu gidişata karşı bir çalışma ve çabalarımız var. Bizim üretimimiz doğal üretim. Üretimden pazarlamaya tüm süreç, doğal. Doğayla barışık. Doğaya aykırı hiçbir üretim tarzını benimsemiyor ve uygulamıyoruz. Ret ediyoruz. Bizim üretimimiz endüstriyel tarıma karşı alternatif bir üretim tarzıdır. İspanya ve birçok ülke dâhil uygulanan tarımda endüstri tarzı uygulamaları yerinde incelettirdik. Avrupa çapında bir araştırma ve bilgilendirmeye çıktık. Bu çabaları kitaplaştırdık da.

Sizin uyguladığınız kolektif ya da komün yaşamını nasıl yürütüyorsunuz?

Çok kişiye aitlik yok. Her şey ortak. Geliri bir havuza atıyoruz. Geliri kullanmak için de sayamayacağım kadar çok mekanizmalar var. Her konuyu her şeyi tartışıyoruz. Her konuya ilişkin bir mekanizmamız oluyor. Bir konu ya da sorun için önceden belirlenmiş mekanizmamız, kalıplaşmış çözümümüz yok. Bir tek çözümümüz var o da; ortak tartışıp, ortak karar almak, onun dışında bir mekanizmamız yok. Bir de sürekli her şeyi deniyoruz. Şimdi örneğin, seyyar kümes sistemini deniyoruz.

Gelirleri, ihtiyaçlar üzerinden tartışıp, ortak karar verip kullanıyoruz. İhtiyaç bir araba, traktör veya seyyar bir kümes ise her neyse onunu tartışıyor kararlaştırıyor ve alıyoruz. Yaşamımızı kolaylaştıracak ve güzelleştirecek şeyler içinde yine bu yolu kullanıyoruz. Bu yönetim tarzı zor olmuyor. Bizi mutlu kılıyor. Çünkü yönetim sürecine herkes fikri ile katılıyor, yön veriyor, özgürleşiyor. Emeği ile üretiyor, çoğaltıyor. Mutlu bir yaşamı, başka bir dünya varı ertelemiyor, yaşıyoruz.

Ürettiklerinizle kendinize yeterli olabiliyor musunuz?

Kendimize tam yeterli değiliz. Üretilenler ihtiyacımızın dörtte üçünü karşılıyor. Diğer ihtiyaçlarımızı satın alıyoruz. Biz de ekmek, sebze, meyve, şarap, reçel, jöle, marmelât vb ile iplik, yün, giysi, et satıyoruz. İhtiyaçlarımızı karşılıyoruz.

Satışı nasıl yapıyorsunuz? Yani pazarlama işini nasıl yapıyorsunuz.

Pazarlara çıkarıp satıyoruz. Koli abone müşterilerimiz var. Koli abone müşteri sayımız 300 geçmiş vaziyette. Her hafta onlara ürettiğimiz bu sağlıklı ürünleri koli yapıp götürüp teslim ediyoruz. Parasını alıyoruz. Ayrıca radyodan yaptığımız tanıtım ile de satış kapasitemizi geliştiriyoruz. Doğal üretiyoruz. Çünkü doğayı seviyoruz. Sağlıklı üretim yapıyoruz, kendimizi ve insanları seviyoruz. Paylaşıyoruz; paylaşarak özgürleşiyor ve örgütleniyoruz.

---

[1] IFAD, Rural Poverty Report (kırsal bölgelerle ilgili yoksulluk raporu) 2001 Oxford University Press, New York 2002.

[2] FAO, World Food Report –Dünya Gıda Raporu-2001, Roma,2002

VE UMUDUNUZU GERÇEKLEŞTİRİN*

Longo Maï'nin Yirmi Yılı

Her şeyden önce, 1968 olaylarını izleyen dört yıllık derin düşünme süreci sonrasında sahip olduğumuz, belirsiz bir fikirden fazlası değildi. Bütünüyle çıkmaz görünen geleceğe en ufak bir güven duymuyorduk; ancak iki şey açıktı: Avrupa'ya dağılmış bulunan sabırsız solcular gibi "şiddet" eylemlerine sapmamaya kararlıydık ve '68 hareketince dile getirilen temel taleplerden - ifade özgürlüğü ve alternatif yaşam yolları arama hakkı- vazgeçme niyetimiz de yoktu.

* Bu yazı "Longo Mai'den Haberler" (News From Longo Mai) gazetesinin Güz 1993 sayısının çevirisidir.

Belki aşırı tutkuluyduk; ama bu, iyi bir düşünceydi. Bu yüzden bunu pratiğe dökebileceğimiz bir yer aradık. Olasılıkla büyük bir ayaklanma için duyduğumuz belirsiz arzularımızı gösterdiğimizde, burunlarımızı gıdıklayan gözyaşı gazları yüzünden büyük şehirlere karşı oldukça alerjiktik. Kurum kendi aklından korkmuştu ve iki ya da üç gencin bir araya gelmesinden fazla ayakta duramadı. Bu, kamu güvenliğine karşı bir komplonun çekirdeği olabilirdi ve hatta terörizmin. Kafası karışmış gençler arasında uyuşturucuların ilk kez büyük oranda ortaya çıktığı zamandı. Diğer yandan bütün bunlar, oldukça farklı bir şey denemeye inanmamıza da yardım etti.

Henüz Longo Maï olarak adlandırılmamıştı bunun adı. Sanayi şehirlerinden çok uzakta, bir çeşit "Avrupa öncü çiftlikleri" yaratmak istedik ve diğer eski protestocuların pek çoğunun gelip bize katılacaklarına inandık. Aslında, onların bireycilik ve rekabete dayanan bir toplumdan kaçma kararlılıklarını fazla abartmıştık. Genç insanlar geldiler; ama beklediğimiz kadar büyük sayılarda değil.

Bizim için işsiz bir mezun (graduate) ya da, bugün olağan[değişmez] kabul edilen, bir süre sonra "rasyonelleştirilecek" bir meslekteki işçiler olmaktan sakınmak önemliydi. Mesleki eğitim şimdiden çok fazla uzmanlaşmıştı ve genç insanları sürekli teknolojik yenilik ve otomasyonun neden olduğu yeniden yapılanma için hazırlayamıyordu. Dahası endüstri, zengin Kuzey'in dışında başka yerlerde ucuz emek aramaya başlamıştı.

Düşüncelerden biraz daha fazlası ve geçmiş bir çağın devrimci folklorundan birkaç cümleyle donanmış olarak, en azından bir süre, bir parça daha fazla mütevazı olmaya ve işe koyulmaya karar verdik. Pek çok farklı beceride –tarım, hayvancılık, ormancılık vb. – geniş bir

eğitim almanın en kolay olduğu yerde başladık. Bu sizi, ne olursa olsun, her zaman bir yerlerde yararlı kılar. Ayrıca bu aktiviteler, cazibeye cazibe katan kırsal bölgelerde gerçekleştirilir. Nüfusun ciddi olarak azaldığını fark ettiğimiz dağ bölgelerini seçtik. Oralarda yaşayabileceğimiz yerler vardı bizim için ve hiç kimsenin bize sorun çıkarmaya çalışmayacağını düşündük. Elbette yanılmıştık – aşırı bir iyimserlikten suçluyduk olayların açıkça gösterdiği gibi: aylar içinde Longo Maï'nin kurucularından sekizi, bizi kamu düzeni için tehlikeli gören Fansız İçişleri Bakanı tarafından sınır dışı edildi.

Böylece, çiftçi bir arkadaşın, Pierre Pellegrin'in çiftçi ve çobanlar olarak kararsız ilk adımlarımızda bize rehberlik ettiği Upper Provence'de [Güneydoğu Fransa'da Akdeniz kıyısında bir bölge] Limans'a yerleştik.

Provans lehçesinde "uzun zaman sürsün" anlamındaki kutlama ifadesi olan Longo Maï ismini öneren de oydu. Oldukça kısa zaman içinde pek çok şey öğrendik. Her şeyden önce, büyük sosyal ve politik teoriler yapıp, kafeterya ve barlarda zaman harcamaktan sonra, başının üstüne bir çatı inşa etmek, makul bir biçimde beslenebilmek ve en temel ihtiyaçlarını karşılamayı bildiğini göstermek daha dürüsttü. Favori sloganımız şuydu: "bir inç pratik, on mil teoriye değerdir".

Ve o zamandan beri düşüncemizi değiştirmedik. Geçen yirmi yılda üstlendiğimiz her şey – Provence'dan Transcarpathia'ya, İsviçre ve Avusturya'dan Kosta Rika'ya- yalnızca çiftlikler ve köylerdeki günlük çalışmalarımızın mantıksal uzantıları oldu. Çabucak Avrupa ve başka yerlerde, kırsal bölgelerde yaşayan insanların aynı aktiviteleri gerçekleştirdiklerini ve aynı ihtiyaçlara, aynı

kaygılara ve hatta neredeyse aynı kültüre sahip olduklarını gördük.

Limans'daki bahçıvanlarımız, Alp dağları yayının diğer ucunda yer alan Ukrayna'daki bir çiftliğin, Nijne Selitche'nin koşullarına kolayca adapte oldular. Ormancılarımız ve çobanlarımız da artık hangi ağaç ya da hayvan cinsinin şu ya da bu çevre türüne en iyi adapte olacağına karar verecek yetenektedirler.

Kısaca, vadi ve yamaçlarda yaşayan farklı insanlar arasında ciddi benzerlikler olduğunu gördük. Bu, dayanışma ve işbirliği için sağlam bir zemin sağlamaktadır. Mütevazı araçlarımızın izin verdiği ölçüde bu yönde çalışıyoruz. Üzücü bir biçimde, modern toplumlarımızın "büyük karar-vericileri" kırsal gelişimi ilerletecek ve dağ bölgelerine yeniden nüfus kazandıracak bir hareketi desteklemek için daha iyisini yapabileceklerini -buna duyulan güvensizliğin dışında- anlamıyorlar.

Bugün Fransa, İsviçre ve Avusturya'nın şehirlerinde yaşayan pek çok insana birkaç kalite ürün satıyoruz. Bir süre sonra yalnızca isimsiz müşteriler olmayı çıkıp arkadaşlarımız oluyorlar. Pek çoğu Longo Mai'yi ziyaret eder: bazen yalnızca "görmek" için, ama gitgide birkaç günlük tatil, hatta çalışma ve en geniş anlamda, temiz bir hava almak için.

1990'dan beri "Avrupa Sosyal Forumu (European Civic Forum)"nun yıllık kongresi, Provence'da, bizim kooperatifimizin üzerindeki Zinzine Tepesi'nde gerçekleşmektedir. Doğu ve Batı Avrupa'nın her köşesinden kongreye gelen yüzlerce katılımcı, onlarla hazırladığımız pek çok projenin pratik deneyim temeline dayandığını kendileri görebilirler. [Böylece] düşünceler varlık kazanır ve yalnızca ince havadan meydana gelmezler.

Son birkaç yıldır "Avrupa" hakkında çok konuşuldu. Pek çok insan için bu, günlük yaşamlarıyla çok az bağlantılı, belirsiz ve neredeyse mitsel bir kavramdır. Biz, kendi payımıza milliyet, dil ve coğrafya sınırlarını reddeden toplumlar temelinde bir Avrupa kurmaya çalışıyoruz. **Rêmi**

Longo Maï'nin ortak kurucularından olan ve Rêmi olarak adlandırdığımız Roland Perrot, 1 Temmuz 1993'te, arkadaşlarıyla dolu olan Grange-Neuve çiftliğinde kanserden öldü. 62 yaşındaydı.

Pek çok arkadaşının katıldığı 4 Temmuz pazar günü gerçekleştirilen tören boyunca külleri, Longo Maï'de yaşadığı yirmi yıldan fazla sürede en çok sevdiği yerlere dağıtıldı. Ayrıca üç ağaç dikildi ve müzisyenlerimiz onun favori şarkılarını ve çingene melodilerini çaldılar.

Son isteği Longo Maï'ydi: devam etmeli ve çok uzun zaman sürmeli. Bu sonbahar onun pek çok arkadaşı gelecek ve Provence'daki kooperatifimize 6000'den fazla ağaç dikmemize yardım edecekler.

"Ölümün geldiği insanlar için -İyi bir şey yapmak isterseniz- İnsanlar

Ölüyü huzur içinde bırakın- Ve umutlarını gerçekleştirin"

(Alman anti-faşist şair Erich Mühsam'ın "Honour to the Dead" şiirinin son dizesi)

Mikro-Ekonomi

Kooperatifimizi, aklı başında hiç kimsenin "maksimum verimlilik"in yerel bir gelişimin temellerini şekillendireceğini dile getirmeyi düşünemeyeceği, dağlık bölgelerde kurduk. Bununla birlikte bu bölgelerin cesur dağ insanlarınca

yüzyıllar boyunca işlenip şekillendirildiğini ve bu nedenle pek çok insan için geçim yolu sağlayabileceğini biliyorduk. Yerel ortamla uyumlu, iyi dengelenmiş bir ekonomi geliştirilmeliydi. Bugünün modern teknikleri ve iletişim araçları sayesinde, bu tür bölgelerde dünyanın geri kalanından soyutlanmadan yaşamak olanaklıdır.

Ham materyalden tamamlanmış ürüne, üretim zinciri üzerindeki bütün kontrolü garanti altına almak için, ürünlerimizi yerinde işlemek bizim için önemli bir önceliktir. Sonuç olarak tarım, sebze bahçeciliği, ormancılık; çiftlik hayvancılığı; el sanatları, işleme ve servislerden oluşan "üç ayaklı bir ekonomi"ye sahibiz.

Farklı kooperatiflerdeki farklı üretim koşulları avantajına sahibiz ve ürünleri değiş tokuş ediyoruz.

Kişisel ihtiyaçlarımız için ortak bir kasa var. Bu kasa, kişisel ve kolektif ihtiyaçların uzlaştırılması görevine- ki asla kıskanılacak derecede cazip değildir- sahip olan küçük bir kooperatifçiler grubunca yönetilir. Kooperatifte, bölgeden iki duvarcı arkadaş dışında, ücretli işçi yok.

Düşüncemize göre kooperatiflerimizin metotları, ancak bir vadi yada küçük bir bölgenin yerel seviyesinde anlamlıdırlar.

Mikro-ekonomik gelişim alanındaki önerilerimiz "uzmanlar" ve hükümet çevresinden artan bir ilgi görmektedir. Bununla birlikte, bu önerileri pratikte uygulama girişimlerinde ciddi problemler doğmaktadır: ilgili otoritelerden pratik ve finansal destek yokluğu, bürokratik rutinler ve her türden engellemeler…

İlk Kooperatifimiz

Yanlış anlaşılmaları önlemek için, tamamen kendine yeterli bir yaşam sürebilme hayallerimiz olmadığını

söylemeliyiz. Gerçekten de bu, hiçbir zaman en önemli amacımız olmadı. Bununla birlikte şimdiye kadar yirmi yıldır, kimsenin işlerimize karışamaması ya da zorbalık yapamaması anlamında, bağımsızlığımızı koruduk. Özgür radyomuz ve yayınlarımız reklam gelirlerine bağımlı değil ve gerçekleri sakınmadan söylemektedir. Bu, Avrupa ve ötesine yayılan geniş arkadaş ağımız sayesinde gerçekleşmektedir. Bu ağa, yalnızca, son zamanlarda eski Yugoslavya'dan mülteciler için başlattığımız dayanışma kampanyası gibi kampanyalar ya da yeni projelerimizin finansal desteği için değil aynı zamanda bürokratlar ya da resmi memurların müdahalelerinden yorulduğumuzda kendi lehimize araya girmek için de güveniyoruz. Her şeye rağmen, bağımsızlığın yıkıcı ve tehlikeli olduğu düşünülür!

Yeni bir kooperatife genellikle yıkıntılardan başlarız. Provence'da, her yerde bulunabilecek ve iklime en uyumlu olan inşa materyalinden -taşlardan- başladık. Kesme taşlarla inşa, kesinlikle güzel bir sonuç verir; ancak çok zaman gerektirir. Kendi nüfus patlamamızı göz önünde bulundurarak, farklı materyal ve metotlar aradık. Toprak tuğla üretimi için bir pres çok etkili sonuçlar verdi. Diğer yandan, özellikle Limans'daki kooperatifin bir parçasını oluşturan küçük bir köy olan St. Hippolyte'de taşla inşaya devam ettik. Burası, mesleğini "Fransa Turu Arkadaşları (Companion of the Tour of France)"ndan biri olarak öğrenen, usta bir inşaatçı olan Fernand bize duvarcılığı öğrettiği yerdir.

Kooperatifler arasında ürün değişimi ya da bu ürünleri bölgede satmak için, kendimizin üretemeyeceği kamyonlara ya da soğuk hava depolu araçlara ihtiyacımız var. Diğer yandan, tamirlerini kendimiz yapıyoruz. Mekanik atölyesi tarım makineleri için de, özellikle ticari tarım (makineleri)

tamirhanelerinin sürekli ortadan kaybolmaları nedeniyle, vazgeçilmez oldu. Bu tamirhaneler gittikçe daha uzaklarda bulunmakta, çok yüksek ücretler talep etmekte ve ihtiyacınız olduğunda asla ulaşılamamaktadırlar. Bu yalnızca bizim kendi bölgemizin sorunu olmadığı için, Üçüncü Dünya'dan birkaç genç arkadaş da atölyelerimizde eğitim kursları almak için geldiler.

Upper Provence'da Terkedilmiş Bir Tepe

Limans: Provence'da Bir Köy

Yalnızca birkaç Fransız köyü Limans'ın nüfus artışına eşit bir nüfus artışına sahip. Ayrıca seçimle ilgili istatistiklere düzenli olarak karşı gelen ve otoritelerin uyuşukluğunu sürekli sarsan fazla köy yok. 1984'te, artan işsizliğe ve 20 yıldır kapalı olan okulu yeniden açmaya hazır olduğumuzu deklare etmemize rağmen Limans'a bir öğretmen atamayı reddeden bölgenin eğitim otoriteleriyle bir savaşa liderlik yaptık. Okulu bir sene "illegal" olarak kendimiz çalıştırdıktan ve bütün topluluk ve belediye başkanını da içeren inatçı bir kampanyadan sonra, sonunda bize bir öğretmen gönderdiler. Ancak öğretmen, iş ve artan öğrenci sayısından kısa zamanda boğuldu ve ek bir anaokulu öğretmeni istedi. Öğrenciler aktif olarak onu desteklediler ve başarıya ulaştılar. Böylece 300 sakiniyle Limans köyü artık iki öğretmeniyle bir okula sahip.

Avrupa Turu Arkadaşları (Companion of the Tour of Europe)

Neyse ki, en önemlisi ilk yıllar boyunca, yerel çiftçi arkadaşlarımız öğütleriyle bize yardım ettiler. Ormancılık, dokuma, arıcılık ya da meyve tarımı gibi alanlarda pek çok uzman, genç kooperatifin kuruluşuna hayati katkılarda bulundu. Bugün, her şeyi bilmekten çok uzak olsak da,

zengin deneyim ve bilgiler kazandık. Bu, genç çırakları eğitmemizi ve onların yeni projelere başlamalarına yardım etmemizi sağlıyor. Bu eğitim ağını daha çok geliştirmek için, diğer insanları ve ülkeleri tanırken eğitim ve öğrenim gören ustalık (journeymen) geleneğini canlandırmayı amaçlayan bir kurum olan "Avrupa Turu Arkadaşları (Companions of the Tour of Europe)"nı kurduk. Bu kurum, işsizlik, uyuşturucu ya da yalnızca can sıkıntısına bir alternatif sunmaktadır. Birkaç zanaatçı ve uzman Doğu Avrupa'da genç insanlara yardım etme teklifinde bulundular. Ancak bu, Demir Perde'nin yıkılışı sonrasında batı otoritelerinin seyahat önünde engeller yaratması nedeniyle her zaman kolay değil. Bu nedenle geçen yıl "Avrupa Sosyal Forumu (Eropean Civic Forum)" kongresi süresince bir çalışma grubu, Avrupa Konseyi ve diğer kurumlarla işbirliği içinde amacı seyahat özgürlüğü (free movement) için mücadele etmek olan "Gençliğin Seyahat Özgürlüğü (Youth Mobility)"nü oluşturdu. 1975'de, genç ormancılarca (woodcutter) taşınan ve belediyelerin kendi alanlarında yapılan işleri resmi olarak onaylayabilecekleri "Ormancılar Pasaportu (Forester's Passport)"nu yarattık. Önsöz (preface) P.J. Lardinois ve daha sonra ise Brüksel'de bir komisyon üyesi tarafından yazıldı.

Turistler: Yalnızca Normal İnsanlar

Pek çok turist, Côte d'Azur'un kalabalık plajlarından kaçmaya ve dağlarda sakin yerler aramaya heveslidir. Bu nedenle, mümkün olan her yerde, konuk evleri kurduk: Chantemele'deki dokuma kooperatifimizde bir stüdyo, Carinthia'da bir konuk evi ve hatta Provence'da bir tatil köyü. Bu ayrıca, bizim projelerimizi destekleyen sayısız arkadaşımızı kabul etmemizi sağlıyor. Ek olarak, Provence-Transcarpathia Arkadaşlık Derneği (Provence-

Transcarpathia Friendship Association) tarafından organize edilen değişim çerçevesi içinde onlarca arkadaşımız tatillerini yerel ailelerle geçirmek için Ukrayna'da Transcarpathia'ya gittiler.

Germench, Franglais

Longo Maï'deki dil ve kültür karışımını tanımlamak için gerçekten en iyi ifade harmanlanma (melting-pot) olacaktır. Avrupa'nın dört bir yanından gelen insanların, görece olarak barış içinde, yirmi yıldır birlikte yaşayıp çalışması olgusu kendi başına şaşırtıcıdır. Buna ara sıra Kürtler, Kanaklar (Kanaks), Madagaskarlılar, Latin-Amerikalılar...ve son üç yıldır Doğu Almanlar, Ruslar, Ukraynalılar, Romanlar... da eklendi. Afrikalılar bize "burada, evde hissettiklerini" söylüyorlar. Bambara [dilini] konuşmasak da bir parça İspanyolca, İngilizce, Almanca, Rusça...ile birlikte Fransızca ve Almancanın garip bir karışımını konuşuyoruz.

Longo Maï'nin Koyunları

1973'te yüz dişi merinos koyunundan oluşan ilk sürümüzü satın aldığımızda, koyunların bize kırsal bölgeyi tanıtacağına dair çok az fikrimiz vardı. Koyunlar güçlü ve sürücüldür; fakir, kurak yamaçlarımızda besin bulurlar ve ihtiyaçlarını karşılamak için bizi her zaman daha uzak meralara sürmüşlerdir. Kuzulama periyotları dışında her zaman dışarıdadırlar: Provence'da kışın ve Alp'lerin yükseklerinde yazın, karların erimesinden sonra zengin çimenlerde...Koyunlar ve çobanları, bir meradan diğerine, yamaçlar boyunca uzanan eski, geleneksel "drailles"lerde:- yüzlerce yıllık, yarı unutulmuş koyun patikalarında yollarını dokur, yaylacılığa [hayvanları ilkyaz yaylaya çıkarıp sonbaharda yayladan indirme] başlarlar. Bu geziler

sayesinde, yönetim ya da hatta bazen ulus sınırlarına rağmen ovalar ve dağlık bölgelerin doğal tamamlayıcılığını öğrendik. Yol özgürlüğü ve ortak meralarla ilgili bu özgürlük taraftarı gelenekler pek çok sağlam arkadaşlık kurmamızı sağladı.

Mütevazı ihtiyaçlarına karşın koyunlar verimli hayvanlardır. Bir sürü, her yıl sayısını en az ikiye katlar. Bu yüzden bir süre sonra yün, et ve derilerini nasıl kullanacağımız sorunuyla karşı karşıya kaldık.

Binlerce yıldır koyun yetiştiren nesiller, her bir bölgenin doğal koşullarına uygun türlerin üretilmesi ve yerel topluluğun temel gereksinimlerinin karşılanması için bir seçim süreci içinde çalışmaktadırlar. Maalesef, birkaç on yıldır verimliliğe yönelik tarım, küçük ölçekli yerel işleme yapılarını –kesim evleri, iplikhaneler ve tabakhaneler-, ki bu yapılar bu tür bölgelerin ürünlerini kendi bölgelerinde kullanmalarını sağlarlar, yok etmeyi başarmıştır. Biz, akıntıya karşı yüzmeye karar verdik ve koyunlardan, tamamlanmış ürüne bütün üretim zincirinin kontrolünü yeniden kazandık. Yün sektörünü geliştirmek üzerine odaklandık. Longo Maï şimdi Fransa, İsviçre ve Avusturya'da altı kooperatife paylaştırılmış olan 1500 koyuna sahiptir. Eminiz ki daha çok sürü gelip onlara katılacaktır; çünkü Avrupa'da yeniden nüfus kazandırılmayı bekleyen pek çok terkedilmiş ya da yarı terkedilmiş bölgeler bulunmaktadır.

İplikhane ve Dokumacılık

Kendi sürülerimizin ve komşu çiftçilerin sürülerinin yünlerini Fransız Alp'lerinde, Briançon yakınlarındaki Chantemerle'nin iplikhanesinde işliyoruz. 1976 yılında, kökleri 17. yüzyıla dayanan bu fabrikayı devraldık. Bu, bir

köyde kalan tek üretim birimidir ve yılın birkaç ayında tamamen turizme ayrılır. Zanaatçı ve teknikerlerin yardımıyla yünlerin "koyunların sırtlarında" seçilmesinden, makaslamaya, yıkamaya, taramaya, eğirmeye, dokumaya, örmeye, giysi imaline ve son olarak ürünlerin müşterilere satımına kadar bütün işleme sürecini içeren bilgiyi bir araya toplayabildik. Ürünlerimizi iplikhanede, marketlerde, sergilerde ve yazışmalar yoluyla satıyoruz. Çiftçilerin yün ya da tiftik ve angora liflerini, kendilerinin satabileceği, örülü ürünlere ya da materyallere dönüştürme [hizmeti] sunuyoruz. Ödeme olarak bu ürünlerin belirli bir yüzdesini alıkoyuyoruz. Ayrıca, koyun yetiştiren çiftçiler ve diğer küçük dokuma fabrikalarıyla ATELİER'i (Çalışma, İşbirliği, Yenilik ve Araştırma için Dokuma Derneği –The Textile Association for Study, Liaison, Innovation and Research) kurduk.

Bizim dağlık alanlarımızdaki bir başka temel ekonomik aktivite ormancılıktır. Bu, ağaç dikiminden ormanların bakımı için ağaç kesimine, bıçkı evlerinden mobilya atölyelerinin kurulumuna bütün bir aktivite zincirini içermektedir. 1979 yılında orman yangınları, ormanların ihmal edilmesi ve artan işsizlik problemleri nedeniyle, hükümete sunduğumuz bir "Orman Programı (Forest Programme)" ürettik. Bu program çok ilgi çektiyse de pratiğe dökülmesi için çok az şey yapıldı.

"La Cabrery"- Luberon'da Bir Üzüm Bağı

Bu kooperatife henüz 1993 baharında başladık. Luberon, Limans ve Crau ortasındaki tepelik alanda yer alıyor. La Cabrery, dokuz hektarı üzüm bağı olan 25 hektara sahip. Her yıl yaklaşık 50.000 litre "Côtes du Luberon" şarabı üretebiliyoruz -bu, bütün kooperatiflerimizin gereksinimlerini karşıladığı gibi, Avrupa'daki arkadaşlarımıza birkaç şişe satmaya da yeterli. Büyük bir meyve bahçesiyle

bir hektar da yenilebilir üzüm dikmeyi planlıyoruz. Toprak zengin ve hasat boyunca bir çukur gölüne yetecek kadar fazla su var.

Crau'daki "Mas de Granies"

Crau ovası, Güney Fransa'da Alpilles ve Camargue arasında bulunuyor. Crau'nun nemli alanı, çapraz sulama kanallarıyla sarılmıştır. Çiftliğimizi, İsviçre'deki bir bağış kampanyası sayesinde dört yıl önce satın aldık. 15 hektar otlak, 4 hektar bostan ve zeytin bahçesinden oluşmaktadır. Ayrıca 250 koyundan oluşan bir sürüye sahibiz.

Temel aktivite, açık alanlarda ya da plastik tünellerde yapılan organik sebze tarımıdır. Bölgenin ekolojik sistemini tehdit eden ve yaygın biçimde kullanılan yüksek kimyasal metotlara alternatifler geliştiren diğer çiftçilerle işbirliği içindeyiz. Ürünün bir kısmı pazarlarda satılmakta ya da düzenli müşterilere haftalık olarak gönderilmektedir. Ayrıca kalabalık kongre ve toplantı zamanlarında kendi ihtiyaçlarımızı gidermektedir. Avrupa Komisyonu (EC) kriterlerine uygun olarak küçük bir konserve yapımı birimi son zamanlarda kurulmuştur.

İyi sulama tesisleri sayesinde yazın kuru otlarımızı üç kez kesebiliyoruz. Sonbahar otlarını ise Alplerden dönüşleri sonrasında [yemeleri için] koyunlara bırakıyoruz.

[Crau'da] Ziyaretçi grupları olduğu kadar çırakları da barındırdığımız büyük ek binalar vardır.

Espezonnes ve Treynas

Çiftlikler deniz seviyesinin 1100 metre üzerinde, sert iklimiyle Ardêche'nin yüksek platosunda yer almaktadır. Bugün hemen hemen bütünüyle terkedilmiş olan Masif Central'in yoğun ağaçlarla kaplı yamaçları doğal kaynaklar bakımından zengindir ve binlerce yeni yerleşimciye geçim

kaynağı olabilirler. Espezonnes ve Treynas'ın iki çiftliğinde geleneksel, yerel ve dayanıklı türlerden olan –Bizet ve Blanch de Lozêre- 400 koyundan yün ve et üretilmektedir. Ayrıca yaklaşık 20 sığır var. Nemli hava kaz, ördek ve domuzlar için oldukça uygundur. Uzun ve sert kışlar boyunca yünlerin bir kısmından yorgan yapılmaktadır.

Comedia Mundi – Bizim "Müzisyenlerimiz (Entertainer)"

Müzik grubumuzun on iki üyesi akla gelebilecek her enstrümanı çalmaktadır ve dünyanın dört bir yanından, popüler ve anti-faşist şarkılar kadar Orta ve Doğu Avrupa'nın çingene müziklerinde de uzmanlaşmışlardır.

Ayrıca birkaç kaset ve CD'de çıkardılar. Her şeyin ötesinde, her seferinde tan vaktine kadar süren festival ve danslarla bizi baştan çıkardıkları için her zaman bir özür aramaktadırlar. Müzik, enternasyonal bir dildir ve dayanıklı arkadaşlık bağlarının güçlendirilmesine çok büyük katkıda bulunabilir.[!]

Radyo Zinzine- Radyoda Bir İsyan

Radyo Zinzine, yerel radyoların "özgür" olmayı talep ettikleri bir zamanda doğdu. Mayıs 1981'de Cumhurbaşkanı Mitterrand'ın seçimi popüler anlatımın yeni bir çağını ortaya çıkardı. 3 Haziran'da Radyo Zinzine yayınlarına başlamıştı bile. Radyo Zinzine, ismini Provence'daki kooperatifimizin üstündeki tepenin isminden aldı. Bir yıl sonra günde 24 saat süren yayınlarımıza başladık. Bölgesel, ulusal ve uluslar arası haberler; sıklıkla acımasız ve ironik yorumlarla basın incelemeleri; dünyanın dört bir yanından müzik; edebiyat ve tarih programları; akla gelebilecek her konuda yuvarlak masa tartışmaları; bitmez tartışmalar:- canlı bir radyo için ihtiyaç duyulan her konuda yayınlar. [!]

Bugünün sorunlarına yönelik çözümlerin "yukarıdan" dağıtılamayacağının farkında olan özgür bir radyo, bölgesel seviyede tartışmalar düzenleyebilir; yerel gerçekler, beceriler ve kaynaklara dayalı somut çözümler geliştirebilir. En popüler programlarımızdan biri kırsal yaşamın bütün yönlerini kapsamaktadır –bu program pek çok kasaba sakini tarafından da izlenilmekte, böylece kasaba ülke arasında bir köprü kurmaya yardım etmektedir.

Yüzlerce dinleyici aktif olarak programlarımıza katılmakta ya da haberler boyunca arayarak yorumlarını iletmektedirler. Dünyaya yayılmış bulunan arkadaşlarımız bize enformasyon göndermekte ve sıklıkla ülkelerindeki olaylarla ilgili olarak bizi bilgilendirmek için doğrudan telefon etmektedirler.

Ayrıca elli kadar farklı yerel radyoda yayınlanan birkaç sürekli program yapıyoruz: Afrika, Latin Amerika, bilim ve Avrupa kurumları hakkında; bir edebiyat magazin ve "Le Monde Diplomatique" ile aylık dosyalar. Radyo Zinzine, 1986 yılında, Avrupa Kamu Radyonları Federasyonu'nun (European Federation of Community Radios-FERL) kurucu üyelerinden biri oldu. Federasyon, ülke ve ticari sektör yanında üçüncü bir sektör olarak kamuyu desteklemeyi amaçlamaktadır ve Avrupa kurumları ile, özellikle Avrupa Komisyonu ile yakın işbirliği geliştirmiştir. FERL, son zamanlarda Afrika ve Doğu Avrupa'da radyolar kurulmasına yardım etmektedir.

"Le Montois": Jura'daki İsviçre Çiftliğimiz

1974'te, Longo Maï'nin yaratılmasından hemen sonra, Fransa İçişleri Bakanı, bir grup "istenmeyen yabancı"yı, kooperatifin sekiz ortak kurucusunu, sınır dışı etmeye karar verdi. Sonuçta, İsviçre'de 1200 metredeki bir platoda yeni bir

çiftliğe, "Joli Mas"a, başlamaya karar verdik. Nihayet, 13 yıl sonra, kira sözleşmemizi bitirmeye karar vermiş olan mal sahibine karşı savaşımızı kaybettik. Yıllar boyunca, yalnızca yazlık sığır istasyonu olan bu yeri on yetişkinden oluşan bir grup için yıl boyunca bir geçim kaynağına (ormancılık, bıçkıevi, sığırlar, koyunlar, el işleri) dönüştürmek için çok fazla zaman, enerji ve para yatırmıştık. Sonuçta, 1987 yılında ayrılmaya zorlandık. Ancak aynı Jura bölgesinde, Delêmont yakınlarında küçük, harap bir çiftlik olan "Le Montois"i bulmayı başardık. Le Montois, 11 hektarlık tepelik bir toprağa sahip. Çok kötü bir durumda olan evi bütünüyle yeniden inşa ettik. Buradaki aktivitelerimiz bir sebze bahçesi, sığırlar, koyunlar, kazlar ve arıları içeriyor. Burası ayrıca İsviçre'de Longo Maï'nin farklı ürünlerini sattığımız merkez haline geldi. Buranın Joli Mas'a göre bir avantajı Basle'ye bir saatlik sürüş mesafesinde olması ve kışın yolun karla kapanmayışıdır. Bu yüzden ofisdeki [Basle'de] işlerimizin pek çoğunu çiftliğe dağıttık. Diğer yandan "Le Montois" kısa sürede pek çok İsviçreli arkadaşımızı kabul ettiğimiz bir yer haline geldi. Ek olarak burası kuzeyden güneye, Provence'a doğru yolculuk yapmak isteyenlere mola yeri olarak kullanılabiliyor. Dağ zirvesi Joli Mas'ı özlüyorsak da, Le Montois'in ulaşılabilirliği hakkında söylenebilecek daha çok şey var.

Balkanlar Geçidindeki Carinthia

Uzun zamandır Eisenkappel'deki kooperatifimiz Doğuya açılan bir kapı olarak düşünülür. Ancak 1989'da Demir Perde'nin yıkılışından sonra her şey değişti ve aktivitelerimiz Transcarpathia ve Doğu Avrupa'daki diğer bölgelere yayıldı. İsviçre'den Avusturya'yı bir koyun sürüsüyle aşarak 15 yıl önce Carinthia'ya ulaştığımızda Sloven azınlığın, Almanca konuşan çoğunluk tarafından

yıllardır ayrımcılığa uğradığı hassas bir bölgeye gelmiş olduğumuzu biliyorduk. Bir süre sonra iki dilli Alman/Sloven okullarını savunma mücadelesine girmiştik. Kısır ve uzlaşmaz milliyetçilik döngüsünün farklı gelişim modelleriyle değil kültürler arası projeler yoluyla kırılabileceğini öğrenmiştik. Bizim çocuklarımızın gittiği küçük, iki dilli yerel okul bunun mükemmel bir örneğidir. Avrupa Konseyi ve Klagenfurt Üniversitesi ile birlikte, gerilimli alanlarda kültürler arası pilot projeler uygulamayı amaçlayan "güven inşa eden eylemler (confidence-building measures)" programının kuruluşuna katıldık.

Çiftlik, Doğu/Batı rotası üzerindeki genç insanlar ve turistlerden oluşan sayısız gruba olduğu kadar, on kooperatif üyesi ve onların yirmi çocuğuna sebze, et ve mandıra ürünleri sağlıyor. Sürü yaylacılığı her sonbaharda, kendi yaz otlaklarından Viyana yakınlarındaki kış otlaklarına, ürünlerimizi pek çok yerel markette satmamıza olanak veriyor. Bu ayrıca, bizim hakkımızda bilgi almak isteyenler için hareketli bir iletişim noktası sağlıyor.

Doğu Avrupa'daki Longo Maï

Her şey, 80'lerin başından beri tanıdığımız Paris'teki Sovyet gazeteci arkadaşlar sayesinde başladı. Onlardan biri, Sasha Sabov, ülkelerinin Batı'ya açılmasının avantajını kullanarak bizlerden bir grubu Kasım 1989'da Batı Ukrayna'daki memleketi Trasncarpathia'ya ziyarete götürdü. Sasha Sabov uzun zamandır Longo Maï'nin fikirlerini, merkezi devlet "sosyalizmi" ve serbest piyasa kapitalizmine alternatif olarak Doğu'ya ihraç etmeyi hayal etmişti. Sonuç, bütün bir aktiviteler ve projeler dizisi oldu. 1990'dan beri her yıl Oujgorod(bölgenin başkenti) Üniversitesi'nden 20 kişilik bir öğrenci grubu, Fransızcalarını geliştirmek ve kooperatiflerimiz hakkında bilgi almak için iki aylığına

Provence'a gelirler. Onların pek çoğu ülkelerinde birlikte çalışmaya karar verdiler ve "Juventus Europa" derneğini kurdular. Longo Maï'nin inşa takımının yardımıyla, bir kooperatife doğru ilk adımlar olan, Nijne Selitche köyünde bir toplantı ve tarım merkezi olan bir "Ortak Ev (Common House)" kurdular. Grup, Batı'yı ziyaret etmek ve eğitim almak isteyen ve hiçbir yabancı dil bilmeyen pek çok genç Ukrayna'lı için Oujgorod'da küçük bir dil okulu olan "LIK"i de kurdular.

Transcarpathia Avrupa'nın tam kalbinde yer alır. Dört ülkeyle sınırı vardır ve onlarca etnik ve dilsel topluluğa ev sahipliği yapar. Aktivitelerimizi ve değişimlerimizi yapılandırmak için pek çok arkadaşımızla birlikte, her iki yönde de sayısız temsilci organize eden Provence-Trascarpathia Arkadaşlık Derneğini (Provence-Trasncarpathia Friendship Association) yarattık. Benzer dernekler İsviçre ve Avusturya arasında da kuruldu. Pek çok aile ve grup, partner bölgelerdeki arkadaşlarının ülkelerinde keşiflerdeki bulunmak için Alp'leri bir yanından öte yanına geçtiler.

Gerçekte potansiyel çok büyük ve bizim olanaklarımızı aşıyor. Örneğin, Rusya ve eski Yugoslavya'nın farklı alanlarında Longo Maï benzeri kooperatifler kurulmasına yardım etmemiz için bize toprak önerildi. Bir gün, zamanı geldiğinde, bu teklifleri değerlendireceğiz ve kırsal kooperatiflerde uluslar arası ve multi-etnik uzlaşım merkezlerinin yaratılmasına katkıda bulunabileceğiz.

1973'den Bugüne Dayanışma Eylemleri

Kırsal kooperatiflerin kurulması, dünya olaylarının gidişatını yakından izlememizi asla engellemedi. Temiz hava, eleştiri yetimizi keskinleştirmiş bile olabilir. Dayanışma

eylemleri, Longo Maï'nin ilk yirmi yıllık tarihi boyunca değişmez bir etmen olarak kaldı.

"Centrale"- Basle'deki Ofisimiz

Kooperatifçilerden dehşetli bürokratlar rolüne rotasyonun temsilcisi yaklaşık 10 "kurban", sürekli büyüyen kağıt dağı içinde, boş yere, yollarını bulmaya çalışıyorlar. Bütün Longo Maï kooperatiflerinin enformasyon, yönetim ve finansal merkezi olduklarını hayal ediyor görünüyorlar.

Gerçekte "Centrale" dış işlerimizi idare eden bir çeşit "elçilik": çeşitli kampanyalarımızın koordinasyonu, gazetelerimizin yayımlanması, finansal destek talepleri (bazen sonuçları görmek zorunda bile kalıyoruz [!])

Şili'den Mülteciler

1973'de, Provence'ın kurulmasından yalnızca birkaç ay sonra, Pinochet'nin darbesiyle Allende hükümetini yıktığında, İsviçre'de belediye ve (bir kilise veya papazın sorumlu olduğu) bölgelerden beş mültecinin kabul edilmesi, barınak ve iş sağlanmasını talep eden "Özgür Yerler (Free Places)" kampanyasını başlattık. Sığınak verilebilecek olanların merkezi hükümet tarafından belirlenmesi gerektiğini kabul etmeye hazır olmayan yerel meclis ve vatandaşlardan büyük çapta yanıt aldık. Bern'in [İsviçre'nin başkenti] isteğine karşın 2000 Pinochet aleyhtarı sonunda İsviçre'ye kabul edildi.

Kostarika'da Finca Sonador

Bu kooperatifi 1978 yılında, mültecilerin tarım kooperatiflerinde ihtiyaçlarını karşılamaları ve böylece kamplara düşüp hiçbir şey yapmaksızın dış yardımlara bağımlı kalmalarının önlenmesi için yarattık. Finca'ya gelen ilk mülteciler, Nikaragua'da Somozo diktatörlüğünden kaçanlardı. Temmuz 1979'da Somozo diktatörlüğünün

yıkılışının ardından bu mülteciler evlerine geri döndüler. Bugün Finca'da, dörtte üçünü ölüm mangaları ve ordunun zulmü nedeniyle ülkelerinden kaçmak zorunda bırakılan Salvadorluların oluşturduğu 250 kişi yaşamaktadır. Bu mültecilerin büyük çoğunluğu Kostarika'ya 1980 ile 1989 tarihleri arasında geldiler.

Mülteciler kendilerini besleyebilecek, ürünlerinin bir kısmını yerel marketlerde satabilecek ve kahve ithal etmeye yetecek kadar ürün yetiştiriyorlar. Altyapı (elektrik sistemi, yollar vb. bağlar) yıllar içinde gittikçe gelişmektedir. Finca kendi okuluna sahiptir.

Kostarica'da çevresel yıkım felaket boyutlarına ulaşmıştır. Bu, her şeyden önce çok uluslu şirketlerce uygulanan yalnızca ananas tarımı ve dikkate değer seviyede çevresel bozulmaya neden olan yağmur ormanlarının kesimine bağlıdır. Bu durum, korunacak olan yaklaşık dört yüz hektarlık yağmur ormanı alanını ayırmamıza neden oldu. Bu alan, otoriteler ve üniversite çevreleriyle işbirliği içinde, bilimsel araştırmalar için de kullanılacak.

Mülteci ve Göçmenlerin Korunması

Ekim 1982'de Longo Maï'nin inisiyatifiyle yaklaşık 60 küçük grup Basle'de buluşarak CEDRI'yi (Mülteci ve Göçmelerin Korunması için Avrupa Komitesi -European Comittee for the Defence of Refugees and Immigrant) kurdu. Komitenin amacı, artık yalnızca extremist grupların çalışması olmayıp, aynı zamanda Devlet kurumlarınca da artan bir biçimde teşvik edilen büyüyen yabancı düşmanlığı ve ırkçılık kurbanlarıyla dayanışma kampanyalarını koordine etmektir.

CEDRI, 1980 darbesi sonrasında Türkiye'deki ordu diktatörlüğünden kaçan Türk ve Kürt mültecilerin kötü

durumu üzerine odaklandı. CEDRI'nin çalışmaları son zamanlarda neredeyse tamamen Avrupa Sosyal Forumu'na entegre edilmiştir.

Avrupa Sivil Forumu (European Civic Forum)

1989'dan beri, Doğu Avrupa'daki genellikle barışçı olan devrimler dayanışma ağımızı genişletmeye ve koordinasyon metotlarımızı yeniden düşünmeye zorladı bizi. Bugün, bir araya getirilmesi gereken bütün bir Avrupa'dır. Devlet başkanlarına ve hükümetlere güvenmek saflık olacaktır; çünkü bunlar yüzyıllardır bir halkı diğerine düşman eden ulusal egoizmin doğrudan mirasçılarıdır. Soğuk savaş on yılları derin bir güvensizlik duygusu yarattı. Sayısız eski yalanlar Avrupa insanlarını ayrılmaya zorladı ve bugün bile günlük beyin yıkama işlemi Doğu ve Batı arasında kurulacak gerçek bir yakınlaşmanın önlenmesine yardım ediyor.

Avrupa Sivil Forumu (ECF) Aralık 1989'da yaratıldı. Forumun temel amacı, sahte sosyalizm ve gerçek kapitalizmin ikili anlamsızlığına boyun eğmeyi her zaman reddetmiş olan eski politik blokların her bir "yüz karasını" bir araya getirmektir.

Forum, bunun dikkate değer bir ihtiyacı giderdiğinin kanıtı olan binlerce Doğu ve Batı Avrupalı tarafından desteklenmiştir. Biz yerel, bölgesel ve ulusal seviyelerde sağlam ama aynı zamanda esnek yapılar kurmaya çalışıyoruz.

Bugün Almanya, İsviçre, Avusturya, Belçika, Fransa, bütün eski Yugosylavya cumhuriyetleri, Rusya, Ukrayna'da ECF grupları bulunmaktadır. Avrupa'daki diğer ülkelerde ve "Üçüncü Dünya"da ECF ile sürekli iletişim halinde bulunan kimseler (correspondent) vardır.

Yaratıldığı günde bu yana ECF, Orta ve Doğu Avrupa'da bir dizi somut aktiviteler gerçekleştirmiştir. Bunlar arasında, eski Doğu Almanya(GDR)'daki LPG tarım kooperatifleriyle dayanışma kampanyaları, Berlin'in Humboldt Üniversitesi'nde akademik özgürlük savunması, Yugoslavya'da bağımsız medya ve anti-ulusal hareket savunması yer almaktadır. ECF ayrıca Rusya, Transcarpathia (Ukrayna) ve eski Doğu Almanya'da kırsal gelişim alanında bir dizi projeye katılmıştır. ECF, Ocak 1993'de Seelow'da (Brandenburg, eski Doğu Almanya) "Doğu Avrupa'da toprak ve kırsal gelişimin özelleştirilmesi (Denationalisation of land and rural development in Eastern Europe)" konusunda geniş bir sempozyum organize etmiştir. ECF, Mayıs 1993'te Cenevre'deki Antenna International'den arkadaşlarımızla birlikte Moskova yakınlarında kırsal gelişim ve uyarlanmış teknolojilerin kullanımı konusunda bir konferans organize etmiştir.

ECF ayrıca, Transcarpathia'daki çiftliklerde dağıtılmak üzere tarım araç-gereçleri, birkaç ton tohum patates (seed potatoes) ve sebze tohumlarından oluşan binlerce aile paketi göndermiştir.

ECF- Eski Yugoslavya'daki Aktiviteler

Longo Maï, bugünkü kriz ve ülkenin dağılmasından çok önce Yugoslavya'da arkadaşlara sahipti. Mütevazı araçlarımızın izin verdiği oranda bütün cumhuriyetlerde sosyal eylemler, anti-savaş hareketleri ve bağımsız medyayla ilgilenen yurttaşlara destek olmak için her şeyi yapmamız yalnızca normaldi. Birkaç ECF delegesi ağ bağlantılarımızı geliştirmek için bölgedeydi.

Bizim temel katkımız, eski Yugoslavya'daki anti-milliyetçi güçlerin buluşması ve birlikte projeler geliştirmesini olası kılmaktır.

"Ortak Amaçlar"

Eski Yugoslavya ile Belediyeler Arası Dayanışma

Avrupa Sosyal Forumu'nun İsviçre'deki ilk toplantısı 7 Kasım Kasım 1992'de, belediye başkanı Jacques Stadelmann'ın inisiyatifiyle Delêmont'ta gerçekleşti. Belçikalı "Causes Communes" kampanyası temsilcileri kendi aktivitelerini sundular: Bütün eski Yugoslavya cumhuriyetlerindeki mültecilere yardım etmek, Belçika'da mültecilerin kabul edilmesi, eski Yugoslavya'daki anti-milliyetçi muhalefetin desteklenmesi. İsviçre belediyelerinin temsilcileri derhal benzer bir kampanya başlatmaya karar verdiler. O günden bu yana 100'ün üzerinde İsviçre kent ve köyü "Causes Communes-Suisse"ye katıldılar ve birkaç temsilcisi ve yardım konvoyları eski Yugoslavya'nın farklı bölgelerine gittiler. Bu yolla, multi-etnik toplulukların sürdürülmesi için çalışan ve savaş bölgelerinden kaçanlara sığınak vermiş olan belediyelerle kalıcı ilişkiler kurulabilir. Ayrıca, bağımsız barış ve medya gruplarına da destek verilebilir. ECF koordinasyon ve sekreterlik çalışmasına yardım ederek ve sıklıkla temsilcilere eşlik ederek "Causes Communes" ile güçlü bağlarını sürdürecektir.

AIM- Milliyetçi Propagandaya Karşı Olmak

ECF, eski Yugoslavya'dan bağımsız bir gazeteciler ağının, AIM'in, yaratılmasını destekledi. Bu ağın amacı, cumhuriyetler arasında enformasyon değişimi ve dışarıdaki medyaya objektif haber sağlamaktır. Ayrıca AIM, Serbo-Croat'ta, eski Yugoslav toplulukların ya da çok sayıda mültecinin yaşadığı Avrupa'nın pek çok bölgesinde yerel radyo istasyonlarınca yayımlanan düzenli bir radyo programı olan "Bura"yı üretmektedir.

Archipelago

İlk olarak ECF, farklı aktiviteleri hakkında bilgi veren düzenli bir bülteni İngilizce, Fransızca ve Almanca olarak yayımladı. Ekim 1993'de, Avrupa boyunca bireyci piyasa ekonomisi konsumerizmi(consumerism) karşıtı adalar ve pratik alternatifler geliştirmek için çalışanlar arasındaki bağları güçlendirmeyi amaçlayan yeni bir yayın olan "Archipel"in ilk sayısı Ekim 1993'te Fransızca ve Almaca olarak yayımlandı.

Olası en kısa zamanda "Archipelago"yu İngilizce olarak da yayınlamak istiyoruz- ancak İngilizce çeviri takımımız çok küçük; bu yüzden yardımlarınız her zaman içtenlikle karşılanacaktır!

Long Mai İletişim Adresi:
B.P.42, 04300 Forcalquier, France

Çeviri: Birkan Beggi

"GENETİK EMPERYALİZM" VE "BİYO-SERFLİK"

Rafael V. Mariano*

Genetik Mühendisliğinin Çiftçiler ve Tarım Üzerindeki Etkileri

Genetik mühendisliği konulu tartışmalar sırasında alışılmadık ama son derece yüreklendirici bir olgu dikkatimizi çekti. Söyleceklerini genellikle eveleyip gevelemekle tanınan bilim adamı ve aktivistlerin, sözcük dağarcıklarını "genetik

* 30 Mart-1 Nisan 2000 tarihlerinde Penang Malezya'da Düzenlenmiş Olan "Genetik Mühendisliği Konusunda Sağlık ve Çevreyi Koruyan Vatandaşlar Bölgesel Çalıştayı"nda Filipinler Köylü Hareketi (KMP) başkanı Rafael V. Mariano tarafından yapılan açılış konuşması

emperyalizm" ve "biyo-serflik" gibi ifadeler ekleyerek zenginleştirmiş olduklarını gördük.

Aslında çok daha radikal bir dil kullanmak için bile yeterli nedenin buluduğunu düşündüğümüzden dolayı bu gelişmeyi memnunlukla karşılıyor ve bu terminolojinin oldukça uygun olduğuna inanıyoruz. Dahası, mevcut durum emperyalizm ve serfliğin ne anlama geldiği konusunda ilk elden deneyim sahibi olan çiftçileri de besbelli ilgilendiriyor.

Dünya nüfusunun büyük kısmı yaşamını sürdürebilmek için halen küçük ölçekli çiftçiliğe bel bağlamış durumda. Nüfusun sözü edilen bölümüyle kastedilen, yüzyıllardır emperyalizm ve feodalizm tarafından harap edilip yağmalanmış olduğu için bugün iki yakalarını zar zor bir araya getirebilen Üçüncü Dünya'nın çiftçi aileleri. Ne yazık ki, biyoteknolojinin yol açması beklenen emperyalist ve feodal sömürünün gitgide yoğunluk kazanmasından en fazla yine aynı kişiler zarar görecek.

Bu nedenle, genetik mühendisliğini Üçüncü Dünya çiftçilerinin bakış açısından dikkatle büyüteç altına yatırmak son derece haklı bir karar olacak. Biyoteknolojinin ilaç alanında olduğu kadar tarımda da başka uygulamaları olduğu halde, çiftçileri en çok tohum işinde yakın zamanda yaşanan gelişmeler tehdit ediyor. Bu yüzden, ilk olarak kurumsal dünyanın ve özellikle tohum sektörünün bu işten ne kazanıp ne kaybedebileceğini ele almalıyız.

1 Biyoteknoloji Ticareti: Devlerin Masalı

Genetik mühendisliği ürünü olan tarım ürünlerine ilişkin ticari faaliyetler, canlılar ya da yaşamdan çok ölümü getiren sözde "canlılar bilimiyle" iç içe geçmiş durumda. Onlarca yıl süren şirket birleşme ve el değiştirmelerinin ardından, en büyük beş "Gen Devi" (Astra-Zeneca, DuPont,

Monsanto, Novartis ve Aventis) stratejik tekellerini kurdular ve tohum, tarım kimyasalları, ecza ürünleri ve ilgili diğer pazarlarda kendilerine egemen bir konum sağladılar. Bu şirketler dünya çapındaki böcek ilacı pazarının yaklaşık üçte ikisine, ticari tohum pazarının neredeyse dörtte birine ve transgenik tohum pazarının hemen hemen yüzde yüzüne sahipler.[1]

Genetik olarak ürettiği tohumlar 1998 yılında ABD'de transgenik ekin alanlarının toplam yüzde 88'ini[2] oluşturan Monsanto, bu oligopolun en göze çarpan örneklerinden biri. Söz konusu şirket, etki sahibi ticari bir imparatorluk inşa etmek amacıyla 1990'ların ikinci yarısında biyoteknoloji ticaretinin yükselişine önemli ölçüde bel bağladı. Monsanto 1998 yılında dünyanın en büyük on tohum firmasından ikisi olan DeKalb Plant Genetics ve Cargill'in uluslararası tohum alanındaki faaliyetini ele geçirerek bünyesine kattı. Monsanto aynı yıl dünyanın en büyük pamuk tohumu şirketi ve aynı zamanda "Terminatör" teknolojisi patenti ve Plant Breeding International of Cambrideg UK'in sahibi olan Delta & Pine Land'i de aldı. Monsanto böylelikle sekiz haftalık bir süre içinde kendini birdenbire dünyanın en büyük ikinci tohum şirketi haline getirmeyi başardı.[3]

1998 yılının Haziran ayında Monsanto'nun American Home Product şirketiyle gerçekleştirdiği 33 milyar dolarlık birleşme sonucunda, şirketin sözde "canlılar bilimi" endüstrisindeki tekelini de sağlamlaşmış oldu. Monsanto/AHP dünyanın en büyük tarım kimyasalları şirketi, en büyük ikinci tohum şirketi, en büyük dördüncü ezcacılık ürünleri şirketi ve en büyük beş veterinerlik şirketinden biri haline gelmiş oldu. Monsanto artık ABD pamuk tohumu pazarının yaklaşık yüzde 90'ını, soya fasulyesi pazarının

üçte birini ve mısır tohumu pazarının yüzde 15'ini elinde tutuyordu.[4]

Diğer şirketlerle yaptığı işbirliği anlaşmaları sayesinde Monsanto bugün de kontrolünü kendi ticari imparatorluğunun sınırlarının çok ötesine taşımaya çalışıyor. Örneğin, merkezi Kaliforniya'da bulunan ve dünya genelindeki meyve ve sebze tohumu piyasasının yaklaşık yüzde 19'unu ve ABD sebze piyasasının yüzde 40'ını elinde tutan Seminis Vegetable Seeds şirketini, Roundup Ready marul ve domateslerini geliştirmeye ikna etti.[5]

Transgenik ürünlerin şiddetle yayılması hemen hemen Kuzey Amerika ile sınırlı durumda. Küresel transgenik tarım alanlarının yüzde 99'u Arjantin'le birlikte ABD ve Kanada'da bulunuyor. Bu üç ülkedeki soya fasulyesi, mısır ve kanola gibi başlıca emtiaları içeren tarım alanlarının yarısından fazlasında transgenik tarım yapılıyor. Genetik olarak üretilmiş ürünlerin ekildiği toplam alan geçtiğimiz son dört mevsimde yirmiden fazlaya katlandı; diğer bir deyişle, 1996'da 2 milyon hektar genişliğinde olan alan 1999 yılında yaklaşık 40 milyon hektara çıktı.[6]

Genetik mühendisliğindeki yeni gelişmeler işin daha da tekelleşmesine yol açacak. Biyomühendislik ürünü olan ikinci bir tohum dalgası, VA Vitaminiyle güçlendirilmiş pirinç gibi daha "randıman" içeren özelliklere odaklanacak. Sözde "işlevsel gıdalar" ve "nutrasötiklerin" geliştirilmesiyle birlikte, besin maddeleriyle farmasötik müstahzarları birbirinden ayıran çizgiler gitgide daha belirsiz hale geliyor. Bu gelişmelerin biyoteknoloji şirketlerini, besin zincirinin tamamının yanı sıra eczacılık ürünleri pazarını da kapsayan birkaç dev şirketin kontrolüne sokan multimilyar dolarlık birçok birleşmeyi daha beraberinde getirmesi bekleniyor.

Devasa bir pazar potansiyeli mevcut. Uluslararası Tohum Federasyonu genetik olarak üretilmiş tohuma yönelik dünya pazarının 2000 yılında 2 milyar dolara ulaşacağını tahmin etti; 2010 yılı gelip çattığındaysa pazarın 20 milyar dolarlık bir boyuta ulaşmasını bekliyor.[7]

Böcek ilaçları ve eczacılık işinin yüzde 20 ile 30 arasındaki bol keseden kâr marjlarına oranla, tohum şirketleri geleneksel olarak yüzde 15'in altında olan, nispeten düşük bir kâr marjıyla çalışıyorlardı.[8] Bununla birlikte, tekelleşmenin gitgide artması ve genetik olarak üretilmiş tohumların geliştirilmesi nedeniyle tohum işi de en sonunda büyük paralar kazandırır hale geldi. Başı çeken on firmanın satışları sadece iki yıl içinde yüzde 25'lik bir artış gösterdi.[9] ABD'de 1987 ile 1997 arasında, çiftçilerin tohum, suni gübre ve tarım kimyasalı maliyeti yüzde 86 oranında yukarı fırladı.[10]

2 "Biyo-Serflik" ya da Feodalizmin Diğer Adı

Üçüncü Dünya'nın büyük kısmında olduğu gibi, Filipinler'deki çiftçiler de halen sefil bir feodalizm ve yarı feodal bir sömürüye maruz durumdalar. Topraklar bir avuç toprak sahibi aileye ait ve çiftçilerin çoğunun ya kendine ait toprağı yok ya da ailelerini geçindirmeye yetecek miktarda toprağa sahip değiller. Küçük çiftçiler toprak sahibi seçkinlere bağımlı olmanın dışında bir de, yarı feodal kırsal ekonomi içindeki tekelci konumlarından çıkar sağlayan tefeci ve bezirgan gibi birtakım şüpheli entrikacıların insafına kalmış haldeler.

Küçük köylülere feodalizmin en önemli iki özelliğini sorduğunuzda hiç kuşkusuz toprak sahibi olamamak ve tekellere bağımlı olmayı sayarlar. Köylüler onlarca yıldan bu yana kendi salahiyet ve özgürlükleri üzerindeki bu tür kısıtlamalara karşı cesurca mücadele ettiler. Bununla

birlikte, topraksızlık ve toprak ağaları, tefeciler, işadamları ve çokuluslu büyük şirketlerin, tekeli kontrolleri altında tutmaları şeklindeki sorunlar "Yeşil Devrim"den bu yana daha da kötüleşti. Günümüz "Gen Devrimi" de aynı şeye yol açıyor.

Biyoteknoloji alanındaki birçok gelişme çiftçileri tohum ve diğer çiftçilik ürünlerine bağımlı kılmayı açıkça hedefliyor. İleri teknoloji ürünü tescilli tohumların ilk kuşağı, yabani otları ortadan kaldırmaya yönelik herbisitlere karşı toleranslı ve böceklere karşı direnç odaklıydı. Bu da çiftçileri bir "Yeşil Devrim" teknolojisinden bile daha zorlayıcı bir "anlaşma paketine" mahkum etti. Bu durumda çiftçilerin, tescilli böcek ilaçlarını yine tohumları satın aldıkları üreticiden almaktan başka şansları yok.

"Terminatör" teknolojisi yaratılan bağımlılığı bir adım daha ileri taşıyor. "Terminatör" tohumlar çimlenme yeteneklerini kaybedecek şekilde üretilir ve buna bağlı olarak çiftçilerin, tohumları daha sonra yeniden ekmek üzere saklamaları engellenmiş olur ve her ekim döneminde yeni baştan tohum almak zorunda kalırlar. "Gen Devleri" ürettikleri "Traitor" ve "Junkie" tohumları sayesinde çiftçileri bu iğrenç ürünlerine mecbur bırakmayı amaçlıyorlar. Bu tohumlar şirketlerin tescilli kimyasal pisliklerinin sürekli uygulamalarına fiziksel olarak bağımlıdır.

ABD'nin baskısına maruz kalan yeni bilimsel gelişmeler çiftçilerin özgürlüğüne başka cephelerde de saldırılar yöneltilmesiyle tamamlanmış oldu. Örneğin, 1991 tarihli Yeni Bitki Türlerinin Korunmasına Yönelik Uluslararası Birlik Yasası (UPOV) kurumsal bitki yetiştiricilerinin haklarını çiftçi hakları aleyhine önemli ölçüde güçlendiriyor.

Genetiği değiştirilmiş tohumlar, çiftlikte elde edilip saklanan tohumlara bağlı olan ve dünyanın yiyeceğinin yaklaşık yüzde 20'nin üreten 1.4 milyar insanın geçim

yolunu ciddi ölçüde tehdit ediyor. Çiftçilerin bağımlılığını adeta uç noktaya kadar zorlanıyor. "Yeşil Devrim" felaketinin ardından çiftçilere bırakılan bir miktar özgürlük de "Gen Devleri" tarafından ellerinden alınacak. Devlerin tekelci konumu herhangi bir kaçış yolunun kalmamasını garanti edecek. Yetiştirdikleri ürünler pahalı kimyasal maddelerin çengeline takılan çiftçiler, kendi özgürlükleri ve ailelerinin hayatta kalması pahasına kredi müptelası haline getirilecekler.

Dahası, genetik olarak üretilen gıda maddeleri üzerinde devam eden araştırmalar çiftçilerin değil şirketlerin ihtiyaçlarına yönelik. Transgenik ürünler esasen sınai monokültürler sistemi içinde kullanılmak üzere tasarlanmıştır ve bundan dolayı çevrenin daha da bozulmasına ve süper zararlıların ortaya çıkmasına katkıda bulunurlar. Şirketler işin kaymağını yerken, küçük çiftçiler bu tür yan etkilere maruz kalacaklar.

Zaten AB ve ABD kaynaklı yüksek sübvansiyonlu ithal gıda maddeleriyle rekabetin baskısı altında ezilen Üçüncü Dünya'nın yoksul köylüleri, şirketlerin tarımsal faaliyetlerine yer açmak için topraklarından da sürülecekler. Topraksızlık ve yoksulluk kaçınılmaz olarak artacak.

3 "Genetik Emperyalizm" "Jenerik Emperyalizm" den Başka Bir Şey Değil

ABD'nin transgenik tohum işindeki üstünlüğü korkutucu. ABD dış politikasının bakış açısına göre, genetiği değiştirilmiş tohumlar, ABD'nin küresel ekonomik ve siyasi etki alanını ciddi oranda genişletmesini sağlayacağından, geleneksel tohumlarla karşılaştırıldığında çok önemli bir avantaj sağlıyor. Clinton yönetimi ABD sağlık ve güvenlik mevzuatını göz ardı ederek, tarımda genetik mühendisliği şiddetle desteklemişti.[11]

Gıda maddeleri uzun süredir ABD'nın dış politikasının elindeki siyasi bir araç durumunda. Bundan yirmi beş yıl önce ABD Tarım Bakanı Earl Butz, 1974 yılında Roma'da düzenlenen Dünya Gıda Konferansı sırasında gıdanın aslında bir silah olduğunu söylemiş ve gıdayı "pazarlık sandıklarındaki en önemli araçlardan biri" olarak tanımlamıştı. 1957 yılına dönüp bakarsak, ABD Başkan Yardımcısı Hubert Humphrey Amerikan halkına "insanların size güvenip dayanmalarının, size bağımlı olmalarının ve bu şekilde sizinle işbirliği yapmalarının yolunu arıyorsanız, onları gıdaya bağımlı hale getirmek bana kalırsa mükemmel bir yöntem," demişti.[12]

Biyoteknoloji ABD için gerçekten de dünya ekonomi ve politikasındaki egemenliğini güçlendirip genişletmeye yarayan bir silah. Dolayısıyla hiç kimse Amerika'nın bu teknolojinin güvenilirliği konusunda sağlam gerekçelere dayanan herhangi bir kuşku üzerinde tartışmaya bu kadar inatla karşı çıkmasına şaşırmamalı.

Amerika'nın biyogüvenlik protokolü görüşmeleri sırasındaki tutumunu ele alın. ABD, Biyolojik Çeşitlilik Anlaşmasını onaylama zahmetinde bulunmadığı için, oy verme hakkı da yoktu. Yine de Şubat 1999'daki Cartagena Biyogüvenlik Protokolü görüşmelerini baltalamayı başardı çünkü Dışişleri Bakan Yardımcısı Rafe Pomerance'nin deyişiyle, "hiç kimsenin Amerika Birleşik Devletleri'nde yılda 68 milyar dolarlık bir endüstriye zarar verebilecek bir şey yapmasına izin vermeye niyetleri yoktu."[13]

ABD'nin Okyanuslar, Uluslararası ve Bilimsel İşlerden Sorumlu Bakan Yardımcısı David Sandoval, nihayet geçen Ocak ayında Montreal'de imzalanan biyogüvenlik protokolü hakkında coşkuyla şunları yazıyor: "Protokolün önsözü 'tasarruflar hükmü' diye adlandırılan ve anlaşmanın Dünya

Ticaret Örgütü'nün (WTO) ve diğer uluslararası anlaşmaların kurallarına uymakla yükümlü olan hükümetlerin hak ve yükümlülüklerini tamamen muhafaza ettiğini açıkça ortaya seren son derece önemli bir koşulu içermektedir. (...) Diğer bir deyişle, ABD ihracatçıları WTO kapsamındaki haksız rekabet uygulamalarıyla mücadele etme hakkına halen sahip bulunmaklar."[14]

Genetiği değiştirilmiş organizmaları (GDO'lar) içeren ticari faaliyetler cephesinde durum, yaşanan şaşırtıcı gelişmeler ve ABD hükümetinin tam desteğine rağmen tam da istendiği gibi değildir. Yatırımcılar geçen sene tarımsal biyoteknoloji firmalarının hisse fiyatını aşağı çektiler. Wall Street Journal 7 Ocak 2000 tarihinde şöyle yazdı: "Tüm dünyaya yayılan genetiği değiştirilmiş besinler konusundaki anlaşmazlığa ve tarımsal biyoteknoloji şirketlerinin hisse senetlerindeki düşüşe bakılırsa, bu şirketleri uzun vadede bile iyi birer yatırım olarak görmek zor."[15]

"Gen Devleri" çareyi, endüstrinin bir kez daha önemli ölçüde yeniden yapılanmasına yol açan olağandışı önlemler almakta buldular. Novartis ve AstraZeneca birleşerek, tohum ve tarım kimyasalları bölümlerini Syngenta adlı yeni bir yan kuruluşa devrettiler. Monsanto geçen Aralık ayında Pharmacia & Upjohn ile birleşme planlarını kamuoyuna duyurdu.[16] DuPont ise piyasaya, biyoteknoloji bölümünün izinden gidecek yeni bir hisse senedi sürmeyi düşünmekle birlikte, bu yeni sürümü 2000 yılı başlarına ertelemeye karar verdi.[17]

Birçok gözlemci bu büyük ve ani değişikliği, biyoteknoloji şirketlerinin halkla ilişkiler savaşını kaybetmeleri anlamına geldiği şeklinde yorumluyor. Fakat bu, gerçeğin yalnızca bir kısmı. Yakın zamanda gerçekleşen bu yeni gelişmeleri kapsamlı ve eksiksiz olarak

inceleyebilmek için, "genetik emperyalizmin" her şeyden önce emperyalizm olduğunu unutmamalıyız. Buna bağlı olarak, genetik emperyalizm de aynı kusurlardan muzdarip: İtici gücünü, aşırı üretimin yarattığı küresel krizden alıyor ve emperyalist güçler arasında kıyasıya bir rekabeti teşvik ediyor.

Her ne kadar tiksindirici olsa da, dünyamızda yaşanan gıda krizi, tarımsal ürünlerde üretim fazlasıyla nitelendiriliyor. Bu korkutucu gözlem yine de şaşırtıcı sayılmaz. Küresel kapitalizm 19. yüzyılın ikinci yarısından beri bütün ekonomik sektörlerde konjonktürel krizlerle karşılaştı.

Küresel kriz 1980'li yıllarda derinleştiği sırada, gitgide artan rekabet ve tarımsal ürünlerdeki üretim fazlası, ABD ve Avrupa Birliği arasında şiddetini artıran ticari ihtilaflara neden oluyordu. Ayrıca, tarım sektörlerini desteklemeye yönelik sübvansiyonlu programların yüksek maliyeti sanayileşmiş ülkelerin bütçeleri üzerinde ağır bir yük haline geldi. Her ikisi de köşeye sıkışan ABD ve AB, GATT (Genel Gümrük Tarifeleri ve Ticaret Anlaşması) kapsamında gerçekleştirilen Uruguay Raundu görüşmeleri sırasında, Tarım Anlaşması (AoA) ve Dünya Ticaret Örgütü (WTO) ile sonuçlanan geçici bir ittifak oluşturdular.

Tarım Anlaşması'nın, gerek AB gerekse ABD'nin kronik aşırı üretim sorununu, korumacı ticaret engellerinin çoğunu olduğu gibi korurken diğer yandan pazarlarını genişletmek suretiyle çözeceği varsayılmıştı. AB ve ABD'nin tarım sektörleri gerçekten de geçici bir rahatlama yaşadılar çünkü Üçüncü Dünya ülkelerindeki tarımsal faaliyetler Kuzey'den gelen sübvansiyonlu ithal ürünler nedeniyle boğuldu.

Tahmin edileceği gibi, Tarım Anlaşması tarım ürünlerindeki üretim fazlası sorununa kalıcı bir çözüm

getirmiyordu. Aksine, gitgide şiddetlenerek 1997'de Asya kaplanlarını kasıp kavuran kriz yüzünden küresel gıda piyasası 1998 ve 99 yıllarında küçüldü. Küresel talep azaldığı halde dünya üretiminin ısrarlı bir şekilde artması, tarım ürünü fiyatlarının feci sayılabilecek düzeylere düşmesine ve Amerikalı birçok çiftçinin işlerinin bozulmasına yol açtı.[18] ABD Tarım Bakanlığı'nın durumun yakın gelecekte değişeceği yönünde pek fazla umudu yok. Buğday, mısır ve soya fasulyesi fiyatları, bu ürünlerdeki ihtiyaç fazlasına rağmen düşük düzeyde kalmayı sürdürecek.[19]

Halkları bütünüyle açlığa terk etmeye aldırmayan bir ülkeden başka bir şey olmayan ABD o kadar ümitsiz durumda ki, besin maddelerini İran, Libya ve Sudan'a yönelik tek taraflı ambargolarından muaf tutmak zorunda kaldı. Buna ek olarak, Üçüncü Dünya'ya yönelik "yardım paketi" kisvesi altındaki damping uygulamalarını da hızlandırmak zorunda kalacak çünkü ABD Tarım Bakanı Glickman'ın ifade ettiği gibi, "Burada tarım ürünlerinde bolluk yaşıyoruz ve tek başımıza tüketebileceğimizden çok daha fazla yiyeceğe sahibiz... Aslında elimizdeki miktar, çiftçilerimizin yurt dışındaki müşterilere geleneksel yöntemlerle satabileceğinden bile fazla."[20]

Bu bağlamda, ABD'nin genetiği değiştirilmiş besinleri dünyanın geri kalanının boğazından aşağı tıkmaya neden bu kadar hevesli olduğunu anlamak hiç de zor değil. Kendi tarım sanayiinin hayatta kalmasını sağlamak için tek yapması gereken, genetik mühendisliği alanındaki lider konumundan çıkar sağlamak.

ABD'nin önündeki en büyük engel, Avrupa'nın genetiği değiştirilmiş ürünleri kabul etme konusundaki isteksizliği. Maliye Bakan Yardımcısı Stuart Eizenstat bu

durumu "karşı karşıya kaldığımız tek ve en büyük tehdit" olarak nitelendirmişti.[21] Gerçekten de, Avrupa kamuoyunun GDO'lara karşı gösterdiği direnç, ABD ile AB arasında süregelen ticari savaşta rol oynayan en önemli etmen.

Avrupa halkının haklı ve samimi endişelerinin göz ardı edilmemesi gerekmekle birlikte, Avrupa'daki hükümetler GDO sorunundan, en büyük emperyalist bloklar arasındaki rekabette kullanılacak yeni bir silah olarak yararlanıyor olabilirler. Örneğin, AB biyogüvenlik protokolüne ilişkin görüşmeler sırasında çok açık bir tavırla tamamen kendi gündemini gerçekleştirmeye çalışıyordu ve ABD, Kanada, Avustralya, Arjantin, Şili ve Uruguay'dan oluşan GDO yanlısı Miami Grubu'nun manipülasyonuna karşı koyan Üçüncü Dünya ülkelerine son derece gönülsüz bir destek vermekten başka bir şey yapmadı.[22]

Avrupa'da GDO'lara yönelik muhalefetin, genel kamuoyunda olduğu kadar iş dünyasında da aynı yoğunluğu taşıması önem taşıyor. Örneğin, Avrupa'nın en büyük bankası olan Deutsche Bank geçen sene büyük kurumsal yatırımcılarına, tarımsal biyoteknoloji şirketlerini bırakmaları yönünde tavsiyede bulunan iki etkili rapor yayınladı. Deutsche Bank'a göre, "öyle görünüyor ki, gıda şirketleri, perakendeciler, tahıl işleyen şirketler ve hükümetler, tohum üreticilerine GDO'lara henüz hazır olmadığımızı gösteren bir işaret göndermektedir."[23]

Bu ifade Avrupa'daki ticari çevrelerin, GDO'ların tarım ve insan sağlığı üzerindeki etkileri gibi daha temel sorunlardan çok, ABD'nin biyoteknolojideki liderliğinden rahatsız olduklarını ileri sürüyor. Aslında Avrupa, kendi sanayisi biyoteknoloji ürünlerini dünyanın geri kalan kısmına salıvermeye hazır oluncaya dek zaman kazanmaya

çalışıyorsa, bu kimseyi şaşırtmamalı. En büyük beş "Gen Devi"nin Avrupalı olduğunu aklınızdan çıkarmayın.

Avrupa ABD'nin GDO hamlesine karşı koymaya devam ederken, Üçüncü Dünya ülkeleri ana hedef haline gelmiş durumda. Delta & Pine Land Şirketi, sahip olduğu "Terminatör" teknolojisinin, patent yasaları zayıf olan veya hiç bulunmayan güney ülkelerini hedef aldığını açıkça itiraf ediyor. Aynı şeyi, "Terminatör" ün patent ortaklarından olan ABD Tarım Bakanlığı da söylüyor. ABD Tarım Bakanlığı sözcüsü Willard Phelps bu teknolojinin amacının "ABD'de yerleşik tohum firmalarının sahip olduğu ticari mülkiyet haklarının değerini artırmak ve İkinci ve Üçüncü Dünya ülkelerinde yeni pazarlar açmak" olduğunu ifşa etti.[24]

Tohum endüstrisinin devleri Güney'deki başlıca tohum piyasalarında stratejik şirket alımları gerçekleştiriyorlar. Örneğin, Kuzey Amerika pamuk tohumu pazarının tahminen yüzde 71'ini elinde tutan Delta & Pine Asya'da hızla genişliyor.[25] "Gen devleri" diğer ülkelerde de yerel toprak sahipleri ve yabancı firmalar lehine çalışan yerli acentelerle stratejik anlaşmalar yapıyorlar. Cargill'in Filipinler'deki Ayala konsorsiyumuyla yaptığı ittifak buna iyi bir örnek. GDO'lar Üçüncü Dünya ülkelerinin çoğuna "saha tetkikleri" kisvesi altında ve genellikle hükümetler ve uluslararası tarım araştırma kurumlarıyla suç ortaklığı yapmak suretiyle etkili bir şekilde çoktan girdiler bile.

Biyoteknoloji şirketleri en zayıf noktaya hedef alıyorlar: Üçüncü Dünya'daki küçük ve topraksız köylüleri. Hiç kuşkusuz, "biyo-serflik" ve "genetik emperyalizmin" etkileri onlara oldukça aşina gelecek çünkü söz konusu etkiler emperyalist ve feodal sömürünün cephaneliğindeki yeni bir silahtan başka bir şey değil.

4 Emperyalizm ve Feodalizme Karşı Geniş Birlik Oluşturmak

Tarımsal biyoteknoloji endüstrisinin, dünyayı beslemek için onların ürünlerine ihtiyaç duyulduğu şeklindeki iddiaları en az yetiştirdikleri ürünler kadar mide bulandırıcı. Dünyada bugün nüfusu oluşturan her bir kişi başına gerekenden çok daha fazla yiyecek üretiliyor. Yine de yaklaşık 800 milyon insanın yeterli yiyeceği hâlâ yok.[26]

Açlığın gerçek nedenleri yoksulluk, eşitsizlik ve gıda ve toprak elde etme sorunu. Çok sayıda insan mevcut besin maddelerini alamayacak kadar yoksul ya da bu maddeleri kendileri yetiştirmek için gerekli toprağa sahip değil. Fidel Castro 1996'da Roma'da yapılan Dünya Gıda Zirvesi sırasında şöyle demişti: "Açlık, bu dünyadaki zenginlik ve haksızlıkların adaletsiz dağılımının yavrusudur. Dünyada bu kadar çok kişinin ölmesine neden olan, kapitalizm ve yeni liberalizmdir."[27]

Küba, kendi "Yeşil Devrim" teknolojisi deneyiminden hatırı sayılır dersleri bizzat çıkardı. 1990'lı yıllar boyunca, büyük çiftlikleri parsellere ayırıp, küçük çiftçilere teşvik sağlayıp, organik çiftçilik uygulamalarını özendirmek suretiyle tarımını yeniden yapılandırdı.[28] Küba'nın tarımsal biyoteknoloji alanındaki araştırmaları da bir hayli ileri olmakla birlikte, yalnızca insanların esenliği için kullanılmakta ve halkın tüketimine yönelik bir uygulama söz konusu değil.[29] Küba deneyimi bize, emperyalizmi şiddetle reddedip sosyalizmi benimseyen bir toplumda çiftçilerin feodalizm ve emperyalizmin zincirlerinden kurtulmasının ve bilgi ve becerilerini halkın hizmetine sunmasının mümkün olabileceğini öğretiyor.

Bundan dolayı, burada Filipinler'de bulunan bizler, insanların çıkarı için ulusal ve demokratik bir mücadele

veriyoruz. Gerçek bir toprak reformu mücadelemizin ana içeriğini oluşturuyor çünkü böyle bir reform halkımızın büyük bölümünü oluşturan çiftçilerin acil ihtiyaçlarını karşılayacak. Aynı zamanda köylüler de işçi sınıfıyla aralarındaki temel ittifak yoluyla ulusal sanayileşme için mücadele veriyorlar. Tarım ve sanayinin karşılıklı etkileşimi bu koşullar altında gerçek bir gelişmeyi sağlayabilir.

Çok sayıda kişi şu anda tarımsal biyoteknolojinin tehlikelerine karşı çeşitli nedenlerle ayaklanmış durumda. Deneysel transgenik ürünler bazı Asya ülkelerinde olduğu gibi Avrupa'da da kökünden söküldü. "Gen Devlerinin" ofisleri öfkeli çiftçi ve çevreciler tarafından baskına uğradı. Çiftlikte elde edilip muhafaza edilen tohumları savunmaya yönelik girişimler tüm dünyada başlatıldı ve elde edilen deneyimler İnternet aracılığıyla paylaşıldı. İlerleyen aylarda Çokuluslu Tarım Kimyasalları Şirketlerine Karşı Uluslararası İttifak gerçekleştirilecek.

Geçtiğimiz Aralık ayında Seattle'da toplanan Uluslararası Halk Kongresi, halkların emperyalizm karşıtı ve demokratik mücadelelerini ileriye taşıma kararıyla sonuçlandı ve kongrede ayrıca, insanların GDO içermeyen güvenli gıda tüketme hakları konusuna özellikle önem verildiği vurgulandı.

Halkların Uluslararası Mücadele Ligi (ILPS), Aralık 16 ve 17 tarihlerinde Almanya'da kurulacak. ILPS, işçilerin ve ezilen insanların emperyalizm karşıtı demokratik mücadelelerini destekleyen bütün kuruluşları birleştirmeyi amaçlıyor. ILPS ele aldığı en başta gelen konulardan biri olarak, insanların genetik yapısıyla oynanmamış sağlıklı gıda tüketme hakkına dikkat çekmiş olması nedeniyle, "genetik emperyalizm" ve "biyo-serfliğe" karşı verilen savaşı

halk mücadelesinin geniş kapsamıyla birleştirmeye olanak sağlayan emsalsiz bir platform sağlıyor.

Emperyalizm krizi kendi içindeki tutarsızlıkları ve temel kusurlarını artık ortaya sermeye başladığına göre, bu mücadeleyi kitlelerin feodalizm ve emperyalizme karşı verdiği kahramanca savaşın daha kapsamlı bağlamına taşımak için koşullar elverişli durumda. Yalnızca, ilerleyen kitlelerin baskı ve sömürü amaçlı bu kötücül güçler karşısında kazanacağı zafer gerekli beslenme koşullarını, gerçek gelişmeyi ve her bireyin genel esenliğini elde etmeye yarayabilir.

Çeviri: Çiğdem Aksoy Fromm

---

1 "World Seed Conference: Shrinking Club of Industry Giants for Wake or Pep Rally?" RAFI News Release, 3 Eylül 1999
2 "The Green Giants: Update on Consolidation in the Life Industry" RAFI Communiqué, 30 Mart 1999
3 "Seed Industry Consolidation: Who Owns Whom? RAFI's Seed Industry Consolidation Chart" RAFI Communiqué, 30 Temmuz 1998
4 "Seed Industry Consolidation: Who Owns Whom? RAFI's Seed Industry Consolidation Chart" RAFI Communiqué, 30 Temmuz 1998
5 "Expanding the Biotech Frontier – Seminis Vegetable Seeds" Global Pesticide Campaigner, Aralık 1999
6 Brian Halweil, "Portrait of an Industry in Trouble" World Watch News Brief, 17 Şubat 2000
7 "Seed Industry Consolidation: Who Owns Whom? RAFI's Seed Industry Consolidation Chart" RAFI Communiqué, 30 Temmuz 1998
8 "Sustainability and Ag Biotech" Rachel's Environment & Health Weekly #686, 10 Şubat 2000
9 "Seed Industry Consolidation: Who Owns Whom? RAFI's Seed Industry Consolidation Chart" RAFI Communiqué, 30 Temmuz 1998
10 "The Gene Giants: Update on Consolidation in the Life Industry" RAFI Communiqué, 30 Mart 1999
11 "The Bad Seed" Rachel's Environment & Health Weekly #666, 2 Eylül 1999
12 "Trait Sanctions? Seedless in Seattle - Terminator Tech Trumps trade Talks" RAFI News Release, 26 Kasım 1999
13 "Resurrecting the Ugly American" Rachel's Environment & Health Weekly #655, 17 Haziran 1999
14 David B. Sandalow "The Biosafety Protocol: What It Does and Does Not Do"

[15] Christina Cheddar "Tales of the Tape: Seed Co. May Yet Reap What They Sow" Wall Street Journal, 7 Ocak 2000; "Trouble In The Garden" Rachel's Environment & Health Weekly #685, 3 Şubat 2000 alıntı olarak kullanılmıştır..
[16] "The Economist Survey of Agriculture and Technology" The Economist, 25 Mart 2000
[17] Brian Halweil, "Portrait of an Industry in Trouble" World Watch News Brief, 17 Şubat 2000
[18] Willard W. Cochrane "A Food and Agricultural Policy for the 21st Century" 16 Kasım 1999
[19] "Remarks As Prepared For Delivery Of Secretary Of Agriculture Dan Glickman At the World Agricultural Congress St. Louis, Missouri" USDA Press Release No. 0229.99, 24 Mayıs 1999
[20] "Remarks As Prepared For Delivery Of Secretary Of Agriculture Dan Glickman At the World Agricultural Congress St. Louis, Missouri" USDA Press Release No. 0229.99, 24 Mayıs 1999
[21] Phil Bereano and Florian Kraus "The Politics of Genetically Engineered Foods: The United States versus Europe" University of Washington, Seattle, Washington, ABD, Kasım 1999
[22] Örnek için bakınız: Gurdial Singh Nijar "EU – The South's Unreliable Ally At Cartagena" Third World Resurgence No. 104/105, Nisan/Mayıs 1999 ve "European Union Fails To Sufficiently Support Developing Countries In World GMO safety Talks" Friends of the Earth UN Biosafety Protocol Update, 25 ocak 2000
[23] Paul Brown and John Vidal, "GM Investors Told to Sell Their Shares" The Guardian 25 Ağustos 1999; "The Bad Seed" Rachel's Environment & Health Weekly #666, 2 Eylül 1999 sayısında alıntı olarak kullanılmıştır
[24] "Terminator Technology – A Threat to Farmers, Biodiversity and Food Security" Third World Resurgence No. 97, Eylül 1998
[25] "Terminator 2 Years Later: Suicide Seeds on the Fast Track" RAFI Communiqué Issue #64, Şubat/Mart 2000
[26] "The State of Food Insecurity in the World 1999" FAO, 1999
[27] Peter Rosset, Joseph Collins ve Frances Moore Lappé "Lessons From the Green Revolution. Do We Need New Technology to End Hunger?" Tikkun Magazine, Vol. 15 No. 2, Mart/Nisan 2000
[28] Rebecka Milestad "Monsanto in a Cuban Perspective" Monsanto Monitor, Mart 1999

BİYOTEKNOLOJİ TARİHİNİN İNGİLİZCE YAZILMAYAN YENİ BİR SAYFASI

Ignacio Chapela ve John F. Garcia

Aşağıdaki belge, Senato çoğunluğu tarafından Meksika Birleşik Devletleri Kongresi Temsilciler Meclisine sunulan bir kanun tasarısı oylamasına cevap olarak yazılmış İspanyolca bir açık mektuba (Igancio Chapela tarafından yazılıp, John Garcia tarafından İngilizce'ye çevrilen) dayanmaktadır. Söz konusu olan kanun "Genetiği Değiştirilmiş Organizmaların Biyogüvenliği Yasası" olarak adlandırılmıştır (Law on the Biosecurity of Genetically Modified Organisms - Ley de Bioseguridad de Organismos Genéticamente Modificados). Kanun, birçok yasal eklemelerle bir kanun tasarısı paketi olarak, Kongrenin

GDO'lar ile ilgili amaçlarını belirlemesini ve transgenik organizmaların bağımsız Meksika devletinde doğaya salınabilmesi için yasal bir çerçeve oluşturulmasını sağlayacak bir belge haline getirilmiştir.

Böylesi ufak çaplı, üstelik "gelişmekte olan" bir ülkeye ait yerel politik bir durumun, neden İngilizce'ye çevrildiği ve hatta İngilizce konuşan dünyanın ilgisini çekmeyi neden hak ettiği pek anlaşılır olmayabilir. Ama küreselleşmiş ekolojinin, parçalı bir doku oluşturan politik sınırlar üzerine kurulu yöntemleri, aldatıcı bir şekilde işler ve kendini ender olarak tek bir dilde açığa vurur. İnanıyoruz ki, Meksika'da oynanmakta olan karmaşık yasal oyun, GDO'ların dünyaya gelecekte neler hazırladığının birçok ipucunu verecektir. Biyoteknoloji endüstrisinin, transgenik organizmaların dünya çapına yayılmasında "yalnızca ingilizce" kullanılması girişiminin ses getiren başarısızlığının ardından, böylesi bir gelecek şimdi daha çok diğer dillerde okunacaktır: İspanyolca, Mandarince, Tagalog, Swahili, Uzak Doğu İngilizcesi ve Fransızcası... İngilizce konuşanlar için biyosferin transgenik değişiminin tarihi "yeraltına çekilmekte" ve direniş mücadelesi dil kalabalıklığı içerisinde kayıtlardan kayıp gitmektedir. Tıpkı doğaya transgenik organizma yayılımının mısır, soya fasulyesi, kanola ve pamuk gibi bildik türlerden, sayısız diğer biyolojik türlere kayışı gibi: Balıklar, böcekler, mikroplar, ağaçlar... Yeni bir yılın heyecanı içinde bu tarihten bir örnek sunmanın tam yeri ve zamanı olduğunu hissediyoruz.

Sözü edilen kanun Meksika'da ve gelişmekte olan dünyanın da büyük kısmında transgenik organizmaların varlığını ve gelişimini güvence altına alan bir yasallaştırma olarak kendisinden bekleneni sağlamaktadır. 2001 yılında ikimizden biriyle (Ignacio Chapela) yaptığı konuşmada,

zamanın Biyogüvenlik Komisyonu idari müdürü Fernando Ortiz 'biyogüvenlik'in bu ülkedeki resmi kademelerde hangi anlama geldiğini bildiğini söylerken, Meksika'nın milyarderlerinden biri olan ve küresel biyoteknoloji endüstrisinde köklü yatırımları bulunan Alfonso Romo'yu kısa adıyla anarak şunu belirtti: "Biyogüvenlik demek, bay Romo'nun yatırımlarının güvenliği demektir".

Burada tartışılan yasa Meksika'daki yasama yılının son toplantısında çabuk bir şekilde oylanıp kabul edildi. Aralığın 14'ünde, geleneksel Noel kutlamalarının arifesinde, iki haftalık tatilde ve yasama yılı kış tatilinin başlamasından önceki gün. Tarım biyoteknolojisi endüstrisinin iktidardaki PAN partisinin önde gelenleri için önemi göz önüne alındığında yasanın kolayca geçmesi hiç de sürpriz olmamıştır; endüstri sektörünün yıllar süren manevraları, ABD yönetimi ve PAN iktidarının uygun yasal zemini oluşturması ve de Meksika Bilimler Akademisi'nin içinin oyulması. Son dakika oylamasının sonucu, meclisteki çoğu milletvekili için hala ayrıksı ve uzak; ama yine de, tanımlaması zor da olsa belli belirsiz bir politik tehlike içeren bu konuda, partizan oyların ve birkaç at pazarlığının neticesi olarak açıklanabilir.

Böylesi koşullarda şaşırtıcı olan şey ise Meksika'nın Meclis'inde, sokaklarında ve kırındaki direniş ve aktivizmin ulaştığı seviyedir. Politikacılar kararlarını tartarken çiftçiler, yerliler ve şehirliler tamamen kontrol dışı kalmış olduğunu gördükleri transgenik organizmaların çevreye salıverilmesini onaylamadıklarını anlatmak için ellerinden geleni yapmaya çalışıyorlardı. İnsanların, mısırla fiziksel ve ruhsal olarak bir olduklarına inandıkları Meksika'da; eşi sadece ABD'nin Irak işgali öncesinde yapılan barış yürüyüşlerinde görülen

ölçekteki çiftçi hareketleri ve sokak gösterileri bu tarihin gelişiminde odak noktalar olmuştur.

Bunlar göz önüne serildikçe, diğer gelişmekte olan ülkeler ve hükümetleri Meksika'yı yakından izlemeye başladılar çünkü Meksika sadece bir örnek olmaktan öte, bir dizi özelliklerinden dolayı gelişmekte olan dünyanın transgenikleştirilmesinde başlıca açılım alanlarından birisi haline gelmiştir. Dünyanın ikinci önemli ürünü olan mısırın, çeşitlilik merkezi olan Meksika'da, yaygın bir şekilde transgenik DNA ile kirlenmiş olduğu ortaya çıktığından bu yana bu duruma karşı verilen savaşım, kontrolsüz transgenik organizma salınmasının "en kötü olası durum" olarak görülmesini sağladı. Bundan dolayıdır ki, aynı derecede sert bir mücadele bir yandan yaşamlarını ölümcül bir tehdit altında gören çiftçiler ve yerliler tarafından verilirken, diğer yandan bunu kaybedilemeyecek derecede önemli bir ödül olarak gören biyoteknoloji endüstrisi aktivistleri tarafından da verilmektedir. Eğer bu mücadele, endüstri aktivistlerinden doğru esen rüzgar tarafından belirlenirse, diğer gelişmekte olan ülkelerin hiçbirinde, doğanın GDO'lar tarafından kirletilmesine karşı geliştirilebilecek retoriğe dayalı bir argüman için gerekli olan birikimin sağlanamayacağı söylenebilir. Öte yandan, gelişmekte olan dünyanın çoğu, soruna bağımsız bir şekilde eğilebilmeyi sağlayacak olan teknik altyapıdan yoksun olduğundan, bilimsel pratik açısından oluşturulabilecek çok az bir karşı duruş beklenebilir. Meksika, çok nitelikli bilimsel ve düzenleyici kurumlara sahip ve bu kurumların dünyanın birçok ülkesindekinden daha katı yapılı olduğu bir ülkedir. Böylesi kurumların, çok değerli ve hassas doğal yapının kirlenmesini kabulleniyor görünmeleri, endüstri destekçilerinin zafer savlarını daha da pekiştirmektedir.

Meksika'nın NAFTA'ya (Kuzey Amerika Serbest Ticaret Antlaşması) dahil edilmesiyle birlikte çiftçi ve yerlilerden oluşan bir koalisyonun gayretli lobi çalışmaları, ve kentli aktivistler ile Greenpeace'in uluslararası GDO kampanyası, çıtayı daha da yükselterek, Meksika ve Meksika'daki transgenik organizmalarla ilgili oluşum ve gelişmeleri, transgenik yayılışın küresel yönleri hakkında en önemli örnek olarak ortaya çıkarıyor.

Belki de 2005 yılı, biyosferin 30 yıllık transgenikleştirilmesi tarihinde, hukuki dil kisvesi altında, kış tatili durgunluğunun karanlığında, Meksika yasalarının labirentlerinde ve İngilizce dışında bir dilde, yeni bir dönüm noktasının evrimleşmesine sahne olabilir. Transgenik organizmaların toprağa (artıkdeğerlere ve beraberinde denetim hakkına) hâkim olduğunu görme ihtiyacındaki piyasa yönlendiricileri, bu zaman zarfında şeffaflık, doğruluk ve bilginin kendilerinin düşmanı olduğunu yeteri kadar öğrendiler. Bu değerleri savunanların ise nerede yerlerini alacakları er geç ortaya çıkacaktır.

Şimdiye kadar, geleneksel, İngilizce konuşan popüler hareketler transgenik sorunu üzerine sağlam ve içten bir şekilde veya ortak bir paydada konuşmadılar. Bazı aydınlar ise, bu geç vakitte, hala kaprisli; 21. yüzyıl kapitalizminin rehberlik ettiği coşkulu bir endüstriyel ve teknolojik gelişmenin sağlayacağı ekonomik ve sosyal adaletin yaklaşmakta olan çağa getireceği yararlar hakkında, fantastik ve arkaik düşler besliyor. Ama teknoloji üzerine başka bilgelikler de var: Pek çok sayıda insan içinde bulundukları çevrede yaşarken kar kökenli değil, çağlara dayanan hayatta kalma içgüdüsüyle oluşmuş olan bilgi ve teknolojiyi kullanıyorlar. Bu teknolojilerin hikâyeleri

İngilizce'nin yanında daha pek çok dilde anlatıldı ve anlatılmaya devam edecek.

Adı geçen kanun Meksika Senatosu tarafından önerildi ve şimdi de Temsilciler Meclisi tarafından kabul edildi. Şubat başında bir kez daha Senatonun oyuna sunulduktan sonra başkanın – yönettiği ülkede biyoteknoloji endüstrisinin serpildiğini görmek için doğrudan çıkarları olan bir başkanın- imzasına hazır hale gelecek.

Kaliforniya, Ocak 2005 Sonu

Yurttaşlara, Meksika Cumhuriyeti Kongresi Üyelerine;

Yurttaşlara, Bilim İnsanı Topluluğundan meslektaşlarıma ;

Meksika halkına;

Meksika Temsilciler Meclisi tarafından 14 Aralık'ta imzalanan "Genetiği Değiştirilmiş Organizmaların Biyogüvenliği Yasası", pekala "21. Yüzyılın Genetik Kolonizasyonu Yasası" olarak veya "Yeni Genetik Kolonilerin Desteklenmesi ve Memnun Edilmesi Yasası" olarak da adlandırılabilirdi. Bu yasa daha ileri ekonomik ve politik, yerliden ziyade yabancı güçleri temsil eden, küçük bir elit tabakanın çıkarlarını güvence altına alıyor. Bu yasanın Senato ve Meksika Başkanı tarafından nihai olarak imzalanması, tarihte hazin bir sayfa açarak Meksika'yı ve dünyayı yeni bir karanlık çağa götürecek gibi gözükmekte. Böylesi bir çağdan kurtuluş uzun ve acı dolu olacaktır. Bu yasayı imzalamak iyi bir fikir ve iyi bir halkla ilişkiler politikası değildir. Ne ülkemiz ne de dünya için.

Bu yasanın Milletvekillerinin önüne getirilmesinde kullanılan hazmedilemez "Dictamen a la Minuta Proyecto del Decreto", engizisyonun korkunç dökümanlarının

sayfalarından alınmış olabilir. Eksiksiz bir şekilde yazılmış bürokratik ve sahte-bilimsel bir anlaşılmaz kılıcılık ve şaşırtmacılık çalışması olan bu metnin tek amacı, insan toplumuna ve kamuya ait kaynakların yeni ve güçlü bir şekilde ele geçirilmesidir. Bu yasa, en zayıf direnişi bile boğan, köylülerin ve yerlilerin haklarını çalan ve ülkenin özgürlüğünü ve egemenliğini zapt eden diktatörcü bir yapının uygulanmasını haklı göstermektir.

Sözde "tartışma"nın arkasındaki bilim: Neler biliyoruz

Eğer yeni transgenik organizmalar (popüler olarak Genetiği Değiştirilmiş Organizmalar, ya da GDO) hakkında bir şey biliyorsak o da şudur: GDO'lar gezegenin tarihinde doğaya ve de insanlığa yapılan, benzeri görülmemiş bir müdahaledir. Biliyoruz ki bu çok derinlemesine bir müdahale ve sonuçları yapıldığı zaman ve mekan ile sınırlı değil, aksine etkilediği organizmaların üreme özellikleri vasıtasıyla yayılabilecek. Bildiğimiz bir başka şey de transgenik müdahalenin en basit sonuçlarını ve yol açacağı olaylar hakkında tahmin edemeyeceğimiz kadar az şey bildiğimizdir. Önerilen yasayı hazırlayanlar, transgenik organizmaların doğaya bırakılmasından doğan zararlar hakkında hiçbir kanıt bulunmadığını söylerken oldukça haklılar. Bunlar aslında Meksika halkını tatmin etmemesi, tam aksine alarma geçirmesi gereken açıklamalar.

Transgenik müdahalenin yol açacakları hakkında yeterli kanıt/bilgi yok, bunun basit sebebi ise doğanın genetik manipülasyonunun yaratacağı belli ve beklenen sorunların araştırılmasına yeteri kadar önem verilmemesi. En açık fikirli ve etkili topluluklar ve kurumlarda – örneğin benimkisi gibi Kaliforniya'nın en prestijli üniversitesinde – bile transgeniklerle adamakıllı bir şekilde uğraşmayı

zorlaştıran bir bilgi kıtlığı veya kapasite eksikliği görüyouz. Transgeniklerin gerçek potansiyel riskleri veya bu risklerin gerçekleşmesi halinde bunlara karşı durabilecek önlemleri belirlemek için gereken fiziksel yeterlilik, entelektüel ilgi veya politik isteği hiçbir yerde bulamıyoruz. Bunu söylerken yalnız değilim, diğer bireyler ve gruplar da aynı fikirdeler, ABD Ulusal Bilimler Akademisi bile.

Ayrıca biliyoruz ki akademik kurumlarımızı içten değiştirildiler, hem de en duyarlı oldukları kısımlardan. Kurumlarımızda (ve önerilen yasada da) transgenikler konusunda, "bilim" olarak geçen, şimdi artık eskimiş prensipler ile canlıların doğal üreme özelliklerinin istismar edilmesinin bir karışımına dayanan teknik bir manipülasyona indirgenmiş bir şey. Buna karşın bilimsel olmaktan çok politik olan bu teknik uygulama, diğer dogmatik uygulamalarda olduğu gibi, meşrulukları hakkında güvensizlik duyulduğunda savunulup korunuyor; dogmaya karşı herhangi bir muhalefet, seçkin akademik kurumlarımızın kendi kibirlerinden doğan en ağır cezalar ile hızlı ve acımasızca susturuluyor.

Biliyoruz ki, transgenik manipülasyonun yol açacağı şeyler hakkında bırakın öngörüde bulunmayı, sadece görmekteki yetersizliğimizle birlikte, bunu kontrol etmekte de yetersiziz. Onu, taşıyan organizmanın içerisinde kontrol edemediğimiz gibi organizmanın yaşadığı çevrenin içinde de kontrol edemeyiz.

Örneğin, Meksika'da çevrenin yaygın transgenik kirlenmeye maruz kalmasına rağmen, "kirlenme" kelimesi, Kongre dökümanlarında yalnızca olası kimyasal kirlenmelerin "biyosağaltımı" bahanesi ile tehlike altındaki bitki veya hayvanların yakın çevrelerine transgenik

mikropların bırakılmasını anlatan planın yer aldığı pasajlarda kullanıldı.

Yine biliyoruz ki transgeniklerin yol açtığı problemlerin varlığını biraz da olsun ortaya çıkarabilmiş az sayıdaki – ve kötülenmiş – bağımsız çabalar, alarm verici bir şekilde birikerek, aslında gerçekten bu organizmalarla ilgili çok ciddi potansiyel problemlerin olduğunu doğruluyorlar. Bu sabah, "transgenik" kelimesini kullanarak yaptığım basit bir tarama sonucunda bilimsel literatürde bulduğum 70170 makale içerisinden yalnızca bir tanesi Meksika'daki mısırın kirlenmesini birinci elden verilerle belirlemiş. Sadece on tanesi insan sağlığı ile ilgili problemleri incelemişti. Norveç'te yapılan detaylı bir çalışma, en son anılan on çalışma içerisinden, "zararın kanıtının bulunamadığını" gösterdiğini iddia eden beş makalenin biyoteknoloji endüstrisi tarafından finanse edildiğini ortaya koyuyordu. Geri kalanlar içerisinden üçü ise İskoçya'da, transgeniklerin laboratuar hayvanları üzerindeki zararlı etkilerini gösterdiği çalışmalarının basit sonuçlarını açıklamaktaki cesaretinin doğrudan bir sonucu olarak 30 yıllık görevinden uzaklaştırılan, Dr. Arpad Pusztai tarafından yazılmıştı.

Biliyoruz ki, transgeniklerin, birey, toplum ve çevre sağlığı üzerine etkileri hakkında bilimsel bilgi edinmenin tek yolu epidemiyolojik çalışmalar yapmaktır. Bu da, en azından, transgenik organizmalarla onların manipüle edilmemiş benzerlerini ayırt edebilmemizi sağlayacak bir etiketlemeyi gerektirir. Önerilen yasa da elbette bunun farkında, ama bilakis böylesi bir gerekliliği şart koşmayarak şaşırtmacılığa hizmet eden, baştan savma bir etiketleme politikası önererek, halkın bilgilendirilmesini sağlamaktan öte durumu örtbas edip, "uzman"ların ellerine bırakmaktadır. Bana göre açıktır ki, kamu yararı iddiasındaki böylesi bir uygulama,

kamuoyunun bilgilendirilmesini engellemek ya da halkı ve onun temsilcilerini politika belirleme sürecinin dışında bırakmak gibi bir yöntemin kullanılmasını haklı gösteremez.

Bu yasa, transGeniklerin salınmasının istenen bir şey olup olmadığının belirlenmesi için neler yapılması gerektiğini ciddi bir şekilde değerlendirmeden, basit bir şekilde transgeniklerin çevreye bırakılmasından yana olanların yararlarını gözetmektedir. Bu yasanın hiçbir yerinde halkın, Kongre'de temsiliyeti vasıtasıyla, böylesi salınmalara kısaca "Hayır" diyebilecekleri bir olasılık bulunmamaktadır. Aksine, doğaya transgenik salınmasını teşvik etmek üzere, birebir bu yasayı yazan akademisyenlere daha fazla araştırma, daha fazla parasal destek vermektedir. Yine bu akademisyenlere kamuoyunca kabul edilebilir çözümler getirebilecekleri ilgili kamusal problemlerin olup olmadığını sorgulamayı da bırakmıştır. Bilimsel ve idari toplulukların üyelerine de daha fazla sübvansiyon öngörülmektedir. Meksika Ulusal Bilimler Akademisi'nce bu yasaya verilen anlaşılmaz destek, sınırlı sayıdaki ama etkili bir grup teknolojistin bu desteği; Bilimsel Topluluğun bir yandan sosyal ihtiyaçlarla bağıntılı sosyal problemlere yönelik gerçek amacından saptığının sinyallerini veren bir vaktin geldiğini gösteriyor. Diğer yandan toplumun da, doğanın genetik olarak değiştirilmesi gibi, kendi özürlü tasarımlarına doğru dönüşümünü umuyorlar.

"tartışma"nın kökenleri, sonuçları ve bu yasa ile umulan çözüm

Meksika Birliği'nin, insanların katılmak istediği ama etkili ve sistematik bir şekilde dışında bırakıldıkları bir tartışmayı sonlandırmayı amaçlayan bir girişim olan bu yasayı onaylaması tarihi bir hata olur. Bu yasanın geçmesinden sorumlu olan vekiller, özgürlük ve egemenlik

gibi temel noktaları değerlendirmemekle birlikte bu yasanın çıkış noktasını ve ulusal bağlamın dışındaki açılımlarını hesaba katmamakla hata etmiş olurlar.

GDO'lar, transgenik organizmalar çok da yeni olgular değil, doğaya salınmaları için son 20 yıldır yapılan girişimler var. Bu gerçek pek de iyi bilinmiyor çünkü transgeniklerin yönetiminin bırakıldığı kimseler hep "uzmanlar" (kendi organizmalarının kamuya ait çevrede hüküm sürmesinden finansal çıkarları olan kimseler). Transgenik organizmaların doğaya bırakılmasına olan karşı geliş başlangıçtan bu yana yine de artarak devam ediyor. Bu karşı geliş birçok ülkede aynı şekilde halk desteğini kazanan resmi yasaklamalara dönüştü. GDO'ların ve ondan kar elde etmek isteyen şirketlerin büyük çoğunluğunun bulunduğu ABD'de çok sağlam ve on eyaletin yasalarında yerini almış bir karşı geliş bulunuyor. Kaliforniya'da da yerel seviyede transgenik organizmaların kamusal çevreye salınmasına engel olmak için büyüyen bir hareket var. Neden o zaman bu acele? Meksika'daki transgenik dönüşümü destekleyen bu yasayı, uygun ve gerekli görüşmeleri yapmadan, üstelik tam da yıl sonu tatilinden önce geçirmekteki aciliyet nereden kaynaklanıyor.

Bulabildiğim tek neden, neredeyse hiçbir ekonomik yarar sağlamayan bir plana 220 milyar US$ ve çeyrek yüzyıllık yatırım yapanların mali çıkarları. Bence aşikar ki, biyoteknoloji endüstrisinin birikmiş borçlarını ödemeyi reddeden artan sayıda gelişmekte olan ülke (genelde bu konuda daha iyi bilgilendirilmiş olan) ile karşı karşıya kalan şirketler ve bunların temsilcisi olarak ABD Devlet Bakanlığı, transgenik ürünleri için zorla bir açılım yaratmaya girişerek, daha az sanayileşmiş ülkelere bu borcu kendilerinin yerine ödetmeye zorlamaktadırlar. Bu gerçek, son beş yıl içerisinde

bu konudaki çok-taraflı toplantılara katılan ve çıkar çatışması bulunmayan herkes için aşikar olmalıdır.

GDO'lar ne Meksika ile ilgili herhangi bir soruna yönelik olarak geliştirilmişlerdir, ne de Meksika'nın ihtiyaçlarını karşılamak doğrultusunda anlaşılır bir umut içermektedir. Her şeyden çok GDO'lar canlı organizmaların herhangi bir ticari çıkar için 'özel mülkiyet' olarak tanımlanmasına hizmet eden bir tür "moleküler damga"dır. Örneğin Monsanto Chiapas'ı kirletmiş ve bunu orada bulunan bütün transgenik mısırlar üzerinde "fikri mülkiyeti hakkı" niyetini doğrudan veya Meksika Hükümeti vasıtasıyla ilan etmiştir. Ama Çiftçilerin Monsanto'nun genlerini buyur etmeye ya da kullanmaya niyetli olup olmadıklarını umursamamıştır. Bu senenin başlarında, Kanada Yüksek Mahkemesi, bitkiler üzerindeki özel mülkiyet hakkı iddialarının lehinde karar vererek, sadece birkaç yıl önce hayal bile edilemeyen bu tip hak kazanımlarının yolunu açmaya örnek teşkil edecek yasal temeli oluşturmuştur. Söylemeye gerek bile yok ki, böylesi haklar, çiftçilerin kendi yazgılarını kontrol etme haklarını yok edecektir. Bu şirketlere verilen haklar, tarlalarını transgenik kirlenmeden korumak isteyenlerin direnişini kırma işlevini de üstlenecektir.

Yukarıda sıralananlar, transgenik ürünlere karşı direncin bazı başlıca nedenlerdir. Ancak öyle görünüyor ki bu direniş Meksika Hukuku tarafından kayda değer bulunmamaktadır. Aslında transgenik organizmaların doğaya bırakılmasına karşı gelen akademik çevrelere yıllardır uygulanan baskı, bu yasanın kabul edilmesi ile artacaktır.

Transgeniklerin her ne pahasına olursa olsun doğaya salınması taraftarlarının isteklerini dikkate alan bir yasa, sadece çok masraflı ve gereksiz bir çelişkiyi daha da

büyütmeye yarayacaktır. Bu yasa, transgenik konusundaki gerçekleri arayanlar üzerindeki baskının azaltılması yerine hepimizin korku ve dogmalarla dolu bir yola sürüklenmemize neden olacaktır. Halkın transgenetiklerin doğaya salınması konusundaki haklı kuşkusu, yönetmeliklerle ve yasalarla yasaklanamaz, yok edilemez; veya köhnemiş akademik kurumlar tarafından, biyolojide diktatör uygulamalardan başka bir işe yaramayan tartışmalarla tüketilemez. İnsan dışındaki türlerin çeşitliliğinin arttığı bu binyılda, aynı zamanda çeşitlilik ve kapasitede de aşırı bir yok oluş yaşanmaktadır.

Transgenik manipülasyonların gündeme gelmesiyle birlikte Meksika kendini genetik kumarda önemli bir rol oynarken buldu. Bir yandan bakıldığında, Meksika ekonomik öneme sahip birçok hayvan ve bitkinin türünün gen kaynağıdır, özellikle de dünyanın ikinci en önemli ürünü olan mısırın. Öte yandan, Meksika transgeniklerin az gelişmiş ülkelere girdiği, belki de en büyük uluslararası giriş kapısı konumundadır. Meksika üzerinden 'gelişmekte olan' ülkelere doğru tam bir transgenik akışı olmaktadır. Bu akış CIMMYT gibi sözde Meksika kurumları, kamuya ait "araştırma" kurumları, Monsanto, Syngenta (Novartis) ve Dupont gibi tanınmış uluslararası aktörler ve ayrıca Mexican Seminins/Savia gibi daha az bilinen ancak son derece güçlü ortaklıklar vasıtasıyla gerçekleşmektedir. Karmaşık ve hassas bir doğa ve biyolojiye sahip Meksika, böylece aynı anda hem bir genetik zenginlik rezervi hem de transgenetiğin uluslararası deneme sahası ve çöplüğü rolünü oynamaktadır. Ekonomiye benzetildiğinde, kumar masalarının ve banka kasalarının aynı yerde ve aynı kişiler elinde olması durumunun biyolojideki karşılığına açık seçik şahit olmaktayız. Meksika Parlamentosu'na sunulan yasa,

sapkın ve zararlı bir durumun yasalarla güvenceye alınmasından başka bir şeye yaramayacaktır.

Aynı zamanda Meksika az gelişmiş ülkeler arasında politika, bilim ve inceleme konularında yetişmiş yetenekler sayesinde, konu ile ilgili düşünce üretimi en çok itibar gören ülke olarak da kabul edilebilir. Bu yasanın geçmesi ile Meksika'nın yolladığı mesaj, yeterli eleştiri kapasitesi ile tartışma ortamı yaratacak bilimsel ve politik altyapıdan mahrum ülkelere transgeniklerin girişini etkiler niteliktedir. Yasa onaylanır onaylanmaz, transgenikçiler bu mesajı yayma, uygulama ve gerekli hallerde düzeltip geliştirme işine girişeceklerdir.

Bu nedenle:

Meksika Meclisi'nin üyelerini, sizin önünüzde yasa taslağına karşı çıkmaya çağırıyorum. İnanıyorum ki, transgenikleri doğaya salmanın yararları (daima ikiyüzlü ve abartılı) ve riskleri (kabaca tanımlanmışsa da yeterince açık) karşılaştırıldığı zaman, bu karar en aklı başında karar olacaktır. İnanıyorum ki bu karar, ulusal bağımsızlığa yönelik açık seçik olumsuzluklara gebe olan gelişmeler çerçevesinde, ülkenin, küçük çifçinin ve yerlilerin varlığını devam ettirebilmesi ve de Meksika'nın dünya ülkeleri arasındaki liderlik rolü göz önüne alındığında, politik olarak en uygun karar olacaktır.

Akademik ve bilimsel toplulukların üyelerine, toplumumuzdaki sorunlara entelektüel yaklaşımlar üreten, çeşitliliği, akademik özgürlüğü, ifade özgürlüğünü, sosyal sorumlulukları ve yabancıların etkilerinden bağımsızlaşmayı baltalama çabalarını (iyi finanse edilen, kötü niyetli çabalar) reddetmeleri için çağrıda bulunuyorum. Kurumlarımızın politik ve ticari çıkar unsurları tarafından sömürülmesine, kamuoyunun önünde, katı ve kararlı bir dur demenin vaktidir.

Toplumumuz sağduyunun son sığınağıdır ve şu anda tüm dünya tarafından saldırı altındadır. Bizim onu, özel ya da özelleştirilebilir olarak değil, ortak bir kamu malı olarak savunup geliştirmekten başka çaremiz yoktur.

Bir zamanlar ülkelerinin parçası olan topraklarda, Meksika halkının, toprakları, kimlikleri, yaşam biçimleri ve geleneklerinin yüzyıllardır tehlike altında olduğu gibi şimdi de gen kaynakları aynı tehlike altındadır. Bu nedenle Meksika halkının, genetik zenginlikler konusunda duyarlılıklarını korumaları ve uyanık olmaları çağrısında bulunuyorum. Biyolojik kaynaklarının değerini koruyan kültür Meksika'da hala yaşamaktadır. Ben ümitliyim, halk kendine ait olanı geri isteme ve mirasını korumakla görevli olanlardan kamusal sorumluluk talep etme gücünü kendi içinde bulacaktır.

Bize cevap vererek onurlandıran biçok yerli toplumundan bir tanesi şöyle yazmıştır; 'Mısır, bizlerin kuşaklar boyu birçok zorlukla başa çıkmamıza yardım etti. Şimdi mısır tehlike altında. Mısıra yardım etme sırası bizde.'

Bizlere, ulvi öneme sahip şeyleri kavrayanlar tarafından verilmiş toprak ve özgürlük için yapılan haykırışa ben de genetik bağımsızlığı katarak haykırıyorum:

'Toprak, Özgürlük ve Genetik Bağımsızık!'

Çeviri: Deniz Özüt